Indledning til

Mayahieroglyffer

16. Europæiske Maya-konference
København 2011

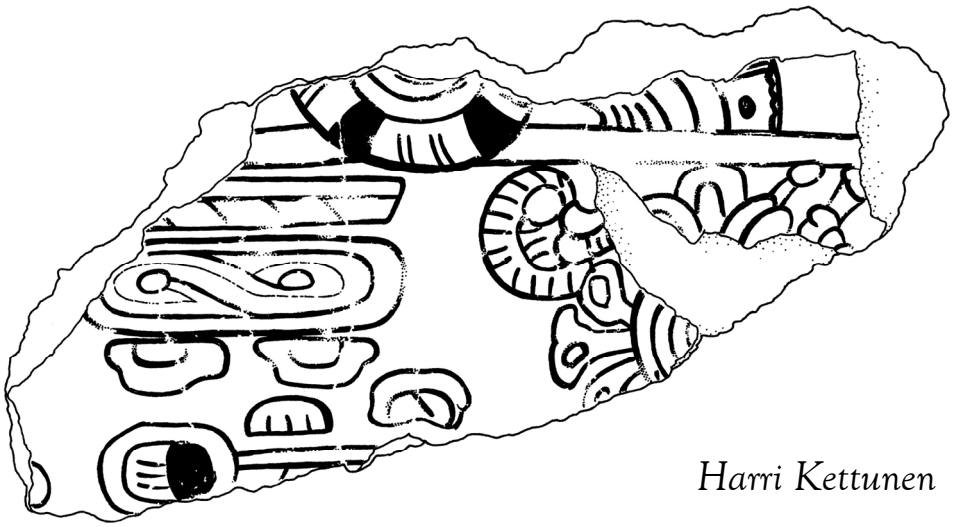

Harri Kettunen

Christophe Helmke

Dansk oversættelse:
Rosa Worm Danbo
Mads Skytte Jørgensen
& Christophe Helmke

Afdeling for Indianske sprog og kulturer
Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier
Københavns Universitet

I samarbejde med
Nationalmuseet & Wayeb

Indledning til

Mayahieroglyffer

16. Europæiske Maya-konference
København 2011

Harri Kettunen

Christophe Helmke

Dansk oversættelse:
Rosa Worm Danbo
Mads Skytte Jørgensen
& Christophe Helmke

Afdeling for Indianske sprog og kulturer
Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier
Københavns Universitet

I samarbejde med
Nationalmuseet & Wayeb

2011

INHOLDSFORTEGNELSE

FORORD 5
TAK TIL 5
OM ORTOGRAFIEN 6

I INTRODUKTION 7
1. Historien bag dechifreringen 7
2. Mayaskriftens oprindelse 11
3. Hieroglyffernes sprog 12

II SKRIFTSYSTEMET 13
4. konventionelle regler om translitteration og transkription af mayatekster 13
5. Læserækkefølge 15
6. Sammensatte glyffer, infigering, og sammensmeltninger 16
7. Logogrammer 17
8. Stavelser (Syllabogrammer) 18
9. Fonetiske komplementer 18
10. Semantiske bestemmere og diakritiske tegn 19
11. Polyvalens: Polyfoni og homofoni 19
12. Antal af kendte hieroglyffer 21

III LIDT GRAMMATIK 22
13. Ordrækkefølge 22
14. Verber 24
15. Substantiver og adjektiver 24
16. Pronominalsystem 25

IV TYPISK STRUKTUR OG INDHOLD AF TEKSTERNE 27
17. Monumentale inskriptioner 27
18. Kodekser 28
19. Bærbare genstande 30

BILAG 31
Bilag A: Assorterede tekster 31
Bilag B: Titler 35
Bilag C: Forbindelsesglyffer 35
Bilag D: Emblemglyffer i klassisk maya 36
Bilag E: En kommentar til kalendersystemet 38
Matematik 38
Tzolk'in og haab 40
Korttællingen 40
Langtælling 41
Indledende serie 41
Supplerende serie 41
Astandsnumre 41
Mulige Haab-koefficienter til Tzolk'in-dagstegn 42
"Nattens herrer" (Cyklus af 9 Dage) 42
Et eksempel på korrelationen mellem langtælling, Tzolk'in, Haab, og nattens herrer 43
Omregning af maya-langtællingsdatoer til gregorianske datoer 44

En genvej til omregningen af mayalangtællingsdatoer til gregorianske datoer 45
Periodenavne 46
Dagstegn (Tzolk'in-kalender) 47
Månedstegn (Haab-kalender) 49
Bilag F: Landas alfabet 51
Bilag G: Transskriptioner af fonemer i klassisk maya 52
Bilag H: Artikulationsorganer og -steder 53
Bilag I: Synharmoniske vs. disharmoniske stavninger 54
Bilag J: En kommentar omkrign klassisk maya grammatik 57
System af verbalarter i klassisk maya 57
En analyse af CVC transitive verber: 57
Bilag K: Et eksempel på hieroglyfisk analyse 64
Bilag L: Stavelsestabeller 65

KONCIS KLASSISK MAYA – DANSK ORDBOG 71

EN TEMATISK KLASSISK MAYA – DANSK ORDBOG 87
Verber 87
Substantiver og adjektiver 96
Andre ordklasser & grammatiske affikser 121

GLOSELISTE FOR LINGVISTISKE TERMER 124

FORKORTELSER ANVENDT I MORFOLOGISK SEGMENTERING OG MORFOLOGISK ANALYSE 137

REFERENCER OG YDERLIGERE LÆSEMATERIALE 138

FIGURLISTE[1]:

Omlsag: Fragment V0017 / TT0103, Corridor 12, Tetitla, Teotihuacan Mexico (Drawing by Christophe Helmke, based on a photograph by Miguel Morales; courtesy of the Zona Arqueologica de Teotihuacan).

Figur 1: Stele A, Copan, Honduras (tegning af Frederick Catherwood) 8
Figur 2: Landas "Alfabet" 9
Figur 3: Detaljer fra henholdsvis Madrid og Dresden kodekserne 10
Figur 4: Døroverligger 8, Yaxchilan, Mexico 11
Figur 5: Tekst og billede fra en genbrugt olmekisk grønstensbrystfinne 12
Figur 6: Læserækkefølge for teksten på 'basal register' af stele 11 fra Yaxchilan 15
Figur 7: De 96 glyffers tavle, Palenque, Chiapas, México 23
Figur 8: Direkte citat fra panel 3, Piedras Negras 26
Figur 9: Klassisk maya ergative og absolutive pronominalaffikser 26
Figur 10: Tekst og billede indgraveret på en skal 26
Figur 11: Stele 4 (A1-B5), Ixtutz, Guatemala 27
Figur 12: Side 9 fra Dresden kodekset 29
Figur 13: Side 91 fra Madrid kodekset 29
Figur 14: Side 6 fra Paris kodekset 30
Figur 15: Side 8 fra Grolier kodekset 30
Figur 16: Nederste del af side 56 fra Madrid kodekset 30
Figur 17: udskåret knogle fra gravsted 116, Tikal (TIK MT-44) 30
Figur 18: Inskription på øverste del af bagsiden af stele 3 Piedras Negras, Guatemala 31

[1] Alle tegninger og figurer af Harri Kettunen medmindre andet er angivet.

Figur 19: Døroverligger 1, Yaxchilan, Mexico ... 32
Figur 20: Døroverligger 2, Yaxchilan, Mexico ... 32
Figur 21: Boldbanemarkør 4, Caracol, Belize ... 33
Figur 22: Alter 23, Caracol, Belize ... 33
Figur 23: Jadeite (regalia)øksehoved uden proveniens, "Leiden Pladen" ... 34
Figur 24: Monument 101, Tonina & Stele 6, Itzimte, Mexico ... 34
Figur 25: Udvalgte emblemglyffer fra den klassiske periode ... 36
Figur 26: Kort over mayaområdet med de vigtigste arkæologiske fundsteder ... 37
Figur 27: En senklassisk vase i kodeksstil ... 45
Figur 28: Landas alfabet ... 51
Figur 29: Artikulationssteder ... 53
Figur 30: Døroverligger 10, Yaxchilan, Mexico ... 56

TABELLISTE[2]

Tabel I: Almindelige royale titler ... 35
Tabel II: Forbindelsesglyffer ... 35
Tabel III: Vigesimalt vs. decimalt talsystem ... 38
Tabel IV: Det vigesimale system anvendt ved kalenderudregninger ... 38
Tabel V: Mayatalene nul til nitten fra den klassiske periode ... 39
Tabel VI: Oversigt over en rækkefølge af tzolk'in-dage ... 40
Tabel VII: Nattens herrer ... 42
Tabel VIII: Periodenavne for langtællingsdatoer og afstandsnumre ... 46
Tabel IX: Dagstegn i Tzolk'in-kalenderen: Imix-ok ... 47
Tabel X: Dagstegn i Tzolk'in-kalenderen: Chuwen-ajaw ... 48
Tabel XI: "Månedstegn" i Haab-kalenderen: Pop-yax ... 49
Tabel XII: "Månedstegn" i Haab-kalenderen: Sak-wayeb ... 50
Tabel XIII: Klassisk maya konsonanter ... 52
Tabel XIV: Klassisk maya vokaler ... 52
Tabel XV: Artikulationsorganer og -steder ... 53
Tabel XVI: Eksempler baseret på harmoniregler ifølge Lacadena og Wichmann (2004) ... 55
Tabel XVII: Eksempler på understavede ord ... 55
Tabel XVIII: Et eksempel på forskellige stavninger af navnet *Ahkul Mo'* fra døroverligger 10, Yaxchilan ... 56
Tabel XIX: System af verbalarter i klassisk maya ... 57
Tabel XX: Eksempler på grammatiske ændringer i tid og rum: *chum-* ... 63
Tabel XXI: Eksempler på grammatisk ændring i tid: *hul-* ... 63
Tabel XXII: Koncis klassisk maya – dansk ordbog ... 86
Tabel XXIII: Eksempel på pronominer I klassisk maya hieroglyftekster ... 133

[2] Alle tegninger og figurer af Harri Kettunen medmindre andet er angivet.

FORORD

Gennem de sidste fire årtier har man været vidne til banebrydende udviklinger inden for forskningsfeltet mayaepigrafi (dvs. hieroglyfstudier). Formålet med denne håndbog er - ud over at være udformet sådan, at den kan bruges i forbindelse med mayahieroglyfworkshoppen - at tilvejebringe en introduktion til studiet af mayahieroglyffer. Det er vores mål på en forståelig måde at referere og gengive de seneste udviklinger i mayaepigrafi. Målgruppen er begyndere, der deltager i mayahieroglyfworkshopperne. [3]

Forfatterne ønsker at modtage eventuelle kommentarer om håndbogens indhold og struktur, med henblik på i fremtiden at kunne fremstille forbedrede udgaver. Læserne bedes gøre sig klar over, som nævnt ovenfor, at denne introduktion har til formål at blive brugt i forbindelse med de udbudte workshops, dvs. at *Håndbogen* kun præsenterer et brøkdel af skriftsystemet, samt at læseren, for at få det bedste ud af denne udgave, opfordres til at deltage i de workshops og foredrag omhandlende mayaskriften, der afholdes af talrige individer og institutter verden over.

TAK TIL

Gennem årene har vi haft både muligheden for, samt privilegiet af at arbejde sammen med verdens bedste epigrafikere, og ofte har dette præsenteret muligheden for at erhverve førstehåndsviden omkring nye dechifreringer, fra de mennesker der har gjort sig disse opdagelser. Eftersom vi skylder vores kollegers indsigt en stor del af vores intellektuelle bagage, ønsker vi at anerkende dem kollektivt for deres bidrag til denne workshophåndbog - værende bevidst eller ubevidst, direkte eller indirekte. Disse personer er Dmitri Beliaev, Erik Boot, Pierre Robert Colas, Hugo García Capistrán, Nikolai Grube, Stanley Guenter, Stephen Houston, Kerry Hull, Alfonso Lacadena, Barbara MacLeod, Simon Martin, Peter Mathews, Joel Palka, Carlos Pallán Gayol, Christian Prager, Linda Schele, David Stuart, Erik Velásquez García, Robert Wald, Søren Wichmann og Marc Zender.

Speciel tak rettes mod de af vores kolleger, der har bidraget med værdifulde forslag og rettelser til tidligere udgaver af denne håndbog: navnlig Ramzy Barrois, Ignacio Cases, Wilhelmina Dyster, Alfonso Lacadena, Simon Martin, Christian Prager, Verónica Amellali Vázquez López, og Søren Wichmann. Derudover ønsker vi at takke Antti Arppe og Matti Miestamo for deres indsigtsfulde og konstruktive observationer og deraf følgende ændringer af den lingvistiske del af denne udgave. Vores tak retter sig også mod de følgende personer, hvilke har haft indflydelse på den nuværende udgave: Michael Coe, Antonio Cuxil Guitz, Albert Davletshin, Lolmay Pedro García Matzar, Ian Graham, Sven Gronemeyer, Scott Johnson, John Justeson, Terry Kaufman, Justin Kerr, Guido Krempel, Danny Law, John Montgomery, Dorie Reents-Budet, Joel Skidmore og Mark Van Stone. Endvidere ønsker vi at takke den afdøde Linda Schele for at have påbegyndt udformningen af workshops omhandlende mayahieroglyfisk skrift.

Sidst, men ikke mindst vil forfatterne også udtrykke en mere personlig tak. Den ledende forfatter takker Asta, Hilla og Otso Kettunen for deres støtte og hengivenhed. Den efterstillede forfatter ønsker at takke Reinhart, Françoise og Eric Helmke, samt Julie Nehammer Helmke for utrættelig følelsesmæssig støtte.

Grundet at denne håndbog er udformet til begynderformål og er ment som at være en kortfattet introduktion til emnet, finder vi det irrelevant at citere alle de personer, der har været involveret i dechifreringen af bestemte hieroglyffer, fremstillingen af ideer, indsigter og opdagelser der relaterer til emnet. Vi vil derfor på forhånd undskylde for de betydelige udeladelser vedrørende manglende anerkendelser, og byder feedback om dette velkomment.

[3] Denne håndbog kan også bruges af mere øvede studerende og det skal her noteres at visse dele af den nuværende udgave (f.eks. Kapitel 4, konventionerne bag translitteration og transskription af mayatekster, BILAG I: SYNHARMONISKE VS. DISHARMONISKE STAVNINGER, UNDERSTAVEDE LYDE OG REKONSTRUEREDE GLOTTALE FRIKATIVER I MAYAHIEROGLYFISK SKRIFT og BILAG J: EN KOMMENTAR OMKRING KLASSISK MAYA GRAMMATIK) henvender sig til studerende der før har arbejdet med maya skriftsystemet, og forventes derfor kun at blive skimmet igennem af nybegyndere. Hensigten med introduktionen er at være så kort som muligt i forhold til hoveddelen af udgaven, men yderligere information foreligger til de læsere med ekstra trang til viden om mayaskriftens finesser.

OM ORTOGRAFIEN

Ortografikonventioner har plaget mayastudierne siden første færd. Mayaord er før blevet (og bliver stadig) skrevet på flere forskellige måder. Et strålende eksempel er det talrigt anvendte ord for 'hersker' eller 'konge', hvilket forekommer i mindst fem forskellige udgaver i mayalitteraturen: ahau, ahaw, ajaw og 'ajaw. Siden godkendelsen af de nye officielle alfabeter for guatemalanske mayasprog (*Acuerdo Gubernativo numero 1046-87* [23. november 1987]), og dens modifikation (*Acuerdo Gubernativo numero 129-88* [2. marts 1988]), samt dens efterfølgende udgivelse (*Lenguas Mayas de Guatemala: Documento de referencia para la pronunciación de los nuevos alfabetos oficiales*), er de fleste (dog ikke alle) mayaforskere verden over begyndt at bruge det nye alfabet i deres udgivelser, med en tilføjelse af at skelne mellem h / j i klassisk maya.[4]

Når det kommer til anvendelsen af dette nye alfabet kan man bemærke forskellige tilgange til emnet. Ortografikonventioner berører sædvanligvis fire "domæner" af ordgrupper

(1) Ord på forskellige mayasprog;
(2) Maya ord der betragtes som værende nogenlunde konstante i mayastudiernes terminologi (så som dag- og månedsnavne [afledt fra kolonial yukatekisk];
(3) Stednavne og egennavne
(4) Navne på sprog og etniske grupper.

I den anden ende af skalaen findes forskere der bruger nye alfabeter til ordene i mayasprog, men bevarer brugen af gamle (koloniale) alfabeter for tilfældene i #2-4; i midten af skalaen tager forskerne forskellige løsninger i brug: nogle anvender kun det nye alfabet i de guatemalanske mayasprog (tilfælde #1) og gamle alfabeter i resten; begge vil muligvis bruge enten ny eller gammel ortografi i tilfælde #2. Mayaernes navn for en såkaldt 'dag' kan være specielt afslørende i denne henseende : f.eks. cauac/kawak (se afsnittet om dagnavne, nedenfor).
I den anden ende af skalaen findes forskere der anvender de nye alfabeter, ikke kun i tilfældene #1-2, men også i tilfældene #3-4, således at Yukatan bruges i stedet for Yucatan, Waxaktun i stedet for Uaxactun og K'iche i stedet for Quiche eller Quiché. Endvidere vedligeholder de fleste forskere, der er begyndt at bruge den nye ortografi i alle de ovennævnte tilfælde, konventionen om at bruge traditionel ortografi til sprog og etniske grupper uden for mayaområdet, således at ord som q'eqchi', kaqchikel og wastek ofte bliver brugt i samme tekst som mixe, zoque og nahuatl, i stedet for at bruge en af de følgende sæt:

(a) q'eqchi', kaqchikel, wastek, mihe, soke, and nawatl
(b) kekchi, cakchiquel, huastec, mixe, zoque, and nahuatl

Vores intention er at finde et nøje fremført, konsistent og sammenhængende standpunkt i denne blanding. Vi har valgt at følge denne logik: når det kommer til ord på maya, hvad enten de er i ovennævnte tilfælde #1 eller #2, har vi valgt at bruge det "nye alfabet". I tilfældet med stednavne har vi valgt *ikke* at følge brugen af det nye alfabet, eftersom de fleste stednavne er almindeligt anerkendte i det geografiske ordforråd, herunder kort og vejskilte og, herudover, afspejler en verdensomspændt skik af naturligt "fastfrosne" stednavne (af samme årsag bevarer byerne Leicester og Gloucester i England, eller Amager i Danmark, deres gamle ortografi og deres stavemåder ikke ændres til henholdsvis *Lester, *Gloster, eller *Ama'.[5] Vi er således tilbøjelige til at ty til den traditionelle ortografi når det kommer til stednavne som Yucatan (ikke *Yukatan), Edzna (ikke *Etz'na eller *Ets'na), Coba (ikke *Koba), og Uaxactun (i stedet for *Waxaktun eller *Waxaktuun). Accenter på mayaord er ligeledes overflødige, eftersom alle ord af mayaoprindelse placerer trykket på ordets sidste stavelse - derfor er brugen af spanskafledte accenter afskaffet: således bruges f.eks. Tonina i stedet for *Toniná.[6] Den eneste undtagelse er brugen af accenter, der repræsenterer toner in sprog, så som yukatekisk. Vi har dog, når det drejer sig om mayasprog og "-nationer", valgt at følge den "nye" ortografi på baggrund af gennemførlighed og rationalitet: gennemførlighed i den forstand, at nye stavemåder for sprogene og nationerne er blevet accepteret, med få undtagelser, af de fleste forskere uanset om de bor i Mellemamerika, Mexico, USA eller Europa; rationalitet i den forstand at de nye ortografier afspejler navnene på sprogene og nationerne langt bedre, end de gamle og nogenlunde inkonsekvente navne.

[4] Henviser til den klassiske periode (ca. 200-900 e.v.t.). Fremover blot *maya* (med mindre andet er specifikt noteret).
[5] Asterisker (*) bruges her til at indikere ukorrekte stavemåder.
[6] Af samme årsag markeres f.eks. ingen ord på finsk (heller ikke stednavne) med accenter, da trykket her altid ligger på ordets første stavelse; det er således: Helsinki, ikke *Hélsinki.

Dette ræsonnement accepteres dog ikke af visse forskere, hvem, forståeligt og velbegrundet, argumenterer for at de danske navne for mayasprog og -nationer lige netop er *danske* navne, og det er derfor ikke rimeligt at antage, at en ændring i et givent sprogs ortografi uden for den dansktalende verden, påvirker den *danske* ortografi. Ifølge samme argumentation bruger dansktalende folk ord som *Tysk* (ikke *Deutsch) og besøger steder som *Grønland* (i modsætning til *Kalaallit Nunaat), *Færøerne* (i modsætning til *Føroyar) og *Finland* (i modsætning til *Suomi), taler om sprog som *fransk* (ikke *français), *spansk* (ikke *español) og *grønlandsk* (ikke *kalaallisut) o.s.v. Ud fra vores synspunkt falder navnene for mayasprog og -nationer ikke i samme kategori som de forrige eksempler, da de er mindre kendte og bliver brugt mindre i almindeligt skrevet og talt sprog, hvilket derfor gør dem lettere at "revidere" om nødvendigt.

I denne håndbog følger vi det nye alfabet og den nye ortografi i forbindelse med *maya*navne og -terminologi, men vi vil fortsat bruge den gamle ortografi i anvendelsen af navne med mayaoprindelse, som er blevet integreret i engelsk. Den 'gamle' eller 'koloniale' ortografi bruges således her til at præsentere stednavne (dvs. toponymer). Den eneste justering af ortografien brugt til moderne mayasprog i Guatemala (se ovenfor) er afskaffelsen af den overflødige apostrof, der markerer glottalt lukke ved den bilabiale lyd /b/, eftersom der ikke er nogen modsætning (/b/ ~ /b'/) i mayasprog (bortset fra de spanske låneord), før kolonitiden.

I INTRODUKTION

Den tidligst kendte mayatekst dateres tilbage til det tredje århundrede f.v.t., mens den senest kendte blev skrevet i tiden omkring den spanske erobring. Det er dog muligt at den hieroglyfiske skrifttraditionen overlevede indtil det 17. århundrede i områder der ikke var underlagt spansk kontrol, som f.eks. Tayasal i det nordlige Petén. Et groft estimat af omkring 5,000 individuelle tekster kan siges at være dem, der indtil videre er blevet opdaget arkæologisk, på museer eller i private samlinger verden over. Størstedelen af disse tekster er skrevet i den klassiske periode (200-900 e.v.t.) på keramiske kar og stenmonumenter så som steler og døroverliggere. Ud over disse forefindes der hieroglyfiske tekster på en mængde andre medier og lokaliteter, som f.eks. kodekser,[7] døroverliggere af træ, stukfacader, kalkmalerier på bygningers vægge, vægge i huler, dyreknogler, skaller, jadeit, obsidian, mursten, ler osv.

Mayaernes hieroglyfiske skriftsystem består af mere end ettusinde forskellige tegn. Mange af disse tegn er enten variationer af samme tegn (**allografer**) eller forskellige tegn med samme læsning (**homofoner**) - eller tegn der udelukkende blev brugt i en bestemt tidsperiode eller i et bestemt område. Det vil sige at det samlede antal af hieroglyffer *i brug* på intet tidspunkt oversteg et inventar af 500 tegn.[8]

Mayaskriftsystemet bliver beskrevet lingvistisk som et logosyllabisk system bestående af tegn der repræsenterer hele ord (**logogrammer**) og stavelser (**syllabogrammer** - kan fungere enten som stavelsestegn eller fonetiske tegn). Der er ca. 200 forskellige syllabiske/fonetiske tegn i mayaskriften, hvoraf omkring 60 procent består af homofoniske tegn. Det vil sige at der er nogle og 80 ***fonetiske*** stavelser i det klassiske mayasprog, mens der er omkring 200 ***grafemiske*** stavelser i skriften. Når sammenholdt med andre mesoamerikanske skriftsystemer, er det tydeligt at mayaerne brugte et skriftsystem der indeholdt muligheden for, at gengive lingvistiske strukturer der var ligeså komplekse som den syntaks der var til stede i det talte udtryk af deres sprog. I praksis er skriftsystemet dog en grafemisk forkortelse af højst komplekse syntaktiske strukturer, og følgeligt har mange udeladte elementer måttet tilvejebringes af læsere med nært kendskab til det sprog skriften afspejler.

1. HISTORIEN BAG DECHIFRERINGEN

Historien bag dechifreringen af mayahieroglyfferne er en fascinerende beretning. Handlingen udspiller sig over en næsten 500 år lang tidsperiode, hvori de involverede forfulgte en funktionel forståelse et skriftsystem, der ved

[7] Alle fire overlevende *læselige* mayakodekser, eller -bøger, dateres til den postklassiske periode (1000-1697 e.v.t.). Mayakodeskerne var alle fremstillet ved brug af den inderste bark fra forskellige sorter amate (figentræ, *Ficus cotonifolia, Ficus padifolia*). De blev foldet så de havde form som en harmonika, der kan foldes ud som en skærm. Foruden de postklassiske kodekser, er der få eksempler på kodekser fra den klassiske periode der er udgravet arkæologisk fra begravelsessteder (jfr. f.eks. Angulo 1970, Coe 1990 og Fash 1992). Disse kodekser er dog blevet så ugunstigt påvirket af de tropiske klima, at de er blevet reduceret til formløse bunker af organiske rester, gips og pigment.

[8] Michael Coe (1992: 262) præsenterer et langt mindre antal af 200-300 glyffer *i brug*, med et samlet antal af 800 glyffer generelt i mayaskriften.

første øjekast ser så fremmed ud som man overhovedet kan forestille sig. Derudover vidner historien også om hvor stor en indvirkning samtidens politiske klima havde på både forskningsteorier og -resultater. Det er umuligt at fortælle selv de basale træk af historierne i denne udgivelse, men nogle opridsninger af de vigtigste opdagelser skal dog nævnes, for at læseren er i stand til at begribe hvordan nogle af aflæsningerne så dagens lys.

Figur 1: Stele A, Copan, Honduras (tegning af Frederick Catherwood)

I 1862, mens han søgte efter forskningsmateriale om Den Nye Verden på *the Royal Academy of History* i Madrid, faldt den franske præst, **Charles Étienne Brasseur de Bourbourg**, over et manuskript med titlen *Relación de las cosas de Yucatán*[9] skrevet af biskoppen **Diego de Landa**. To år senere udgav Brasseur de Bourbourg manuskriptet som en bilingval udgave (spansk og fransk) med titlen *Relation des choses de Yucatán de Diego de Landa*. Uvidende havde han med denne udgivelse givet startskuddet på "The Phonetics War" (Stuart 1992: 29), en debat mellem feltets forskere, omkring et fundamentalt princip i mayaernes skriftsystem - fonetik - og der skulle gå næsten 100 år før de to fløje kom til en enighed.

Tre årtier tidligere rejste den amerikanske jurist og rejseforfatter, **John Lloyd Stephens**, sammen med den engelske kunstner, **Frederick Catherwood**, ud fra New York med destination mod mayaområdet via Belize. Under deres årlige ophold mellem 1839 og 1842, udforskede de ruinlagte mayabyer, skrev rapporter, udarbejdede kort og skitserede de ældgamle skulpturer og bygninger. Gennem deres bestræbelser gjorde de mayaernes "forsvundne byer" kendte og tilgængelige for det almindelige publikum i to overdådigt illustrerede udgivelser: *Incidents of Travel in Central America, Chiapas, and Yucatan* (1841) og *Incidents of Travel in Yucatan* (1843). I den første af disse udgivelser skrev Stephens om byen Copan:

> In regard to the age of this desolate city I shall not at present offer any conjecture. Some idea might perhaps be formed from the accumulations of earth and the gigantic trees growing on the top of the ruined structures, but it would be uncertain and unsatisfactory. Nor shall I at this moment offer any conjecture in regard to the people who built it, or to the time when or the means by which it was depopulated, and became a desolation and ruin; whether it fell by the sword, or famine, or pestilence. The trees which shroud it may have sprung from the blood of its slaughtered inhabitants; they may have perished howling with hunger; or pestilence, like the cholera, may have piled its streets with dead, and driven forever the feeble remnants from their homes; of which dire calamities to other cities we have authentic accounts, in eras both prior and subsequent to the discovery of the country by the Spaniards. One thing I believe, that its history is graven on its monuments. Who shall read them? (Stephens 1993 [1841]: 59).

Denne udfordring blev sandsynligvis fremført af Stephens set i lyset af, at koden til den egyptiske skrift var blevet knækket (af **Jean-François Champollion**) kun få årtier før udgivelsen af hans bog. Der var dog i Stephens' tid endnu ingen ***Rosettasten***[10] tilgængelig for de stadigt spirende mayastudier. Efter Brasseur de Bourbourgs opdagelse af Landas *Relación*, mente forskerne at de havde fået mayastudiernes Rosettasten stillet til rådighed.

På en af siderne beskriver Landa det han troede var mayaernes alfabetiske tegn. Det såkaldte *Landa alfabet* (se Fig. 28) blev næsten øjeblikkeligt dømt at være en misforståelse fra denne spanske præsts side (hvilket det også, til en vis grænse, var). Det blev således antaget at dette 'alfabet' var ubrugeligt. Som følge af denne antagelse blev der, i løbet af de følgende århundrede, ikke foretaget nogen korrelation eller akademisk undersøgelse værd at nævne.

Et af problemerne var, at hverken Landa eller forskerne i slutningen af det 19. århundrede, op til dem i 1950'erne, forstod at mayaskriften ikke var alfabetisk eller udelukkende fonetisk (eller logografisk for den sags skyld).[11] I

[9] Manuskriptet er rent faktisk en forenkling af det originale af Diego de Landa Calderón, skrevet omkring 1566 i Spanien, men aldrig genvundet siden. Denne forenkling gik videre fra den ene kopist til den anden indtil en senere version (skrevet omkring 1660) blev opdaget af Brasseur de Bourbourg.

[10] Rosettastenen blev opdaget i 1798 under den napoleonske hærs indtrængen i Egypten. Den indeholdt tre parallelle tekster på græsk, demotisk egyptisk og hieroglyfisk egyptisk. Egennavnene i disse parallelle tekster blev grundlaget for dechifreringen af de egyptiske hieroglyffer.

[11] I 1915 skrev Sylvanus Morley, i *An Introduction to the Study of Maya Hieroglyphs*: "It is apparent at the outset that the first of these theories [that the glyphs are phonetic, each representing some sound, and entirely dissociated from the representation of any thought or idea] can not be accepted *in its*

starten prøvede forskere at anvende Landa alfabetet direkte (men gang efter gang uden succes) til mayaskriften. Stik modsat blev de logogrammer for kalendertegn, der var afbildet i *Relación*, på omkring samme tidspunkt anvendt med succes i læsningen af mayatekster. På baggrund af de logografiske tegns succes og de såkaldte alfabetiske tegns fiasko, drog man konklusionen at mayaskriften som helhed ikke kunne være fonetisk.[12]

Studiet af mayahieroglyffer udviklede sig støt hen mod 1950'erne, især hvad angår de glyffer der udgør de kalendariske dele af teksterne.[13] Måske som en direkte konsekvens heraf, udvikledes idéen om, at mayaskriften var udelukkende logografisk. I samme ånd antog man at inskriptionernes indhold udelukkende omhandlede astronomiske og ikke-historiske emner - en idé der var fremherskende i de akademiske kredse i den daværende periode. Forsøg på at læse mayahieroglyffer (eller dele af dem) fonetisk var på forhånd dømt til fiasko eller, omvendt, negligeret af datidens førende forskere. Begyndende allerede i det 19. århundrede frembragte en håndfuld forskere dog flere produktive fortolkninger, men mislykkedes ikke desto mindre i at finde en systematisk metode til at tydeliggøre deres idéer til fulde.

I 1876 foreslog en fransk akademiker ved navn **Léon Louis Lucien Prunol de Rosny** i sit studie, *Déchiffrement de l'Écriture Hiératique de l'Amérique Centrale*, at mayaernes hieroglyfiske skrift til dels var baseret på fonetiske tegn. Hans arbejde med mayahieroglyffer, samt hans lingvistiske baggrund og kendskab til nogle af verdens andre skriftsystemer, gjorde at han konkluderede at mayaskriften måtte bestå af både logogrammer og fonetiske tegn. Der skulle dog gå en tredjedel af et århundrede efter de Rosnys bemærkelsesværdige arbejde, før det første systematiske studie af mayaskriftens fonetiske indhold så dagens lys.

I begyndelsen af 1950'erne forsøgte en forsker fra Institute of Ethnology i Leningrad, **Yuri Knorozov**, endnu en gang at gøre brug af Landa alfabetet. Han sammenlignede alfabetets tegn med de, på daværende tidspunkt, få eksisterende reproduktioner af tre kendte maya kodekser (Villacorta og Villacorta 1933), som Den Røde Hær havde fundet og 'reddet' i Berlin i 1945.[14]

Metoden som Knorozov brugte var, at studere skriftsystemer, der allerede var dechifreret. Baseret på delte ligheder mellem dem, og det antal tegn der blev brugt i hver type skriftsystem, foreslog Knorozov at mayaernes skriftsystem var bygget op af logogrammer og fonetiske tegn. I grove træk mentes det at mayaernes skriftsystem lignede det japanske skriftsystem.

Figur 2: Landas "Alfabet" (tilpasset efter Coe og Kerr 1998: 228)

Knorozov satte sig for at afprøve sine idéer ved at bruge Landas alfabet som om det (delvist) var sammensat ikke af alfabetiske, men derimod syllabiske tegn. Den syllabiske tilgang blev understøttet af, at syllabogrammer var et typisk træk ved andre antikke skriftsystemer der førhen var blevet dechifreret. Han anvendte nogle af

entirety; for although there are *undeniable traces of phoneticism* among the Maya glyphs, all attempts to reduce them to a phonetic system or alphabet, which will interpret the writing, have signally failed". (Morley 1975: 26-27 [vores kursiv]).

[12] I høj grad på grund af lingvister som Benjamin Lee Whorfs mislykkede forsøg på at bevise at mayaskriften indeholdt både fonetiske tegn og logogrammer, skrev Eric Thompson det følgende i sin *Maya Hieroglyphic Writing: An Introduction* i 1950: "It had been my intention to ignore Whorf's (1933, 1942) attempts to read the Maya hieroglyphic writing, supposing that all students of the subject would by now have consigned them to that limbo which already holds the discredited interpretations of Brasseur de Bourbourg (1869-70), de Rosny (1876), Charency (1876), Le Plongeon, Cresson (1894), and Cyrus Thomas (1886) [...] Whorf's writings are a direful warning to those with a similary uncritical approach to the hieroglyphic problems."

[13] Hen mod slutningen af det nittende århundrede studerede en saksisk bibliotikar ved navn **Ernst Förstemann** den kalenderrelaterede del af Landas Relación samt Dresden kodekset og andre mayatekster. Han opdagede at mayaerne brugte et vigesimalt (tyve-baseret) system i deres udregninger og at de anvendte begrebet nul i deres matematiske system. Förstemann arbejdede også med Venus tabellen, Tzolk'in kalenderen og måne tabellerne i Dresden kodekset samt opdage Langtællingssystemet i mayaernes monumentale tekster. Det tidlige tyvende århundrede så andre opdagelser, så som identificeringen af hovedvarianter af tal og korrelationen mellem mayanske Langtællingsdatoer og datoer i den Gregorianske kalender af den amerikanske journalist, **Joseph T. Goodman.**

[14] Kettunen 1998a & 1998b. Dog lader det til at Knorozov aldrig kom til Berlin under anden verdenskrig, men derimod blev bekendt med Villacorta udgaven i efterkrigstidens Sovjet Union.

disse tegn direkte på de tilsvarende i mayakodekserne. Et af tegnene i kodekserne var Landas **cu**[15] efterfulgt af et, på daværende tidspunkt, ukendt tegn. Tegnene forekom oven over en figur der afbildede en kalkun, og, som følge heraf, antog Knorozov at glyffen repræsenterede det afbildede dyr.[16] Denne antagelse understøttedes endvidere af den gentagne forekomst af, og association mellem, den glyfiske sammensætning og afbildningen af kalkunen i kodekserne.

På yukatekisk maya er ordet for 'kalkun' *kutz* (*cutz* i den gamle ortografi; også brugt af Knorozov; ordene nedenfor er af samme grund skrevet med den gamle ortografi for at undgå anakronismer). Knorozov ræsonnerede at det første tegn måtte repræsentere stavelsen **cu**, der også fandtes i Landas alfabet, mens den anden følgelig måtte være stavelsen **tzu** (under forudsætning af, at den sidste vokal frafalder, eftersom de fleste mayaord ender på konsonanter og her formodede han at slutvokalen var /u/ ifølge **princippet om synharmoni**).[17]

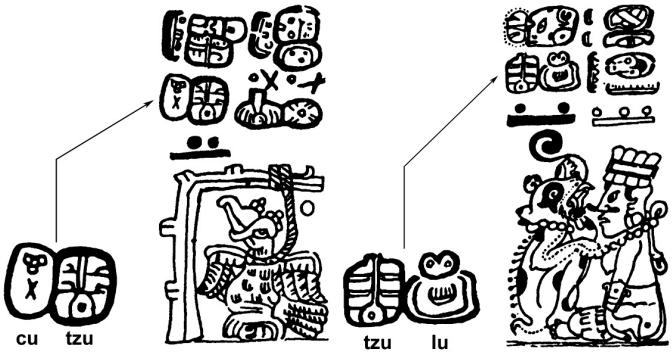

Figur 3: Detaljer fra henholdsvis Madrid og Dresden kodekserne (tegninger af Carlos A. Villacorta)

Som resultat heraf drog han konklusionen at tegnene skulle læses: **cu-tz(u)**. For at bekræfte dette, søgte Knorozov efter en glyf der begyndte med tegnet **tzu**, hvilket han fandt placeret over en illustration der afbildede en hund (*tzul* på yukatekisk), og, følgende, måtte tegnene være **tzu** og **lu** (**lu**-tegnet er i Landas alfabet præsenteret som bogstavet "**l**").

Knorozov fortsatte med andre glyffer i kodekserne og kom frem til et resultat, der skulle dele den etablerede skole af mayahieroglyfstudier i den vestlige akademiske tradition.

Denne forholdsvis ligefremme læresætning og dens tilhørende metode tilvejebragte nøglen til den fonetiske læsning af flere glyffer i mayaskriften, mens den definitivt ændrede kursen for studiet af mayahieroglyffer. Ændringen i feltet ville dog ikke blive synlig i endnu tyve år, hovedsageligt på grund af den kolde krig og jerntæppets politik, sprogbarrierer og manglende kommunikation mellem akademiske arenaer.[18]

Ud over Knorozovs arbejde, så 1950'erne og 1960'erne to andre udviklinger i dechifreringen af mayaernes skrift, der begge i fremtiden ville have en vigtig indflydelse på disciplinen. Omkring samme tid erklærede de "store navne" inden for mayastudier, **J. Eric S. Thompson** og **Sylvanus G. Morley** at korpusset af mayahieroglyffer alene indeholdt datoer uden nogen historisk information. De argumenterede også for, at de tekster der fandtes på keramiske kar, var grove kopier af de monumentale inskriptioner, uden nogen form for mening eller lingvistisk værdi.

I de sene 1950'ere opdagede **Heinrich Berlin**, en tyskfødt dagligvaregrossist bosat i Mexico, det han kaldte "el glifo 'emblema'" (emblemglyffer): hieroglyffer der er knyttet til specifikke byer eller slægter i

[15] Dette er **ku** i den nye ortografi (se kapitlet 'Om ortografien).

[16] Den 'Knorozovianske metode' er simplificeret her og nedenfor, for at give læserne med et groft overblik over hvordan systemet fungerer. For en mere detaljeret analyse kan man konsultere de studier, der inkluderer analyser af den Knorozovianske metode (f.eks. Coe 1992), eller fortrinsvist arbejde af Knorozov selv.

[17] Allerede i 1876 havde de Rosny anvendt Landas alfabet i sin læsning af mayakodekser. Han brugte også Landas **cu**-tegn til det første symbol i glyffen der afbilder en kalkun i Madrid kodekset, og han spekulerede at den komplette hieroglyf måske repræsenterede ordet *cutz*, eller "kalkun", på yukatekisk.

[18] I sin bog *Maya Hieroglyphs Without Tears* skriver Thompson: "Overmuch space has been assigned to this 'system' because it has attracted amateurs and a sprinkling of linguists with little or no knowledge of Maya hieroglyphs; keys to codes and simple explanations of complex matters have strange powers to allure. I know of only one serious student of the subject who supports the Knorozov system, and he with reservations." (Thompson 1972: 31).

mayainskriptionerne.[19] Dette gjorde at forskere nu kunne konstatere eksistensen af reel historisk information i de monumentale inskriptioner, ved at tilknytte en specifik bystat til indholdet.

I 1960 udgav **Tatiana Proskouriakoff**, en russiskfødt amerikaner, for første gang vidnesbyrd om at teksterne på mayamonumenterne faktisk indeholdte historiske optegnelser.[20] Hun påviste at en væsentlig del af de hieroglyfiske tekster dokumenterede dynastiske ordener og arvefølger. Få år senere forstærkede Berlin Proskouriakoffs metode som hans nøgleværktøj, da han arbejdede med inskriptionerne på de tre templer, kendt som "The Cross Group" i Palenque. Her isolerede han navnene på tre overnaturlige eller guddommelige personligheder, Palenque Triaden, hvilket indikerede at teksterne kunne omhandle både overnaturlige, så vel som historiske skikkelser. Disse nye opdagelser afviste den *esoteriske* hypotese, og bevirkede en omgående accept af den *historiske*.

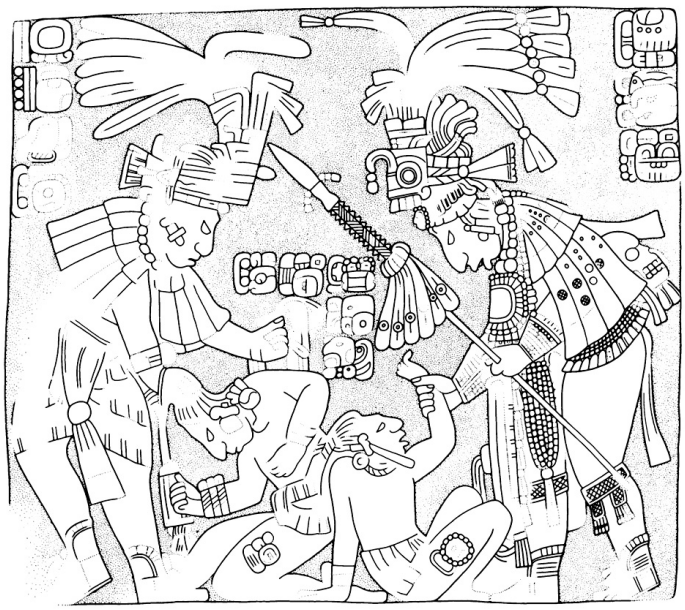

Figur 4: Døroverligger 8, Yaxchilan, Mexico (tegning af Ian Graham). Læg mærke til at fangernes navne er skrevet både i deres lår og i monumentets hovedbilledtekst.

2. MAYASKRIFTENS OPRINDELSE

Mayaerne var ikke de første, ej heller de sidste, til at udvikle skriftsystemer i Mesoamerika. Før de første kendte mayahieroglyffers (det tredje århundrede f.v.t.) opståen - eller muligvis omkring samme tidspunkt[21] - eksisterede der allerede skriftsystemer i mindst tre kulturelle områder af regionen: i det såkaldte olmekiske kerneområde på den mexicanske golfs sydlige kyst, i Oaxacadalen og i højlandsdalene i Alta Verapaz i det sydlige Guatemala.

Skrift i Mesoamerika udvikledes i senere olmekiske tider omkring 700-500 f.v.t. og havde sandsynligvis sin oprindelse i olmekisk ikonografi der gik forud herfor. Om denne tidlige 'skrift' er ægte skrift, eller blot en sammensætning af af ikoniske elementer der ikke repræsenterer lydene i et givent sprog, kan debatteres.[22] Dette skriftsystem blev senere delt i to traditioner i to forskellige områder: det mexicanske højland og det guatemalanske højland og Chiapas med et tilstødende område af den guatemalanske stillehavskyst.

De først kendte tegn der kan identificeres som værende en del af mayaernes hieroglyfiske skriftsystem, kan findes i San Bartolo i det nuværende nordlige Guatemala.[23] På Struktur 1 i San Bartolo kan man finde tidlige versioner af mindst 4 tegn (stavelserne / syllabogrammerne **mo**, **po** og **ja** samt et tegn for 'hersker' eller **AJAW**).[24] Andre tidlige tekstuelle indikationer fra mayalavlandet (fra en kendt arkæologisk kontekst) kommer fra fundsstedet Cerros i det nordlige Belize. På murværksmaskerne der har front mod Sturktur 5C-2[en] kan to glyffer identificeres: **YAX** (blå-grøn / første) og **K'IN** (sol / dag). Nogenlunde samtidig med eksemplet fra Cerros, er en murværksmaske fra Lamanai Struktur N9-56, hvilken bærer glyffen for **AK'AB** (mørke) på dens kind.

En anden tidlig mayatekst er fundet på en genbrugt grønstensbrystfinne (den såkaldte Dumbarton Oaks jadeplade, Figur 5), hvilken kan dateres stilistisk som værende samtidig med maskerne fra Cerros. På bagsiden af grønstensbrystfinnen findes indsnit der repræsenterer portrættet af en siddende mayahersker samt to dobbeltkolonner med hieroglyffer.

[19] Berlin 1958: 111-119.
[20] Proskouriakoff 1960: 454-475.
[21] Se Saturno, Taube, og Stuart 2005 & Saturno, Stuart, og Beltrán 2006.
[22] Se Houston 2004.
[23] Se Saturno, Taube, og Stuart 2005 & Saturno, Stuart, og Beltrán 2006.
[24] Se Saturno, Taube, og Stuart 2005.

Figur 5: Tekst og billede fra en genbrugt olmekisk grønstensbrystfinne (tegning af Harri Kettunen)

I endnu en tidlig tekst, en udskæring på en klippe i fundstedet San Diego, sydlige Petén, er der afbildet en stående mayahersker med en dobbeltkolonne af 19 glyffer. Denne udskæring viser at layoutet for registrering af datoer (de første to [manglende] glyffer, den indlendende series intruduktionsglyf (normalt refereret til som et ISIG-tegn)[25] og de fire følgende glyffer) stadig var relativt fleksibelt og inkonsekvent. Udskæringen repræsenterer, sammen med Dumbarton Oaks jadebrystfinnen, de begivenheder der skulle blive de hyppigst dokumenterede på efterfølgende mayamonumenter, navnlig blodladning og royal tiltrædelse. Fra begyndelsen af den Klassiske periode (ca. 250 e.v.t.) udviklede mayaernes skrift sig til et mere konsistent og fast system, der forklares i de følgende kapitler.

3. HIEROGLYFFERNES SPROG

Indtil for ganske nyligt var studiet af mayahieroglyffer en lingvistisk mærkværdighed. De fleste forskere inden for feltet arbejdede med deres respektive sprog når de oversatte mayahieroglyffe og vidste at nøglen til forståelsen af dem er et basalt kendskab til (mindst et) mayasprog. Indtil Knorozovs og Proskouriakoffs arbejde[26] var der selvfølgelig få værktøjer at arbejde med fra start - de fleste forskere på den tid syntes at lide af en slags forskningsmæssig nærsynethed hvilket betød at ingen forsøgte at anvende moderne mayasprog i læsningen af den gamle skrift. I dag er det veletableret at glyffernes sprog er meget lig flere moderne mayasprog.

Der findes i dag omkring 30 talte mayasprog i det sydlige Mexico, Yucatan, Belize, Guatemala og Honduras bestående af et befolkningstal på omkring seks millioner talere. I disse sprog skelnes der svagt mellem de mayasprog der tales i højlandet og de, der tales i lavlandet. Højland-mayasprogene, eller de lingvistikse undergrupper q'anjobalan, q'eqchi'an, mamean, k'iche'an, og tojolabalan havde sandsynligvis lidt eller intet at gøre med de hieroglyfiske tekster der er overlevet til i dag. Derimod er undergrupperne der findes i lavlandet, ch'olan, tzeltalan, og yukatekan, tættere relateret til den ældgamle skrift.

Nu om dage er der væsentligt vidnesbyrd om at næsten alle mayahieroglyfiske tekster blev skrevet på et østligt ch'olansk sprog, hvilket af lingvisterne har fået navnet "klassisk maya", "klassisk mayansk" eller "klassisk ch'olti'ansk" (Houston, Robertson, and Stuart 2000). Fundamentet for, hvorfor der nu er bred enighed blandt forskere om hieroglyffernes sprog, blev tilvejebragt af blandt andre Schele, som foreslog at hieroglyfferne afspejler en blanding af ch'olanske og yukatekiske sprog. Efterfølgende studier har identificeret en stadigt voksende mængde af ch'olanske affikser i inskriptionerne. Ud over det klassiske mayasprog findes der vidnesbyrd om indflydelse fra andre lavland-sprog i det mayahieroglyfiske korpus: Tzeltalan i få tekster fra Tonina, yukatekisk fra flere fundsteder i den nordlige del af Yukatanhalvøen, og hvad lader til at være isolerede nawaord der forekommer i forskellige tekster fra Tikal og Copan.[27] Herudover har flere forskere for nyligt argumenteret for at der findes vidnesbyrd om indflydelse fra højland-mayasprog på keramik i Chama og Nebaj stil (se Beliaev 2005).

[25] Se BILAG E: EN KOMMENTAR TIL KALENDERSYSTEMET

[26] Proskouriakoff accepterede aldrig selv Knorozovs fonetiske tilgang, men skabte på den anden side den strukturelle metodologi til studiet af mayaglyffer der stadig bruges i dag. Den strukturelle tilgang kræver ingen formodninger om de undersøgte sprogs karakter.

[27] Lacadena og Wichmann 2000, 2002b og Alfonso Lacadena, personlig kommunikation 2010.

II SKRIFTSYSTEMET

4. KONVENTIONELLE REGLER OM TRANSLITTERATION OG TRANSKRIPTION AF MAYATEKSTER[28]

Når det kommer til translitteration af klassiske mayatekster, anvendes følgende regler i denne udgave:

(1) Translitteration repræsenteres med i bogstaver i **fed**
(2) Logogrammer skrives med **BLOKBOGSTAVER I FED**
(3) Stavelsestegn (syllabogrammer) skrives med **små bogstaver i fed**
(4) Individuelle tegn i en given glyfblok adskilles med bindestreger.
(5) Spørgsmålstegn bruges på følgende måde:
    (a) Adskilt af bindestreger i en given glyfblok, når læsningen af det pågældende tegn ikke er kendt
    (b) Stående alene (isoleret) når læsningen af hele glyffen (eller glyfblokken) ikke er kendt
    (c) Umiddelbart efterfølgende et translittereret syllabogram eller logogram, når læsningen af det givne tegn ikke er fuldt attesteret eller på anden måde er uvis
(6) *Rekonstruerede* (analyserede) lyde, så som understavede lyde, glottale frikativer (/h/) og glottale lukkelyde (’), lange vokaler eller andre komplekse vokaler for den sags skyld, skal ikke repræsenteres på dette tidspunkt i translitterationsprocessen. Denne praksis gælder ligeledes for logogrammer, hvilke skal repræsenteres i deres simplest mulige form. Translitterationen vi bruger her er også kendt som en **bred** translitteration – her udelukkes alle analyserede lyde der ikke er iboende dele af hieroglyfferne, men som omvendt indikeres af ortografiske regler (baseret på historisk og komparativ lingvistik og intern vidnesbyrd fra skriftsystemet selv).

Hvad angår transskription af mayatekster anvendes følgende regler:

(1) Transskriptioner repræsenteres i *kursiv*
(2) Lange vokaler og glottale lyde afledt af ortografiske regler[29] angives uden *[firkantet parentes]*, mens;
(3) Rekonstruerede lyde baseret på historisk, intern eller palæografisk vidnesbyrd skal angives i *[firkantet parentes]*. Transskriptionspraksissen vi anvender kaldes derved en **smal** transskription (inkluderende rekonstruerede lyde baseret på enten historisk, intern eller palæografisk vidnesbyrd - i stedet for en **bred** transskription der udelukker disse).

Der findes forskellige måder at analysere tekster lingvistisk. De to hyppigste er præsenteret på side 72 og beskrives som *morfologisk segmentering* og *morfologisk analyse*. Det første stadie i lingvistisk analyse viser de morfologiske grænser adskilt af bindestreger. Såkaldte nulmorfemer repræsenteres med et Ø-tegn. I den anden type af lingvistisk analyse gøres den grammatiske beskrivelse af ordene eksplicit. Der er flere metodologiske måder at beskrive disse komponenter, og beslutningen om hvilken en der bliver anvendt bliver sædvanligvis overladt til redaktørerne, i tilfælde af udgivelser. Her bruger vi små bogstaver til gloser[30] og BLOKBOGSTAVER til lingvistisk terminologi.

[28] *Translitteration* refererer til omdannelsen af ét skriftsystem til et andet, hvorimod *transkription* refererer til metoden der bruges til at formidle kildeordets lyde med bogstaver i målordet (Crystal 2008: 490, 494). Vær opmærksom på, at denne praksis er i omvendt rækkefølge af hvad man kan finde i tidligere udgaver af denne håndbog. Grunden til at terminologien er blevet justeret betår i, at disse to termer bruges i omvendt rækkefølge hos de fleste lingvistiske skoler verden over - og også i mayaepigrafi på spansk.
[29] Se fra side 63 og fremefter, denne udgave.
[30] En glose er en kort generel oversættelse af et ord eller morfem, hvor der ikke tages hensyn til konteksten hvori det optræder.

Følgende tjener som et eksempel på, hvordan de ovenfor angivne stadier fungerer:

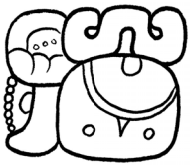

1. **a-wo-la**
2. *awo[h]l*
3. aw-ohl
4. 2SE-hjerte
5. "dit hjerte"

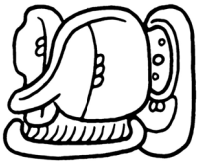

1. **chu-ka-ja**
2. *chu[h]kaj*
3. chu[h]k-aj-Ø
4. fange[PAS]-TEM-3SA
5. "han/hun blev fanget/pågrebet

1 = translitteration
2 = transskription (& fonologisk rekonstruktion)
3 = morfologisk segmentering
4 = morfologisk / morfo-syntaktisk analyse[31]
5 = oversættelse

Når man oversætter mayatekster skal man huske at der er flere måder at fortolke givne ord og sætninger. Ofte finder man temmelig rigide oversættelser (eller mere præcist gloser) af givne tekster hvor sætninger er oversat ord for ord. Man skal være opmærksom på at det ikke er en virkelig oversættelse som sådan, men nærmere en metode til at vise hvordan sætningen er struktureret på det originale sprog, i modsætning til (mål-)sproget som den oversættes til.

Den egentlige oversættelse kan også opdeles i forskellige stadier og versioner, hvor man kan gå fra rigide til mindre rigide oversættelser. Den egentlige betydning af et ord eller en sætning kan være anderledes på et andet sprog, men den oprindelige idé burde bevares i mindst én af tekstens oversættelsesstadier. I eksemplet på side 16 fungerer udtrykket "hans/hendes (?) hvide vind/ånde blev falmet" som en metafor eller eufemisme for den mente betydning at "han / hun døde". Dog kan en sådan 'løs oversættelse' kun opnås gennem en forståelse af det kultur-specifikke idiom (fast sprogligt udtryk) der bruges, hvilket eliminerer det oprindelige udtryks finhed.

Med hensyn til oversættelse af mayanavne og -titler, læner vi os mod *slet ikke* at oversætte dem, eller kun at oversætte de velattesterede titler. Denne tilgang baseres på det grundlag at de koncepter som titlerne rummer, ikke så let kan oversættes til ét enkelt ord på hverken dansk, spansk eller engelsk (der kan udgives hele værker om hvert koncept, hvilke søger at klargøre den specifikke betydning af de forskellige titler).

<u>Modus operandi[32]:</u>

1. Vælg en tekst
2. Translitterer teksten
   a. Marker ikke rekonstruerede lyde
   b. Brug **små bogstaver i fed** til stavelsestegn
   c. Brug **BLOKBOGSTAVER I FED** til logogrammer
3. Transskriber teksten
   a. brug *kursiv*
   b. alle rekonstruerede lyde (bortset fra dem der er baseret på ortografiske regler) angives i *[firkantede klammer]*
4. Analyser teksten
   a. opdel morfemerne ved hjælp af bindestreger
   b. marker grammatiske elementer
5. Oversæt teksten - anvend de forskellige oversættelsesstadier

Til slut vender man tilbage til den originale (hieroglyfiske) tekst og *gennem disse trin* forstå den. Med tiden burde du nå det punkt, hvor du går tilbage til den originale tekst og forstår den uden at være begrænset af din indbyggede grammatik.

[31] **PAS**siv verbalart, **TEM**atisk suffiks, **3**. person **S**ingularis **A**bsolutivt pronomen. Se også ordlisten over lingvistisk terminologi.
[32] Det er under mayahieroglyfworkshoppen ikke frugtbart, eller for den sags skyld muligt, at gennemgå alle stadierne der her oplistes. Almindeligvis anvendes metoden *strukturel analyse* sammen med grundlæggende translitterationer, transskriptioner og oversættelser.

5. LÆSERÆKKEFØLGE

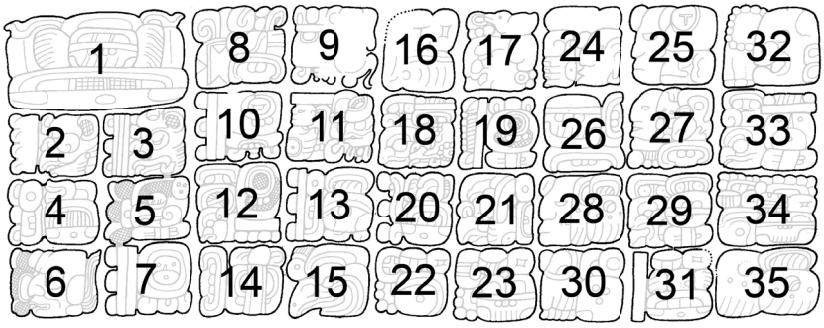

Figur 6: Læserækkefølge for teksten på 'basal register' af stele 11 fra Yaxchilan

Som udgangspunkt er mayatekster skrevet fra venstre mod højre og fra top til bund i kolonner af to. Undtagelser fra denne generelle regel er dog kendt, især fra små bærbare genstande , keramiske kar, døroverliggere, ualmindelig graffiti og tekster malet på hulevægge. Der er også tekster der er skrevet spejlvendt, men disse er ekstremt sjældne. For de tekster, der ikke følger den generelle regel, fastlægges læserækkefølgen ved enten at kigge ind i passagernes struktur, eller ved at sammenligne den / dem med andre **parallelle sætninger** (sætninger der viser samme eller identisk indhold med en lignende eller identisk syntaktisk struktur). [33]

Den interne læserækkefølge i glyfblokke følger normalt samme regel som hele teksten: fra venstre til højre og fra top til bund. Dog findes der tilfælde hvori æstetiske overvejelser måske har presset den skriftkloge til at ændre de individuelle elementer i sammensætningen.

De mest almindelige *prima facie* undtagelser fra reglen om intern læserækkefølge er **AJAW** glyffen og det lokative **NAL** superfiks, der synes at placeres oven på en given glyf, men læses sidst: f.eks. **K'UH AJAW-waMUT-la** (den hellige hersker af Tikal) læses *k'uhul Mutul ajaw*, og **NAL-yi-chi** læses *yichnal*.

Denne tilsyneladende undtagelse følger faktisk den tredje type læserækkefølge, hvilket er den der har at gøre med front og bag. For eksempel, selvom **NAL** glyffen *grafemisk* skrives oven på glyfferne **yi** og **chi**, blev den af mayaerne rent faktisk opfattet som en fuld-figur **NAL** glyf, hvoraf kun det øverste element var synligt bag glyfferne **yi** og **chi**.[34]

"Superfigeret" glyf:

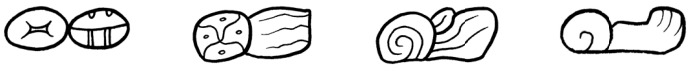

Fuldfigur glyf:

[33] Vær opmærksom på, at bogstaverne der bruges til at udpege glyblokke (som f.eks. A1-B1-A2-B2-A3 o så videre) ikke altid stemmer overens i tilfælde af tekster med utraditionelle læserækkefølger. Det vil sige, at bogstaverne og tallene blot angiver referencepunkter i en given tekst, når man kommunikerer med andre forskere omkring glyfferne (uden faktisk at se selve glyfferne).

[34] Se **AJAW** glyfferne på side 15 til sammenligning.

6. Sammensatte glyffer, infigering, og sammensmeltninger

Mayahieroglyffernes grafiske konventioner udgør et meget fleksibelt system, men ofte kan disse virke forvirrende og gådefulde for det utrænede øje. Der findes flere forskellige måder hvorpå man kan skrive det samme ord, uden at ændre hverken læsningen eller betydningen. *Chum tuun* betyder "sten-sidning" og refererer til begyndelsen af 360-dagesperioden. Dette kan skrives på forskellige måder

CHUM[mu][35] TUN-ni	**CHUM[mu] TUN-ni**	**CHUM[TUN-ni]**	**CHUM-TUN** (eller **CHUMTUN**)
CHUM med infigeret fonetisk komplement /**mu**/ & **TUN** med infigeret fonetisk komplement /**ni**/	**CHUM** med infigeret fonetisk komplement /**mu**/ & **TUN** med fonetisk komplement /**ni**/	**TUN-ni** infigeret i **CHUM** glyffen	sammensmeltning af begge tegn
selvstændige glyfblokke	*sammensatte* glyfblokke med *undertrykt* venstre tegn	*infigering*	*sammensmeltning*: når karakteristiske træk fra to særskilte tegn smelter sammen til ét

Hver af sammensætningerne ovenfor kan forekomme i enhver tekst - og mere end én kan bruges i samme tekst. Grunden herfor er både økonomisk og kunstnerisk: nogle gange er den skriftkloge måske løbet tør for plads, og andre gange blev variationer brugt for at undgå gentagelse eller grafemisk tautologi ("dobbeltkonfekt"; se også variationerne med logogrammer og fonetiske komplementer nedenfor).
I følgende eksempel er den samme sætning udtrykt to på to forskellige (men parallelle) måder, hvoraf den sidste er komprimeret så den fylder én glyfbloks plads i stedet for to. Sætningen der udtrykkes er den metaforiske dødserklæring for Itzamnaaj Bahlam, kongen af Yaxchilan, og Ix Pakal, hans moder:

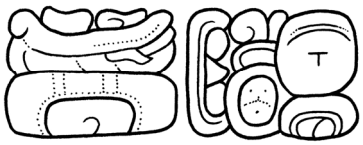

K'A'-yi u-[?]SAK-IK'-li
k'a'ay / k'a'aay u…? [u]sak ik'[i]l
k'a'-ay-Ø / k'a'-aay-Ø u-? u-sak-ik'-il
falme-MPAS-3SA 3SE-? [3SE-]hvid-vind-POS
"det blev falmet, hans/hendes ?, hans/hendes hvide vind/ånde"
(Yaxchilan, døroverligger 27: A2-B2)

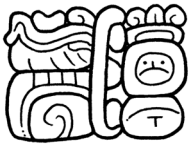

K'A'-yi-u-[?]SAK-IK'
k'a'ay / k'a'aay u…? [u]sak ik'[il]
k'a'-ay-Ø / k'a'-aay-Ø u-? u-sak-ik'-il
falme-MPAS-3SA 3SE-? 3SE-hvid-vind-POS
"det blev falmet, hans/hendes ?, hans/hendes hvide vind/ånde"
(Yaxchilan, døroverligger 27: F2)

[35] Firkantet parentes […] bruges i *translitterationen* til at vise at en stavelse eller et ord er infigeret, mens de i epigrafisk analyse indikerer rekonstruerede lyde.

Ydermere kan forskellige tegn med enslydende fonetiske værdi bruges gennem en hel tekst, igen på grund af æstetiske årsager. Det er grundet denne slags ombyttelighed, at tegn af ukendt værdi kan dechifreres, hvis man kan påvise at det er enslydende med en glyf, hvis værdi allerede er kendt.

ya-YAXUN?-BALAM
Yaxuun? Ba[h]lam
(Yaxchilan, Døroverligger 21: D7)

ba-ka-ba
ba[ah]kab
(K2914: O5)

ya-YAXUN?-BALAM-ma
Yaxuun? Ba[h]lam
(Yaxchilan, Døroverligger 30: G2)

ba-ka-ba
ba[ah]kab
(Yaxchilan, Døroverligger 2: Q1)

ya-YAXUN?-BALAM
Yaxuun? Ba[h]lam
(Yaxchilan, Den Hieroglyfiske Trappe, trin VII: Q6)

ba-ka-ba
ba[ah]kab
(Yaxchilan, Døroverligger 46: J1)

ya-YAXUN?-BALAM
Yaxuun? Ba[h]lam
(Yaxchilan, Døroverligger 43: B2)

ba-ka-KAB
ba[ah]kab
(K7146: A6)

ya-xu?-nu BALAM-ma
Yaxun? Ba[h]lam
(Najtunich, Tegning 69: A1-A2)

BAH-ka-ba
ba[a]hkab
(Denver Panel: pA6b)

ya-xu?-ni BALAM
Yaxuun? Ba[h]lam
(Yaxchilan, Stele 12: D4-C5)

ba-ka-ba/BA(H)
ba[ah]kab
(Ek Balam, De 96 glyffers vægmaleri: M1)

Mønstre som disse vildledte tidlige bestræbelser på dechifrering og er derfor vigtige at forstå. Følgeligt udforskes sådanne mønstre i følgende afsnit.

7. Logogrammer

Mayaernes skriftsystem er et blandet, eller *logosyllabisk*, system der både bruger **logogrammer** og **fonetiske** tegn. Logogrammer er tegn der repræsenterer betydninger og lyde af *hele* ord. I de to nedenstående eksempler er ordet for bjerg, eller *witz*, skrevet på to forskellige måder, der begge læses *witz*. Eksemplet til venstre er et logogram (en hovedvariant), mens eksemplet til højre består af et logogram tilknyttet et *fonetisk komplement* (se kapitlet nedenfor).

WITZ
witz
"bjerg"

wi-WITZ
witz
"bjerg"

Som udgangspunkt kan det siges at jo hyppigere et givent ord optræder i det hieroglyfiske korpus, jo flere variationer synes det at have. Et afslørende tilfælde er ordet *ajaw*, eller "hersker", der byder på snesevis af forskellige variationer, herunder:

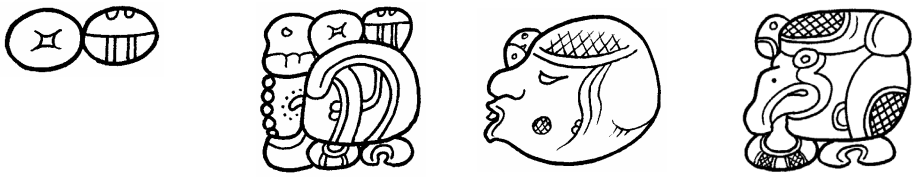

AJAW **a-AJAW-wa** **AJAW** **AJAW-wa**

8. STAVELSER (SYLLABOGRAMMER)

Mayaernes skriftsystem bruger, ud over logogrammer, også fonetiske tegn der udtrykker stavelser, eller mere præcist: *syllabogrammer*. Disse stavelser kan enten fungere som CV (konsonant-vokal) stavelser, eller C(V) lyde (lyden af en konsonant uden lyden af den akkompagnerende vokal). Som reglen frafalder den sidste vokal i et givent ord (der findes, som altid, undtagelser til denne regel). Således kan ordet for bjerg, *witz*, skrives fonetisk med to stavelser, **wi** og **tzi**. Eftersom den sidste vokal (på grund af harmoniregler) frafalder, læses ordet **wi-tz(i)** > *witz*.

9. FONETISKE KOMPLEMENTER

Et fonetisk komplement er et tegn der "hjælper" med at læse et logogram. Det er en udtale"assistent" i tilfælde hvor hovedtegnet bærer mere end én mulig betydning. Fonetiske komplementer er meget udbredt i mayaskriften og de har også spillet en betydelig rolle i dechifreringen af skriftsystemet. Fonetiske komplementer, der ansporede datidens mayanske læsere, ansporer også moderne læsere til den rette læsning af tvetydige logogramer, og letter derved læseprocessen.

I følgende eksempel fungerer syllabogrammet **wi** (markeret med grå) som et fonetisk komplement for logogrammet **WITZ**. Tilstedeværelsen af den præfigerede stavelse **wi-** informerer os således om, at det ord, der er repræsenteret af logogrammet, begynder med den fonetiske værdi ***wi***-…

wi-WITZ
witz
bjerg

I eksemplet nedenfor er syllabogrammet **ki** (markeret med grå) vedhæftet det zoomorfiske logogram, for at bidrage med ordet *Chahk* eller *Chaak*s finale k-lyd, for at adskille det fra en anden læsning af et lignende hoved i ordet *Kalomte'*.

CHAK-ki
Chahk / Chaak
Gudenavn

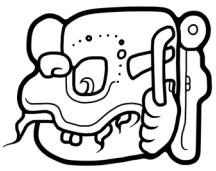

KAL-TE'
Kalomte' / Kaloomte'
Ophøjet royal titel

10. Semantiske bestemmere og diakritiske tegn

En *semantisk bestemmer* er et tegn der specificerer betydningen af de logogrammer, der bærer mere end én betydning. Det skal dog nævnes, at semantiske bestemmere er foruden fonetisk værdi, hvilket betyder at de *ikke* udtales (cf. Zender 1999: 14). Det oftest citerede eksempel på en semantisk bestemmer i mayaskriften, er kartoucherne og piedestalerne, der indrammer de såkaldte 'dagstegn'.

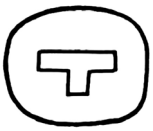

IK'
ik'
"vind"

IK'
ik'
dagstegn *ik'* ("vind")

chi
chi
syllabogram **chi**

chi / KEJ?
chi[j] / ke[e]j
dagstegn *manik'*
("hjort")

CHIJ / KEJ?
chi[j] / ke[e]j
dagstegn *manik'*
("hjort")

Diakritiske markører er tegn uden fonetisk værdi, som hjælper læseren frem til den tilsigtede udtale af et tegn eller ord. Gode eksempler på diakritiske markører i Latin-baserede sprog er 'cedillen' i det franske ord *façade* samt de mange accenter der forekommer i andre europæiske skriftsystemer.

I mayaernes skriftsystem repræsenteres et andet og mere almindeligt diakritisk tegn ved to små prikker. Den mest almindelige position for dette diakritiske tegn er det øverste eller nederste venstre hjørne af et stavelsestegn (se for eksempel *kakaw* nedenfor). Denne diakritiske markør er kendt som et "stavelsesfordoblende tegn", og tjener som navnet hentyder til at fordoble den fonetiske værdi af det tegn den findes ved. Således vil, for eksempel, et **ka** syllabogram læses *kak(a)*, eller et **le** tegn læses *lel(e)* når de markeres med to prikker. I glyfiske translitterationer vil tilstedeværelsen af dette diakritiske tegn markeres med tallet 2 på pladsen hvor den optræder i forbindelse med et syllabogram eller logogram - sædvanligvis superfigeret eller præfigeret som **²ka** eller **²le** (som eksemplerne ovenfor), selvom fire positioner er mulige:

²ka-wa
kakaw
"kakao"

2 X 2
2 2

Nøje forskning har vist at disse to prikker udelukkende tjener formålet at fordoble den fonetiske værdi af stavelser eller syllabogrammer. I de sjældne tilfælde hvor prikkerne findes ved logogrammer, synes det at være ment som en fordobling af værdien af syllabogrammer der forekommer hen mod slutningen af den interne læserækkefølge i glyfsammensætningerne (altså; i bunden eller højre side af sammensætningerne). Som konsekvens heraf optræder dette diakritiske tegn oftest i begyndelsen af glyfsammensætninger. Denne positionering tjener til at vise læseren, at fordoblingen forekommer inden for den specifikke glyfblok. Herudover forekommer det særlige tilfælde at samme diakritiske tegn markerer CVC-logogrammer (ord med strukturen konsonant-vokal-konsonant) der begynder og slutter med samme konsonant. Gode eksempler herpå er logogrammerne **K'AK'** "ild" og **K'IK'** eller **CH'ICH'** "blod".

11. Polyvalens: Polyfoni og homofoni

Endnu et lettere forvirrende træk ved mayaernes skriftsystem er *polyvalens*. Dette er et træk der rent faktisk er at finde i alle sprog verden over, men det der gør det særligt i tilfældet med mayahieroglyffer er, at det bidrager til systemets kompleksitet og derfor kan virke forvirrende for utrænede øjne. *Polyfoni* (eller *homografi*) er når *ét* tegn har *flere* lydmæssige værdier og derfor kan læses på forskellige måder (selvom det skrives ens). I mayaernes skriftsystem kan både ordet *tuun* og lyden *ku* skrives på samme måde.

TUN / ku
tun~tu[u]n / ku
"sten" / syllabogram **ku**

På den anden side finder vi *homofoni*, der er når forskellige tegn repræsenterer den samme fonetiske værdi - både stavelser og ord. I mayaskriften bliver ordene for slange, fire og himmel alle udtalt ens (*chan* eller *kan* afhængig af hvilket sprog der skrives på), men de skrives alle ved hjælp af forskellige tegn:

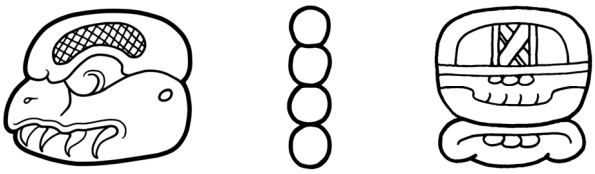

CHAN	**CHAN**	**CHAN**
chan	*chan*	*chan*
"slange"	"fire"	"himmel"

Ovenstående kan virke ganske ejendommeligt og anderledes for de fleste mennesker der er vant til at arbejde med det latinske alfabet. Hertil skal det dog siges at vores system *også* består af bogstaver og tegn (logogrammer) der kan virke fremmed for mennesker med baggrund i en anden skrifttradition, end det latinske alfabet. Herudover kan den varierende udtale af identiske bogstaver, især i tilfælde af sprog med usystematiske (og mindre fonemiske) ortografier (som f.eks. engelsk og fransk), forårsage problemer med talerne af sprogene.

Et eksempel fra engelsk som kaster lys over dette, er sekvensen af bogstaverne <ough> der kan udtales på hele *ni* forskellige måder, som vist følgende sætning: "*A rough-coated, dough-faced, thoughtful ploughman strode through the streets of Scarborough and after falling into a slough, he coughed and hiccoughed*". Endnu et afslørende tilfælde er bogstavet "x", der udtales på forskellige måder i de følgende eksempler:

bogstav:	**udtale:**	**eksempel:**
X	/s/	'xenofobi'
X	/ks/	'excel'
X	/gz/	'exit'
X	/kris/	'Xmas' (forkortelse af "Christmas" på eng.)
X	/kros/	'Xing' (forkortelse af "crossing" på eng.)
X	/ten/	'ti' (Romertal)

Andre betydninger af bogstavet "x" er for eksempel følgende:

X	nummeret 10
X	24ende bogstav i alfabetet
X	ukendt antal
X	multiplikationstegn
X	negation (f.eks. rygning forbudt)
X	pornografisk (X-rated)
X	stedet, genstandens beliggenhed
X	en analfabets uderskrift

Andre "logogrammer" i vores system:

@ £ $ % & ? ! + § © € ♀♂®

Ud over disse, findes der i engelsk[36] talrige homografer og flere hundreder homofoner. Læg mærke til følgende eksempler:

homografer:

- *dør* [dör] (på et hus) — *dør* [döér] (at omkomme)
- *ryg* [rügg] (imperativ form) — *ryg* [rük] (bagsiden af kroppen)

[36] Eksemplerne der gives her, er baseret på Hobbs 1999.

homofoner:

- *leje — lege*
- *hjul — jul*
- *tryg — tryk*
- *vær — hver — værd — vejr*
- *får — får* (dyret og 'at modtage')
- *tag — tag!* (på et hus og imperativt form)
- *stol — stol* (det man sidder på og 'at stole på nogen')

12. ANTAL AF KENDTE HIEROGLYFFER

Et af de mest almindelige spørgsmål en epigrafiker kan blive stillet har at gøre med antallet eller procentdelen af dechifrerede hieroglyffer. Svaret er noget mere komplekst end måske forventet. For det første skal man afklare hvad man mener med ordet "dechifreret". Hvis man skulle beregne antallet af hieroglyffer hvis *fonetiske værdi* vi vi kender, ville totalen være omkring 80 procent. På den anden side, hvis man skulle anslå antallet af tegn hvis *betydning* er sikkert fastslået, ville tallet ligge på, betydeligt mindre, omkring 60 procent. Problemet ligger ,i at der er et vist antal hieroglyffer i skriften, hvis:

- fonetiske værdi er kendt, men betydningen endnu ikke er dechifreret (mest tilstede når tegn er skrevet fuldt fonetisk)
- betydning er kendt, men den fonetiske værdi er usikker, vag eller slet ikke kendt
- fonetiske værdi og betydning kun delvist er kendt (for eksempel et ord der står for et ritual der udførtes før man indtrådte i de voksnes rækker)
- fonetiske værdi og betydning kun delvist, eller slet ikke, er kendt

		fonetisk værdi:	
		ja	nej
betydning:	ja	fuldt dechifreret	gråt område
	nej	gråt område	komplet udechifreret

Endnu et problem er hvad vi mener når vi siger at betydningen af en bestemt hieroglyf er kendt. Betydningen af en enkelt hieroglyf eller et sæt af hieroglyffer i en sætning kendes måske,[37] men ordet og sætningernes dybere kontekstuelle betydning og implikaitoner skal undersøges med alle tilgængelige kilder, så som etnologi, arkæologi og ikonografi samt nutidige manifestationer af mayakulturerne. Sagt med andre ord, er mayaepigrafi en multi- og interdisciplinær gren af studier, der er tungt baseret i lingvistik, men stadig tager højde for samtlige mulige kilder og akademiske discipliner.

I det samlede hele, med al dets kompleksitet taget i betragtning, er mayaernes hieroglyfiske system blot én måde at synliggøre et talt sprog - og for at citere afdøde Yuri Knorozov: "I believe that anything invented by humans can be deciphered by humans" (Kettunen 1998a).

[37] Der skelnes ydermere mellem en glose og en oversættelse: en glose angiver læsningen af en isoleret hieroglyf, mens en præcis oversættelse tager hensyn til sætningens syntaks og semantik.

III LIDT GRAMMATIK

13. ORDRÆKKEFØLGE

Ordstillingen i såvel mayahieroglyfiske tekster som de moderne mayasprog, følger normalt mønstret verbum-objekt-subjekt (VOS) i modsætning til dansk og engelsk, der normalt følger anvender SVO-konstruktioner. Ofte mangler eller udelades objektet dog i de hieroglyfiske tekster og sætninger indledes sædvanligvis med en dato, hvilket giver os den typiske formel for mayatekster: dato-verbum-subjekt. Datoer fylder ofte størstedelen af teksterne, mens verber kun findes i en eller to glyfblokke i en sætning og personnavne med titler kan være ligeså lange som titler holdt af europæiske monarker.

kalender (temporal adverbial sætning)						
ANIG	**AN**			**IFD/IED**	**tzolk'in dag**	**haab måned**
	dag, måned	**tun år**	**k'atun 20 år**			
	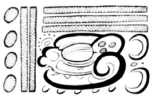		---			

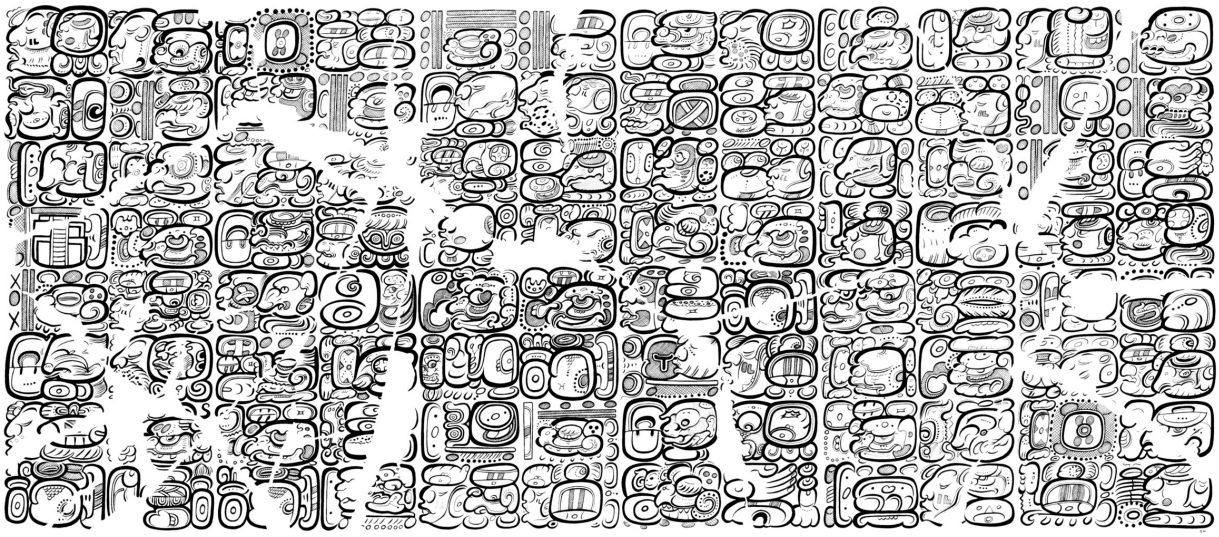

Figur 7: De 96 glyffers tavle, Palenque, Chiapas, México (tegning af Simon Martin)

ledsætning					
verbum	**(objekt)**	**subjekt**			
	præpositionel ordforbindelse	**(titler og) navne**			**titel (EG)**

Strukturel analyse: De 96 glyffers tavle, Palenque: C2-H4 (C2-C7; D8-F5; E7-H4); tegninger af Simon Martin.

14. VERBER

Der er omkring et hundrede kendte verber i mayaskriften med omkring tolv grammatiske affikser. Næsten alle verberne forekommer i tredje person (han/hun): **u-** (før ord der begynder med konsonant)

De fleste verber vedrører typisk gerninger udført af datidens herskere, som allerede havde fundet sted før de blev nedskrevet. Der er dog fortsat kontrovers om hvorvidt de klassiske mayaer gjorde brug af tempus (tidsangivelser; præteritum, præsens, futurum) og/eller aspekt (f.eks. kompletiv, inkompletiv) hvilket i så fald ville være påviseligt i inskriptionerne.

Ifølge nogle lingvister, var det klassiske mayasprog et ikke-aspektuelt system, der ikke gjorde brug af modsætningerne kompletiv og inkompletiv. Ifølge andre fandtes der hverken tempus eller aspekt og, som foreslået af endnu andre, fandtes der hverken tempus *eller* aspekt. Visse verbalaffikser indikerer andre mulige principper, så som systemet i brugen af deiktiske temporal enkliser.

Grammatikken bag mayahieroglyfferne er ganske kompleks og kan ikke diskuteres fyldestgørende i denne udgave. For at studere dette område nærmere kan det anbefales at konsultere bibliografien i slutningen af denne bog, eller deltage i specialiserede grammatiske workshops omhandlende mayahieroglyfisk skrift. En kortfattet redegørelse for grammatikken kan findes i BILAG J.

15. SUBSTANTIVER OG ADJEKTIVER

Substantiver kan i klassisk mayasprog deles i to kategorier, afhængig af hvorvidt de er afledt af en anden leksikalsk kategori (dvs. ordklasse) eller ej. I det første tilfælde er den traditionelle lingvistiske term et "afledt substantiv", mens man i det sidste taler om "primære substantiver". Afledte substantiver er enten afledt fra verber eller adjektiver, eller fra andre substantiver.

På mange sprog, inklusiv klassisk maya, er det ofte svært at skelne mellem substantiver og adjektiver og i realiteten implementeres denne skelnen ikke altid. Herudover kan både adjektiver og substantiver på klassisk maya danne stative udtryk med absolutive pronominer. Som det mest almindelige pronomen (eller sagt korrekt, *pronominalaffiks*) i mayahieroglyfisk skrift, er tredjeperson singularis pronominet, og som den absolutive form af dette pronomen er nulmorfemet (dvs. det umarkerede/urealiserede suffiks), stative udtryk er formmæssigt identiske med substantiver (eller adjektiver). I praksis betyder dette at for eksempel ordet *ch'ok,* både kan være et substantiv, et adjektiv og en hel sætning:

(1) *ch'ok*: barn, (en) ung (sb.)
(2) *ch'ok*: ung, lille (adj.)
(3) *ch'ok*: "han er ung" eller "han er et barn"
(*ch'ok-Ø* [ung-3SA] / [barn-3SA])

Selvom det er svært at skelne mellem substantiver og adjektiver på mayasprog, så er behandlingen af disse to leksikalske kategorier forskellig fra hinanden på, i hvert fald, tre måder: (1) adjektiver kan ikke besiddes; (2) adjektiver kan ikke agere som argument for et verbum; (3) adjektiver kan ikke stå alene, dvs. de skal efterfølges af et substantiv, eller, for at konstruere et stativt udtryk, ledsages af et absolutivt pronomen.

Foruden opdelingen mellem primære substantiver og afledte substantiver, skelner mayasprog mellem substantiver der er i sig selv betragtes som værende besiddede (kaldet *inhærent besiddelse*) og dem der ikke betragtes sådan (absolutive). Ud over at et hvilken som helst substantiv kan besiddes ved at tilføje et ergativt pronomen (pronoimnalaffiks) foran det, findes der en række substantiver (så som slægtskabsterminologi, navne på kropsdele og visse regalier) der betragtes som inhærent besiddede. Hvis disse substantiver udtrykkes i "ubesiddet" form, kræver de et specielt suffiks der indikerer substantivets absolutive tilstand (eller kasus).

Absolutsuffikserne på klassisk maya er *-Ø*, *-aj* og *-is*, hvoraf nulmorfemet *-Ø* bruges til at markere ubesiddede substantiver, mens suffikset *-aj* markerer substantiver der betegner tællelige enheder (tøj, smykker, o.s.v.) der

bæres af folk. Suffikset *-is* bruges på den anden side udelukkende sammen med substantiver der betegner kropsdele (se Zender 2004: 200-204). Eksempler:

Stamme:	**Absolutiv:**	**Possessiv (Besiddet):**
pakal "skjold"	*pakal-Ø* "et skjold"	*u-pakal* "hans/hendes skjold"
ohl "hjerte"	*ohl-is* "et hjerte"	*y-ohl* "hans/hendes hjerte"
k'ab "hånd"	*k'ab-is* "en hånd"	*u-k'ab* "hans/hendes hånd"

Foruden primære substantiver (alle eksempler ovenfor), kan nye substantiver dannes fra andre substantiver, verber og adjektiver. Disse afledte substantiver tager, blandt andre, de følgende suffikser: *–lel* og *–il* (abstraherede substantiver), –ol/*–o'l* og *–aj* (substantiver afledt fra transitive verber), –el/*–e'l* (substantiver afledt fra intransitive verber), *–iil, –ul/–u'l, –al, –ol,* og *–nal* (toponymsuffikser), og *–ib, –ab, –ol,* and *–il* (instrumentalsuffikser).

Abstraherende suffikser danner abstrakte koncepter af substantiver; for eksempel ordet *ajaw* eller "hersker" bliver til "herskerskab" når det suffigeres det abstraherende suffiks *-lel*. Med instrumentalsuffikserne *–ib, –aab*, og *–uub* kan verbalrødder omdannes til substantiver der beskriver verbets handling. For eksempel kan et substantiv dannes ud fra den intransitive verbalrod *uk'/uch'* ("at drikke") med et instrumentalsuffiks *-ib*, med resultatet *uk'ib/uch'ib* eller bogstaveligt "drikke-redskab", altså drikkekrus/drikkekar.

På klassisk maya står adjektiver før substantiver og dannes på følgende måde: substantiv + V_1l suffiks (dvs. substantiv + en vokal der stemmer overens med vokalen i substantivroden + l). For eksempel er *kakawal* (chokoladeagtig) et adjektiv der er dannet ud fra ordet *kakaw* ("kakao / chokolade"). På samme måde bliver ordet *chan* ("himmel") til *chanal* ("himmelsk" eller "celestial"), ordet *k'ahk'* ("ild") til *k'ahk'al* ("brændende") og ordet *k'uh* ("guddom" eller "gud") til *k'uhul* ("guddommelig" eller "hellig").

Som med myriaden af andre substantiver er personnavne akkompagneret af titler meget almindelige at finde i mayaskriften. Titler kan forsyne os med information om hierarkier og politiske alliancer i datidens mayasamfund. Ud over titler forekommer også slægtskabsudsagn relativt ofte i mayainskriptionerne, hvilket muliggør detaljerede rekonstruktioner af de kongelige dynastier og har vist sig uundværlige i rekonstruktionen af de royale slægtlinjer fra talrige mayabyer. [121]

16. Pronominalsystem

I de fleste mayasprog findes to pronominalsæt. Det første kaldes normalt sæt A pronominer (pronominalaffikser), mens det andet kaldes sæt B pronominer (pronominalaffikser). Sæt A (ergative) pronominalaffikser bruges som bruges som transitive verbers subjekt og besiddere af substativer. Sæt B (absolutive) pronominalaffikser bruges som transitive verbers objekt og intransitive verbers subjekt. På dansk ville dette betyde (sæt A) at i stedet for at sige "han går" ville man sige "går-ham", eller istedet for at sige "hans hus" ville man sige "han-hus". På klassisk maya betyder dette at pronominalaffikset i sætninger som *utz'ihb* ("[det er] hans/hendes skrift") og *utz'apaw* ("han/hun indsatte/plantede det") er det samme /**u-**/, men hvor det i den første sætning er besidderen af et substantiv, er det i den anden subjektet for et transitivt verbum. I mayasprog føjes ergative pronominalaffikser til verbalrodens venstre side som *præfikser* (før verbet), hvorimod de absolutive pronominer føjes til verbets højre side som *suffikser* (efter verbet).

Ud over tredje person, nævnt ovenfor, findes der få sjældne eksempler på første person singularis ergative pronominalaffikser (**in-/ni-**), anden person singularis ergative pronominalaffikser (*a-*), og førsteperson singularis absolutive pronominalaffikser (*-en/-een*) i dirkete citeringer i keramiske tekster fra den klassiske periode, samt de inskriptioner der forekommer i afsides områder i Copan og Piedras Negras (Stuart 1996, Stuart 1999, Stuart, Houston, og Robertson 1999: II-17-22), hvortil der dengang kan have været begrænset adgang (Helmke 1997).

[121] For mere information, konsulter f.eks. Martin og Grube 2008.

Derudover er der i inskriptionerne også fundet eksempler på få ubundne pronominer, som for eksempel *haa'* (han/hun/den/det), *hat* (dig) og *ha'ob* (dem/disse).

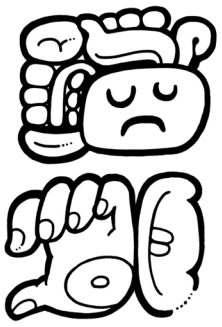

translitteration:
a-wi-na-ke-na
transskription:
awinaken
morfologisk analyse:
a-winak-en
grammatisk analyse:
2SE-mand-1SA
oversættelse:
"Jeg er din mand"

Figur 8: Direkte citat fra panel 3, Piedras Negras (tegning af Christophe Helmke)

Ergative pronominalaffikser (Sæt A præfikser):			**Absolutive pronominalaffikser (Sæt B suffikser):**		
1SE	*in- / ni-*	**ni**	1SA	*-en/-een*	C**e-na**
2SE	*a- / aw-*	**a / a-wV**	2SA	*-at / -et*	**ta / te?**
3SE	*u- / y-*	**u / yV**	3SA	*-Ø*	---
1PE	*ka-*	**ka**	1PA	*-on/-o'n*	C**o-na**
2PE	*i- / iw-*	**i / i-wV**	2PA	*-? / -*ox*	?
3PE	*u- / y-*	**u / yV**	3PA	*(-ob/o'b)*	-C**o-ba**

Figur 9: Klassisk maya ergative og absolutive pronominalaffikser

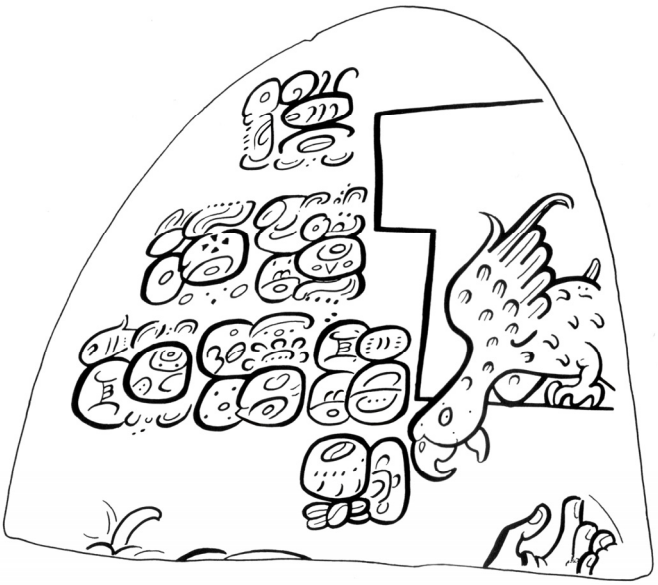

Figur 10: Tekst og billede indgraveret på en skal (tegning af Peter Mathews med modifikationer af Harri Kettunen

IV TYPISK STRUKTUR OG INDHOLD AF TEKSTERNE

17. MONUMENTALE INSKRIPTIONER

Det vides nu at indholdet af de monumentale inskriptioner primært er af historisk karakter og fokus i disse offentlige tekster er næsten udelukkende på bestemte dynastiers vigtige begivenheder. De hyppigst forekommende tilfælde i inskriptionerne består af royale aktiviteter så som tiltrædelser, krig, tilfangetagelse, diverse rituelle aktiviteter, fødsel, død, udpegning af arvtagere, royale besøg og lignende. Ganske ofte blev historierne i den offentlige kunst begrænset til at berette om skelsættende begivenheder i elitens liv og til at sætte dem i forbindelse med magtfulde historiske eller overnaturlige skabninger.

Inskriptionerne på flere offentlige monumenter, som steler og altre, omhandler primært historiske begivenheder og sager der blev betragtet som værende acceptable for offentlighedens øjne. Inskriptionerne på mere beskyttede områder, som f.eks. de udskårne døroverliggere i templer, omhandler begrænset eller mere rituel information, reserveret til et mere eksklusivt publikum.

Stele 4 (A1-B5), Ixtutz, Guatemala: translitteration, transskription, og oversættelse:

A1: 12-AJAW
lajunchan? ? ajaw
12 ajaw

A2: u-tz'a[pa]-wa TUN-ni
utz'apaw tuun
(han) plantede/indsatte stenen

A3: a-ya-YAX-ja-la
aj yayaxjal?
Aj Yayaxjal?

A4: u-CHAN-na bo-bo
ucha[']n bo[h]b
vogter af Bohb

A5 : yi-IL-a? K'UH-MUT-?-AJAW
yila? k'uhul mut[ul] ajaw
(han) så den, den guddommelige herre af Mutul

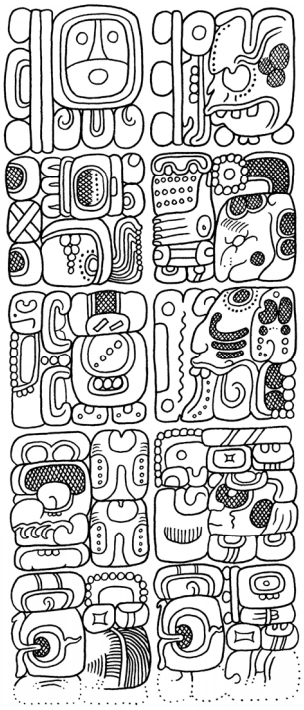

B1: 8-TE'-[PA']xi-la
waxakte' paxiil
8 pax (9.17.10.0.0)

B2: u-CHOK-ko-wa ch'a-ji
uchokow ch'aaj
(han) spredte dråber

B3: BAK-?
baak …?
Baak ...?

B4: K'UH-lu 5-KAB-AJAW-wa
k'uhul ho'kab ajaw
guddommelige hersker af Ho'kab

B5: yi-IL-a? 8-WINAK-ki-AJAW-TAK
yila? waxak winak ajawta[a]k
(de) så det, de 28 herrer

Figur 11: Stele 4 (A1-B5), Ixtutz, Guatemala (tegning af Harri Kettunen)

"På datoen 12 *ajaw* 8 *pax* (2 December 780), Aj Yayaxjal? Baak ?, vogter af Bohb, guddommelig herre af Ho'kab, plantede stenen og spredte dråber. Det blev set/overværet af den guddommelige herre af Mutul og de 28 herrer."

18. KODEKSER

En særlig kategori af mayatekster findes i de post-klassiske kodekser. I stedet for at registrere historiske begivenheder, som mange af de monumentale inskriptioner, er indholdet af disse tekster af en mere esoterisk, astronomisk og kalendarisk karakter præsenteret i form af almanakker og profetier. Fire af dem har overlevet det subtropiske klima og det 16. århundredes spanske bogafbrændinger op til i dag: Dresden, Madrid, Paris og Grolier kodekserne.

Dateringen af kodekserne har været et problem lige siden de blev (gen)fundet og der er stadig ikk etableret nogen enighed omkring deres alder. Forsøg på at fastslå kodeksernes alder har været baseret på stilistiske grundlag (baseret på både ikonografi og epigrafi), astronomisk og kalendarisk data, lingvistik, og kulstof 14 datering. De fleste forskere (se Vail 2002) er enige om at Dresden kodekset må være det ældste af de fire overlevende kodekser, samt at Paris kodekset forholdsvis nøjagtigt kan dateres til et sted i midten af det 15. århundrede - do har den kronologiske rækkefølge af de to sidste kodekser (Madrid og Grolier) vist store afvigelser.

Med hensyn til dateringen af Paris kodekset foreslår Love (1994: 13 og 2001: 443) en omtrentlig dato, 1450, baseret på stilistiske ligheder til stenmonumenterne fra Mayapan i den sene post-klassiske period,e samt til kunststilarten fra Yucatans østlige kyst før erobringen. Love foreslår herudover også, at når man tager den skrøbelighed i betragtning som papir, gips og maling har i et tropisk klima, er de kodekser der blev konfiskeret af spanierne højst sandsynligt fremstillet i tiden lige omkring den indledende kontakt - til trods for at selve *teksterne* var kopieret fra tidligere og mere antikke kilder (Love 1994:8).

Madrid kodeksets datering holdes almideligvis et sted omkring det 15. århundrede (se f.eks. Graff og Vail [2001]). I modsætning til den generelle enighed, foreslog Michael Coe en meget senere dato for kodekset i en præsentation ved den XXIende *Maya Hieroglyphic Forum*, ved University of Texas i 1997. Konklusionerne blev udgivet i Coe og Kerr (1998:181) med påstanden om at "[…] fragments of European paper with Spanish writing are sandwiched or glued between layers of bark paper […] the Western paper appears not to have been a mere repair, but to have been incorporated in the codex during its manufacture. Thus the Madrid would necessarily be later than the conquest of Yucatán, probably even post-1624, and could have been made at Tayasal, which did not fall to the Spaniards until 1697."

Figur 12: Side 9 fra Dresden kodekset (efter Förstemann 1880)

Figur 13: Side 91 fra Madrid kodekset (efter *Codex Tro-Cortesianus (Codex Madrid)* 1967)

Tilstedeværelsen af europæisk papir var tidligere blevet opdaget af Ernst Förstemann og Ferdinand Anders, men ingen af dem havde opfattet det europæiske lag som om det forekom mellem kodeksets maya-lag. I november 2003 fik vi mulighed for at undersøge kodekset visuelt sammen med andre forskere under den 8ende Europæiske Mayakonference (EMC), afholdt i Madrid. Gennem nøje observation af den omstridte side 56 i kodekset blev det klargjort at de europæiske papirlag lå oven på mayaernes originale bark-papirlag. Som resultat heraf er argumentet om at kodekset har post-erobrings oprindelse (der baseredes på antagelsen om at det europæiske papir udgjorde en integreret del af mayaernes bark-papirlag) ikke længere holdbart.

Som med dateringen af Grolier kodekset, foreslår Coe og Kerr (1998: 175) at kodekset er det ældste mayakodeks, baseret på kulstof 14 datering (1230 ± 130 e.v.t.) af papiret der bruges i kodekset. Milbrath (1999: 6) mener derimod at Grolier kodekset sandsynligvis er det seneste af de fire kodekser og at det måske stammer fra tiden efter erobringen. På trods af at nogle forskere mener at Grolier kodekset er en forfalskning, anser de fleste forskere det nu for at være ægte (for en omfattende afhandling, se Carlson 1983). Ifølge Grube (2001: 129) kan Grolier kodeksets ægthed ikke længere bestrides, da papiret dateres helt tilbage til tiden før erobringen samt at kodekset indeholder en funktionel venuskalender. Denne påstand kræver dog stadig yderligere validering (Nikolai Grube, personlig kommunikation 2004).

Figur 14: Side 6 fra Paris kodekset (efter *Codex Peresianus (Codex Paris)* 1968)

Figur 15: Side 8 fra Grolier kodekset (efter Coe and Kerr 1998: Fig. 134)

Figur 16: Nederste del af side 56 fra Madrid kodekset (roteret 90 grader mod uret and vendt horisontalt) der viser den latinske tekst (efter *Codex Tro-Cortesianus (Codex Madrid)* 1967)

19. BÆRBARE GENSTANDE

Inskriptionerne på bærbare genstande, så som skaller, knogler, jadeperler osv. er - logisk nok - langt kortere, end teksterne på monumenterne. Mange små klenodier nævner kun dets ejer og navnet på genstanden; for eksempel (se figur 17): *ubaak jasaw t'ochawaan? k'uhul mutul ajaw ochk'in kalomte' umijinil nu'n ujol chahk k'uhul mutul ajaw* ("dette er hans knogle Jasaw, guddommelig Mutul konge, vest kalomte', barn af Nu'n Ujol Chahk, guddommelig Mutul konge"), dog bærer nogle genstande længere tekster med verbalsætninger. Denne slags enkle ejerskabserklæringer kaldes til tider for 'navnemærkning' eller *name-tagging*.

Figur 17: udskåret knogle fra gravsted 116, Tikal (TIK MT-44); Tegning af Christophe Helmke (baseret på tegning af Annemarie Seuffert)

BILAG

BILAG A: ASSORTEREDE TEKSTER

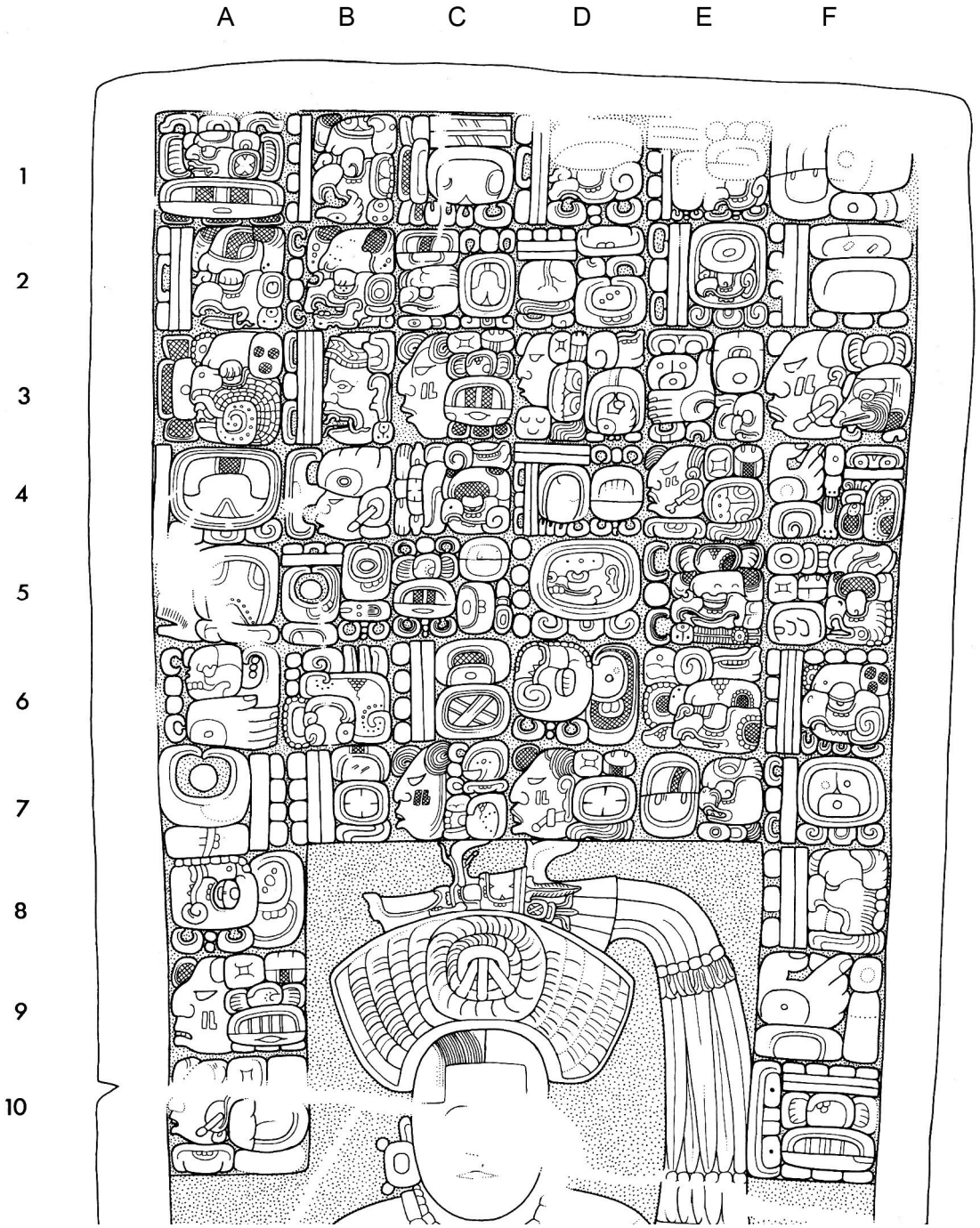

Figur 18: Inskription på øverste del af bagsiden af stele 3 Piedras Negras, Guatemala (tegning af David Stuart [i Stuart og Graham 2003: 9:27] med mindre modifikationer)

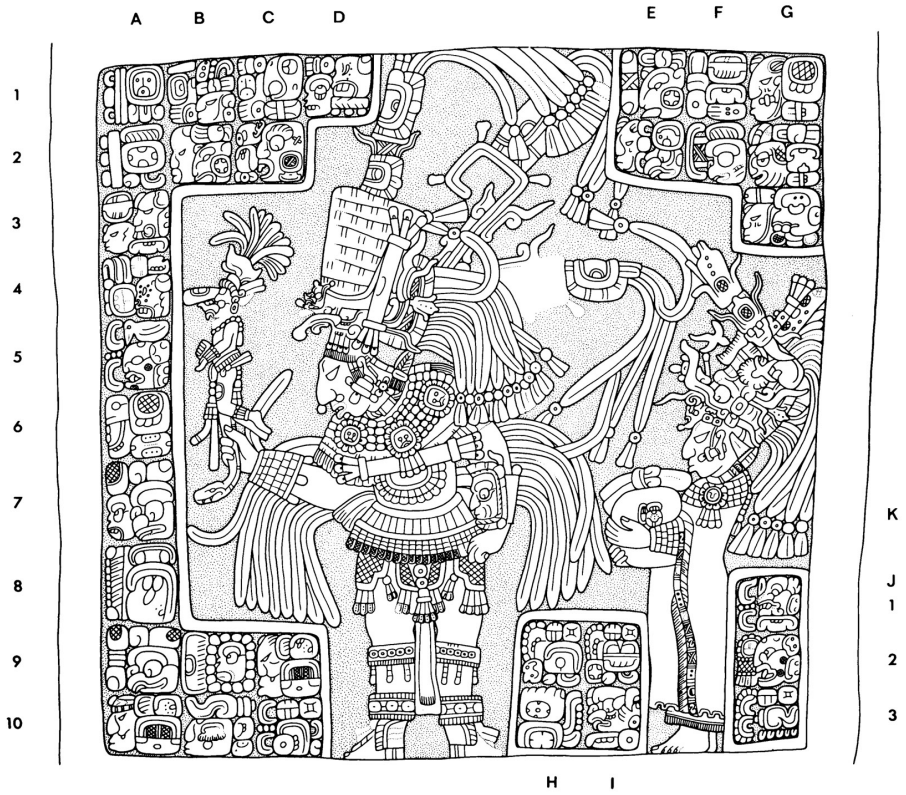

Figur 19: Døroverligger 1, Yaxchilan, Mexico (tegning af Ian Graham [i Graham og von Euw 1977: 13])

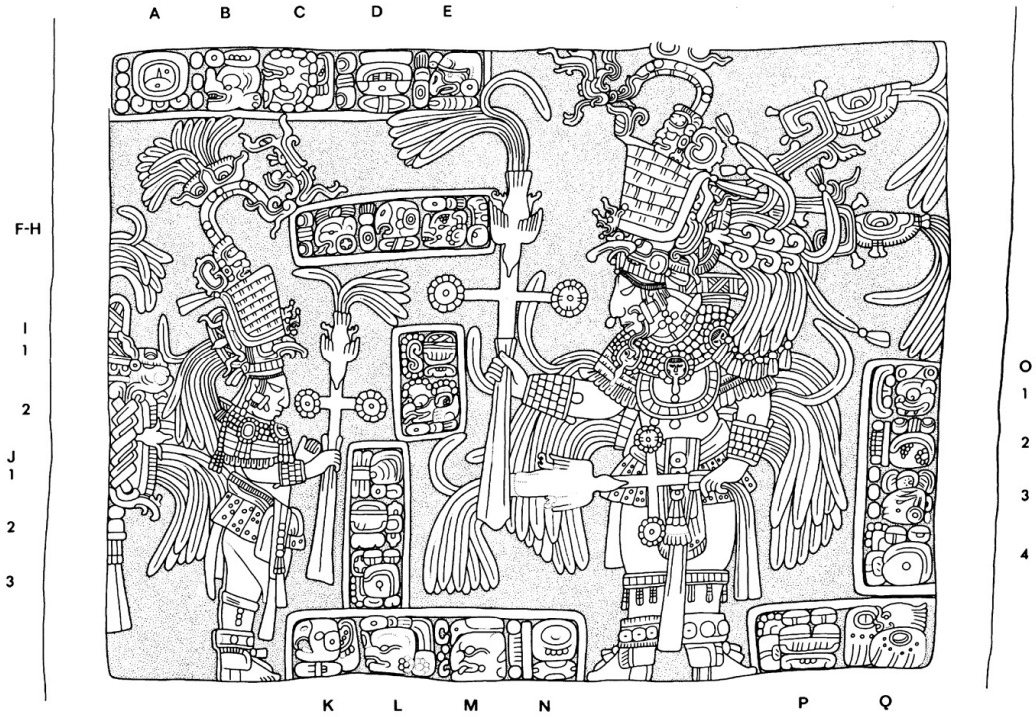

Figur 20: Døroverligger 2, Yaxchilan, Mexico (tegning af Ian Graham [i Graham og von Euw 1977: 15])

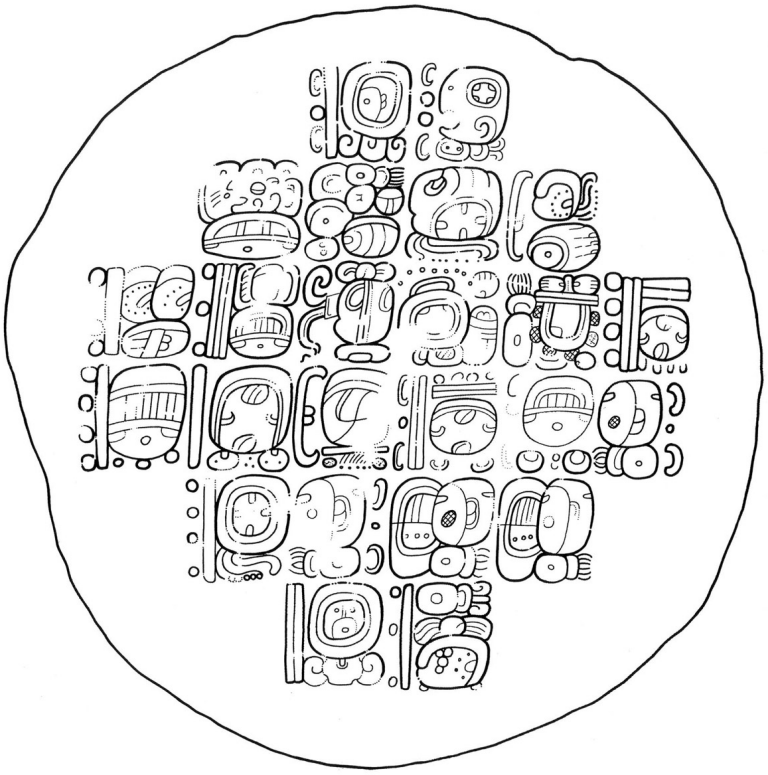

Figur 21: Boldbanemarkør 4, Caracol, Belize (tegning af Nikolai Grube)

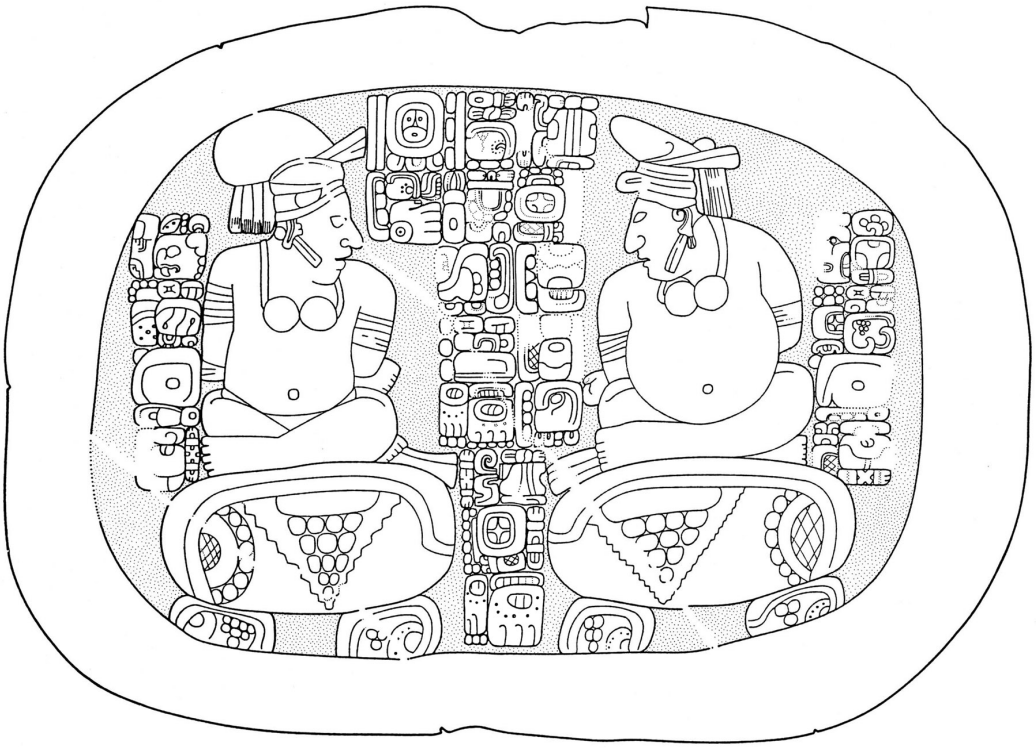

Figur 22: Alter 23, Caracol, Belize (tegning af Arlen Chase, Diane Chase, og Nikolai Grube, med mindre modifikationer)

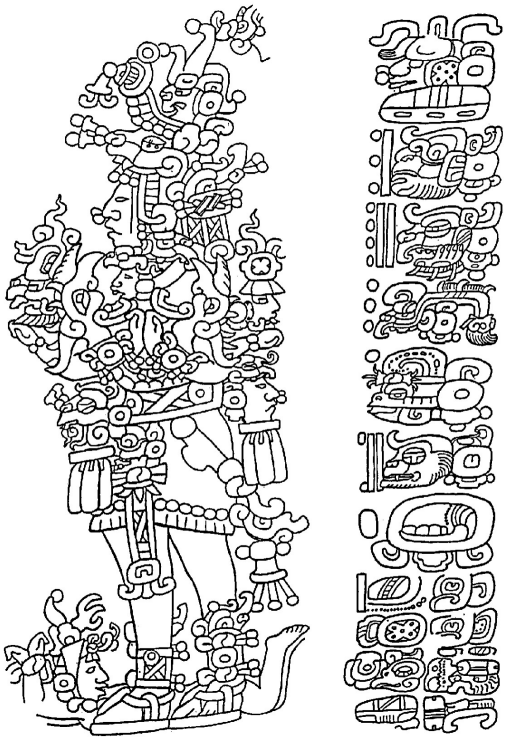

Figur 23: Jadeite (regalia)øksehoved uden proveniens, "Leiden Pladen" (tegning af Linda Schele [i Schele 1990: 78])

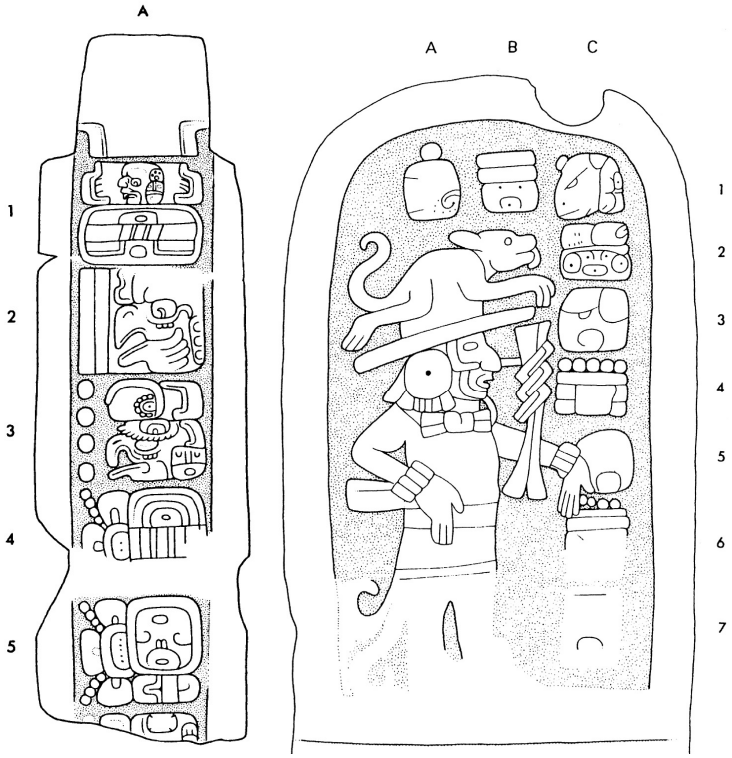

Figur 24: (a) Monument 101, Tonina (tegning af Ian Graham og Peter Mathews [i Graham og Mathews 1996: 2:125]); (b) Stele 6, Itzimte, Mexico (tegning af Eric von Euw [i von Euw 1977: 4:17])

Bilag B: Titler

AJAW
ajaw
"hersker/konge"
(royal titel)

a/AJ-WINAK-BAK
aj wina[a]k baak
"han af de 20 (mange) fanger"

ba-ka-ba
ba[ah]kab
"hoved/første af jorden"

ch'a-ho-ma
ch'ahom
"mand"?

CH'OK
ch'ok
"ung(dom)"

KAL?-TE'
kal[om]te'
(ophøjet royal titel)

ke-KELEM
kelem
"ung(dom)"?
"stærk"?

K'INICH
k'inich
"strålende"
(navn på en guddom)

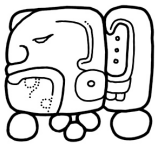

sa-ja-la
sajal
"ædel"?

a/AJ-TZ'IB-ba
aj tz'ihb
"(en) skriver"
"(en) maler"

Tabel I: Almindelige royale titler

Bilag C: Forbindelsesglyffer

yu-ne
yune[n]
barn af fader

u-1-ta-na
ujuntan
elsket; barn
(metaforisk)

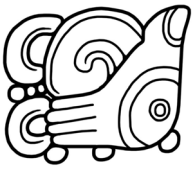

ya-AL
yal
barn af moder

u-MIJIN?-na
umijiin?
barn af fader

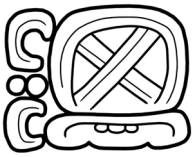

ya-AT?-na
yatan
ægtefælle;
følgesvend

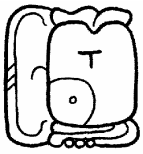

yi-cha-ni
yichaan
morbroder

su-ku-WINIK-ki
suku[n] winik
ældre broder

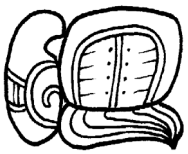

yi-tz'i-ni
yi[h]tz'iin
yngre broder

u-KAB-ji-ya
ukabjiiy
under overvågning
af

ye-TE'
ye[h]te'
hans/hendes
værk/handling

yi-ta-ji
yitaaj
med(?)

yi-T703v**-NAL**
yichnal
i nærvær af

Tabel II: Forbindelsesglyffer

BILAG D: EMBLEMGLYFFER I KLASSISK MAYA

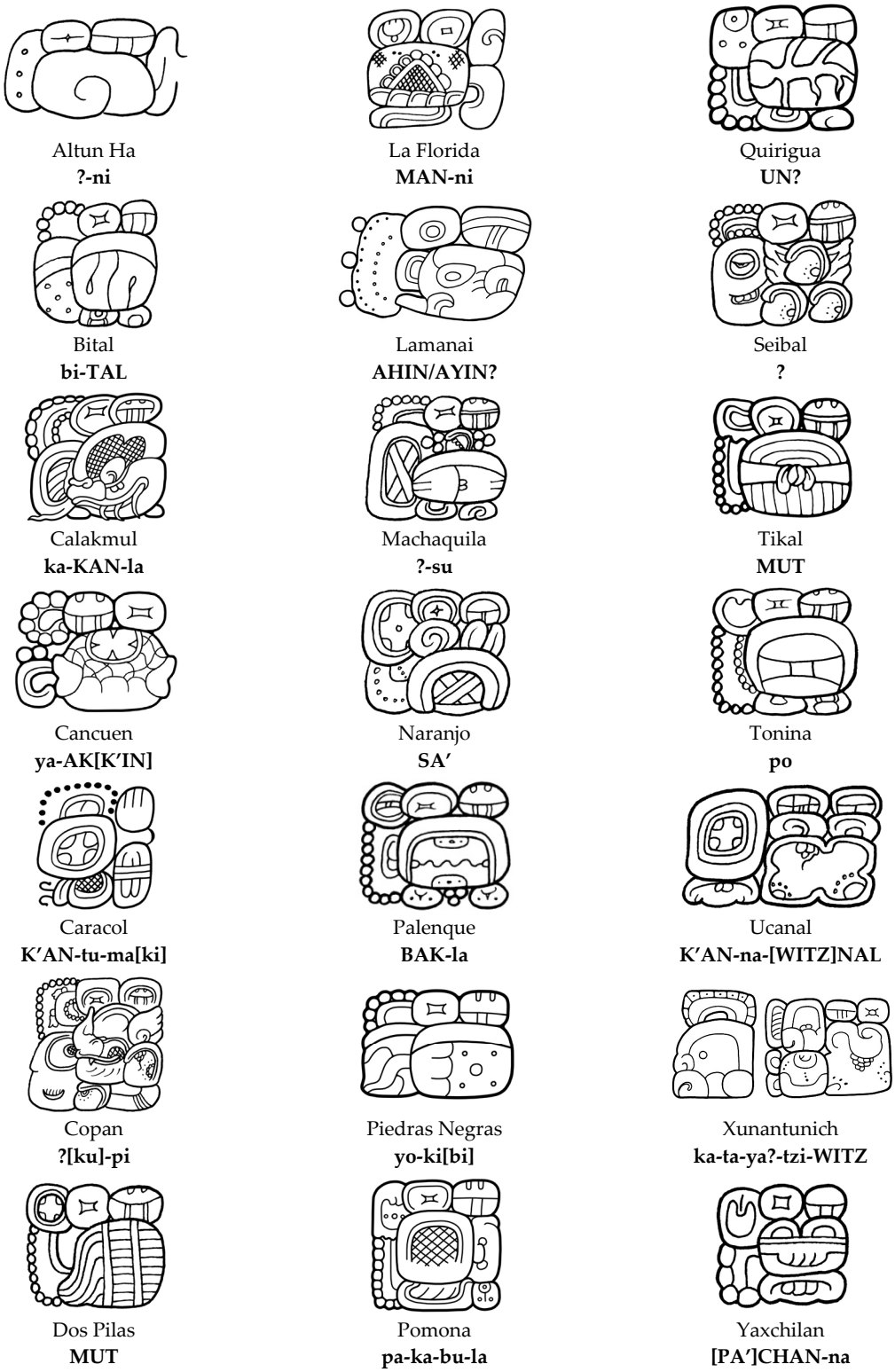

Figur 25: Udvalgte emblemglyffer fra den klassiske periode (tegninger af emblemglyfferne fra o Caracol, Lamanai, og Xunantunich af Christophe Helmke)

Figur 26: Kort over mayaområdet med de vigtigste arkæologiske fundsteder

BILAG E: EN KOMMENTAR TIL KALENDERSYSTEMET

Mayaernes kalendersystem er en temmelig kompliceret størrelse, med en række overlappende systemer. Datoerne der er nedskrevet i inskriptionerne udgør ofte store dele af den samlede tekst. Helt fundamentalt er mayaernes kalendersystem todelt: Det registrerer lineær tid fra et (mytologisk) nulpunkt (13. august 3114 f.v.t.) og fremefter (langtællingen), og den cykliske tid der (helt grundlæggende) er opdelt i to cyklusser (korttællingen, udgjort af en Tzolk'in [260 dages] kalender og en Haab [365 dages] kalender).

MATEMATIK[122]

De klassiske mayaers matematiske system er et vigesimalt talsystem (med tyve som base), der blev anvendt i Mesoamerika gennem hele den præcolumbianske periode (modsat det traditionelle vestlige decimalsystem [med ti som base]). I praksis betyder det, at et positionsskifte bliver foretaget ved tyve i stedet for ti.

Vigesimalt talsystem:			Decimalt talsystem:		
Position:	**Værdi:**	**Tal:**	**Position:**	**Værdi:**	**Tal:**
20^0	1	0 – 19	10^0	1	0 – 9
20^1	20	20 – 399	10^1	10	10 – 99
20^2	400	400 – 7 999	10^2	100	100 – 999
20^3	8 000	8 000 – 159 999	10^3	1 000	1 000 – 9 999
20^4	160 000	160 000 – 3 199 999	10^4	10 000	10 000 – 99 999
20^5	3 200 000	3 200 000 – 63 999 999	10^5	100 000	100 000 – 999 999
etc.	etc.	etc.	etc.	etc.	etc.

Tabel III: Vigesimalt vs. decimalt talsystem

I maya-kalenderudregninger bryder Haab-koefficienten dog harmonien i det vigesimale system, da denne udgør multiplikationen 18 gange 20 modsat 20 gange 20. Med denne undtagelse af reglen tilnærmede mayaerne antallet af dage med solåret (til et tal deleligt med 20), og endte således med et kompromis af 360 dage[123].

Det vigesimale system anvendt ved kalenderudregninger[124]:				
Formel:			**Værdi (dage):**	**Tal (dage):**
1	eller	20^0	1	0 – 19
20	eller	20^1	20	20 – 359
18 X 20	eller	18 X 20^1	360	360 – 7 199
20 X 18 X 20	eller	18 X 20^2	7 200	7 200 – 143 999
20 X 20 X 18 X 20	eller	18 X 20^3	144 000	144 000 – 2 879 999
20 X 20 X 20 X 18 X 20	eller	18 X 20^4	2 880 000	2 880 000 – 57 599 999
etc.		etc.	etc.	etc.

Tabel IV: Det vigesimale system anvendt ved kalenderudregninger

[122] Eksempler på matematiske udregninger vil blive fremvist under workshoppen.
[123] Haab-koefficienten (360 dage) i langtællingen er ikke til at forveksle med Haab-kalenderen (365 dage) i korttællingen (se nedenfor).
[124] Det bør noteres, at koefficienteksemplerne anført i dette skema er større end standardantallet af koefficienter fundet i de fleste langtællingsdatoer (de første fem er/var tilstrækkelige til at registrere historisk tid).

Tal:	Klassisk maya:	Notations-varianter:	Hoved-varianter:	Tal:	Klassisk maya:	Notations-varianter:	Hoved-varianter:
0	mih?/ minan?			10	lajun		
1	jun			11	buluch/ buluk		
2	cha′			12	lajunchan?		
3	ux/ ox			13	uxlajun/ oxlajun		
4	chan/ kan			14	chanlajun		
5	ho′			15	ho′lajun		
6	wak			16	waklajun		
7	huk			17	huklajun		
8	waxak			18	waxaklajun		
9	balun?			19	balunlajun?		

Tabel V: Mayatalene nul til nitten fra den klassiske periode (tegninger af hovedvarianter lavet af John Montgomery)

Tzolk'in og haab

Tzolk'in-kalenderen er en 260 dages cyklus, hvor 13 tal kombineres med 20 dagsnavne. Haab-kalenderen er et (svagt) solår af 365 dage udgjort af 18 navngivne "måneder" af 20 dage, med 5 ekstra dage i slutningen af året. Den først dag i tzolk'in-kalenderen er "1 imix". Den næste dag er "2 ik'", den næste er "3 ak'bal", og så fremdeles, indtil "1 imix" igen forekommer efter 260 forskellige kombinationer.[125]

1 Imix 2 Ik' 3 Ak'bal 4 K'an … 12 Eb 13 Ben 1 Ix 2 Men …

imix	1	8	2	9	3	10	4	11	5	12	6	13	7
ik'	2	9	3	10	4	11	5	12	6	13	7	1	8
ak'bal	3	10	4	11	5	12	6	13	7	1	8	2	9
k'an	4	11	5	12	6	13	7	1	8	2	9	3	10
chikchan	5	12	6	13	7	1	8	2	9	3	10	4	11
kimi	6	13	7	1	8	2	9	3	10	4	11	5	12
manik'	7	1	8	2	9	3	10	4	11	5	12	6	13
lamat	8	2	9	3	10	4	11	5	12	6	13	7	1
muluk	9	3	10	4	11	5	12	6	13	7	1	8	2
ok	10	4	11	5	12	6	13	7	1	8	2	9	3
chuwen	11	5	12	6	13	7	1	8	2	9	3	10	4
eb	12	6	13	7	1	8	2	9	3	10	4	11	5
ben	13	7	1	8	2	9	3	10	4	11	5	12	6
ix	1	8	2	9	3	10	4	11	5	12	6	13	7
men	2	9	3	10	4	11	5	12	6	13	7	1	8
kib	3	10	4	11	5	12	6	13	7	1	8	2	9
kaban	4	11	5	12	6	13	7	1	8	2	9	3	10
etz'nab	5	12	6	13	7	1	8	2	9	3	10	4	11
kawak	6	13	7	1	8	2	9	3	10	4	11	5	12
ajaw	7	1	8	2	9	3	10	4	11	5	12	6	13

Tabel VI: Oversigt over en rækkefølge af tzolk'in-dage

I Haab-kalenderen forbliver hver "måned" fastlåst i tyve dage. Den første mayamåned er Pop, dagen efter "1 pop" er "2 pop", og derefter "3 pop", og så fremdeles, indtil "1 pop" igen forekommer efter 365 dage. Starten af måneden blev kaldt at måneden "sætter sig", og efter 19 dage slutter pop, og den næste måned (wo) "sætter sig".[126]

KORTTÆLLINGEN

Korttællingen (KT) registrerer en given dag ved at oplyse både tzolk'in- og haab-positionerne, f.eks. "6 etz'nab 11 yax" (hvilket bliver efterfulgt af "7 kawak 12 yax", "8 ajaw 13 yax", "9 imix 14 yax", etc. Da 260 og 365 har 5 som fælles faktor, er den minimale tid der tager for en given rundtælling at gentage sig (260 x 365)/5, eller 18980 dage, eller 52 x 365 dage (= tilnærmelsesvis 52 år).

[125] Se dagsnavne (tzolk'in-kalenderen) nedenfor.
[126] Se månedsnavne (Haab-kalenderen) nedenfor.

LANGTÆLLING

Langtællingen er en lineær[127] kalender med et (mytologisk) udgangspunkt i år 3114 f.v.t. i den gregorianske kalender (13. august, ifølge den modificerede GMT [Goodman-Martínez-Thompson] korrelationskonstant [584285]). Langtællingskalenderen ligner vores lineære kalender med den undtagelse, at tiden i den kristne kalender beregnes i år, hvorimod maya-langtællingens tid beregnes i *dage*. Langtællingen har derfor en fordel over vores system med hensyn til præcision, da denne kun benytter et kalendersystem. Til trods for dette , og som tidligere påpeget, anvendte mayaerne et antal overlappende kalendersystemer til at stadfæste en given dato i tid[128]. Se afsnittet **Omregning af maya-langtællingsdatoer til gregorianske datoer** for mere information.

INDLEDENDE SERIE

Den indledende serie (IS) er en standard kalendernotation, der på et arketypisk mayamonument udgør tekstens åbningssegment. Dette afsnit introduceres af den indledende series introduktions glyf (ISIG), langtællingen (LT), og korttællingen (KT). Udover at registrere tidspunktet for den første begivenhed i teksten, fungerer den indledende serie yderligere som et udgangspunkt for de senere datoer på monumentet (derefter registreret ved brug af afstandsnumre).

SUPPLERENDE SERIE

Et sæt bestående af seks eller syv glyffer er gentagende gange inkorporeret mellem tzolk'in og haab-kalenderne i lange monumentale mayatekster med indledende serier. Denne gruppe af hieroglyffer er kendt som den supplerende serie[129], f.eks. udgjort af en cyklus af 9 dage (glyf G) der sammen med glyf F sandsynligvis refererer til et givent ritual der fandt sted på den pågældende dato, og et sæt glyffer kendt som måneserien, der registrerer information om månen (antal dage der er forløbet siden den foregående nymåne [glyf E og D], positionen af en given lunation i en cyklus af seks lunationer [glyf C], lunationens tilnavn eller givet vis retningen for måneop- eller nedgang [glyf X], og dennes modificerende ["det unge navn af"] glyf [glyf B], samt antallet af dage [29 eller 30] af den nuværende lunation [glyf A]).

ASTANDSNUMRE

Afstandsnumre (AN) er intervaller mellem datoer i mayainskriptionerne. De er altid nedskrevet i omvendt rækkefølge i forhold til den indledende series datoer. Først ses dagene (*k'in*), så perioder af 20 dage (*winik*), dernæst af 360 dages "år" (*haab*), og så perioder af 20 svage år (*winaakhaab* ["k'atun"]), etc.

Normalt er *k'in* og *winik*-koefficienten skrevet i samme glyf, hvor de to er "limet" til *winik*-tegnet. De kan begge optage pladsen i den venstre side eller over *winik*-tegnet. Dog optager *winik*-koefficienten kun den samme horisontale eller vertikale plads som *winik*-tegnet, hvorimod *k'in*-koefficienten optager al pladsen (længde eller vertikale plads) i den resterende glyfblok. Et godt råd er at se i det øverste venstre hjørne af glyfblokken: Uagtet tallets størrelse er denne *k'in*-koefficienten.

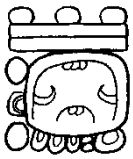

13, 2-WINIK-ji-ya

13 dage [og]
2 "måneder" af
20 dage

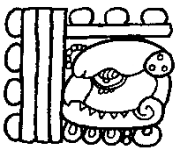

19, 8-WINIK-ji-ya

19 dage [og]
8 "måneder" of
20 dage

Afstandsnumre er ofte fulgt af enten "indikator for foregående dato" (IFD) eller "indikator af efterfølgende dato" (IED), siden de henholdsvis forekommer foran tidligere eller senere datoer. Nu da disse tegn kan læses fonetisk,

[127] Selvom langtællingskalenderen af 13 bak'tuns (pih eller pik) er en lineær kalender opfattede mayaerne nok tiden som værende cyklisk. Yderligere kan langtællingskalenderen betragtes som en fortsættelse eller gentagelse af den foregående kalender (eller skabelse), og dermed cyklisk af natur.

[128] For et slående eksempel, udforsk døroverligger 29-31 fra Yaxchilan.

[129] Hieroglyfferne i den indledende serie blev af de tidlige mayaforskere navngivet i omvendt rækkefølge i forhold til deres placering i teksten (på det grundlag at glyfferne mod slutning af serien var mere konsekvente end glyfferne i begyndelsen): G, F, E, D, C, B, A. Senere opdagelser har tilføjet endnu tre glyffer til listen: Glyf, Z, Y, og X.

kan deres tidsmæssige egenskaber forstås i en semantisk optik, ud fra en vurdering af deres grammatiske affikser. Således læses IFD *u[h]tiiy* (**u-ti-ya**), "det skete" og IED læses *iu[h]ti* med betydningen "og så skete det".

u-ti-ya
u[h]tiiy
uht-i-iy-Ø
ske-IV-ADV.CLT-3SA
"det skete"

i-u-ti
iu[h]ti
i-uht-i-Ø
KONJ-ske-IV-3SGA
"og så skete det"

MULIGE HAAB-KOEFFICIENTER TIL TZOLK'IN-DAGSTEGN

Tzolk'in:	Mulige Haab-koefficienter:			
Ajaw	8	13	18	3
Imix	4	9	14	19
Ik'	5	10	15	0
Ak'bal	6	11	16	1
K'an	7	12	17	2
Chikchan	8	13	18	3
Kimi	4	9	14	19
Manik'	5	10	15	0
Lamat	6	11	16	1
Muluk	7	12	17	2
Ok	8	13	18	3
Chuwen	4	9	14	19
Eb	5	10	15	0
Ben	6	11	16	1
Ix	7	12	17	2
Men	8	13	18	3
K'ib	4	9	14	19
Kaban	5	10	15	0
Etz'nab	6	11	16	1
Kawak	7	12	17	2

"NATTENS HERRER" (CYKLUS AF 9 DAGE)

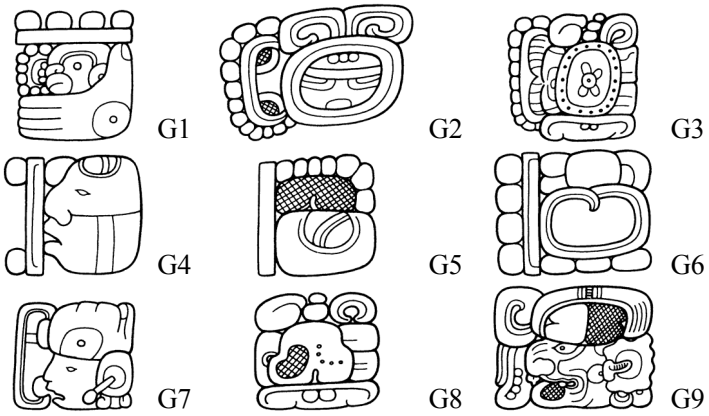

Tabel VII: Nattens herrer (tegninger af John Montgomery)

ET EKSEMPEL PÅ KORRELATIONEN MELLEM LANGTÆLLING, TZOLK'IN, HAAB, OG NATTENS HERRER

9.8.19.17.14	10 ix	17 sip	G3
9.8.19.17.15	11 men	18 sip	G4
9.8.19.17.16	12 kib	19 sip	G5
9.8.19.17.17	13 kaban	0 sotz'	G6
9.8.19.17.18	1 etz'nab	1 sotz'	G7
9.8.19.17.19	2 kawak	2 sotz'	G8
9.9.0.0.0	3 ajaw	3 sotz'	G9
9.9.0.0.1	4 imix	4 sotz'	G1
9.9.0.0.2	5 ik'	5 sotz'	G2
9.9.0.0.3	6 ak'bal	6 sotz'	G3
9.9.0.0.4	7 k'an	7 sotz'	G4
9.9.0.0.5	8 chikchan	8 sotz'	G5
9.9.0.0.6	9 kimi	9 sotz'	G6
9.9.0.0.7	10 manik'	10 sotz'	G7
9.9.0.0.8	11 lamat	11 sotz'	G8
9.9.0.0.9	12 muluk	12 sotz'	G9
9.9.0.0.10	13 ok	13 sotz'	G1
9.9.0.0.11	1 chuwen	14 sotz'	G2
9.9.0.0.12	2 eb	15 sotz'	G3
9.9.0.0.13	3 ben	16 sotz'	G4
9.9.0.0.14	4 ix	17 sotz'	G5
9.9.0.0.15	5 men	18 sotz'	G6
9.9.0.0.16	6 kib	19 sotz'	G7
9.9.0.0.17	7 kaban	0 sek	G8
9.9.0.0.18	8 etz'nab	1 sek	G9
9.9.0.0.19	9 kawak	2 sek	G1
9.9.0.1.0	10 ajaw	3 sek	G2
9.9.0.1.1	11 imix	4 sek	G3
9.9.0.1.2	12 ik'	5 sek	G4
9.9.0.1.3	13 ak'bal	6 sek	G5
9.9.0.1.4	1 k'an	7 sek	G6
…	.. …	…	

OMREGNING AF MAYA-LANGTÆLLINGSDATOER TIL GREGORIANSKE DATOER

1. Multiplicer tallene i langtællingen med enhederne som vist i tabellen nedenfor (midterst kolonne)
2. Læg antallet af dage sammen. Hvis maya-langtællingsdatoen for eksempel er 9.15.6.14.6 (9 "bak'tun", 15 "k'atun", 6 "tun", 14 "winal", 6 "k'in"): Lav følgende udregning:

Langtællings-koefficient:	Multipliceret med:	resultat:
9	144 000	1 296 000
15	7 200	108 000
6	360	2 160
14	20	280
6	1	6
Antal mayadage:		1 406 446

3. Læg GMT-korrelationskonstanten (584285) til antallet af mayadage (AMD), for at få det tilsvarende antal julianske dage (AJD):

AMD:	GMT:	AJD:
1 406 446	584 285	1 990 731

4. Fra dette AJD skal nærmeste lavere AJD (i nedenstående tabel) trækkes fra:

år:	AJD:	år:	AJD:
1	1 721 060	1100	2 122 827
100	1 757 585	1200	2 159 351
200	1 794 109	1300	2 195 876
300	1 830 633	1400	2 232 400
400	1 867 157	1500	2 268 924
500	1 903 682	1600	2 305 448
600	1 940 206	1700	2 341 973
700	1 976 730	1800	2 378 497
800	2 013 254	1900	2 415 021
900	2 049 779	2000	2 451 545
1000	2 086 303		*

Antal julianske dage (AJD) svarende til den 1. januar i den gregorianske kalender (år 1-2000 e.v.t.).

AJD #1	AJD #2	tilbageværende:
1 990 731	1 976 730	14 001

5. Udregn antallet af (365 dags) år og dage af det tilbageværende tal:

tilbageværende:	dage i et (svagt) år:	resultat:
14 001	365	38 år, 131 dage

6. Tag hensyn til skuddage (hvert fjerde år) og skudårhundrede (dem der er delelige med 400 i.e. 400, 800, 1200, 1600, 2000 e.v.t., etc.) og træk antallet af skuddage mellem 700 e.v.t. (nærmeste lavest AJD) og 738 e.v.t. (700+ divisionsresultatet ovenfor) fra:

Nærmeste laveste AJD:	divisions resultat:	subtraherede skuddage :	endelige resultat:
700	38 år, 131 dage	-9 dage	738 år, 122 dage

I dette tilfælde er divisionen 38 år divideret med 4 – hvorved vi får 9,5. Idet vi kun subtraherer hele dage er resultatet 9. Mayalangtællingsdatoen 9.15.6.14.6 korresponderer derfor med den 122nde dag af året 738 e.v.t.; dvs. 2. maj 738 e.v.t.

EN GENVEJ TIL OMREGNINGEN AF MAYALANGTÆLLINGSDATOER TIL GREGORIANSKE DATOER[130]
(for mayadatoen 9.15.6.14.6)

Et skøn af den gregorianske dato kan opnås ved at addere "bak'tun" (9), "k'atun" (15), "tun" (6), "winal" (14), og "k'in" (6) (=1 406 446), og dernæst dividere resultatet med 365 (antal dage i et år) (≈3 823,28) og trække 3115 (udgangspunktet for mayakalenderen i år 3114 + år nul) fra dette tal (=738 e.v.t.).

En mere præcis tilnærmelse kan opnås ved at bruge følgende formel:[131]

(M/365,25) – 3112,31 = Y

I den formel fås værdien M ved at addere "bak'tun", "k'atun", "tun", "winal", "k'in" (som ovenfor), og Y vil blive året samt delen af det følgende år (tilnærmelsesvis).

Figur 27: En senklassisk vase i kodeksstil (billede: Harri Kettunen; med tilladelse fra Kimbell Art Museum)

[130] Den nedenstående udregning giver et ±1 års skøn af en given langtællingsdato til brug for at udregne den overordnede tidsperiode for et givent monument (hvis den præcise gregorianske dato ikke er væsentlig i den pågældende kontekst).
[131] Vi vil gerne takke Mark Matney fra NASA John Space Center i Houston for at forsyne os med denne formel i 2009.

PERIODENAVNE

Ny ortografi:	Gammel ortografi:	Klassisk maya:	Periodelængde:	Afbildning af tegn: hovedvarianter[132] & basis former:	
bak'tun	baktun	*pik*	144,000 dage *(= 20 X 7,200 dage)*	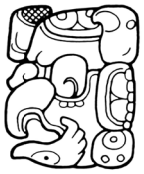	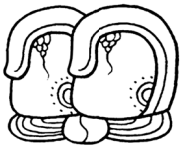
k'atun	katun	*winaakhaab?*	7,200 dage *(= 20 X 360 dage)*		
tun	tun	*haab*	360 dage *(= 18 X 20 dage)*		
winal	uinal	*winik*	20 dage	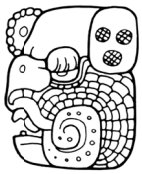	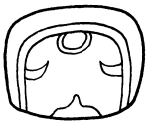
k'in	kin	*k'in*	1 dag		

Tabel VIII: Periodenavne for langtællingsdatoer og afstandsnumre

[132] Hovedvarianterne er modificeret efter Stuart i Stuart & Graham 2003: 26.

DAGSTEGN (TZOLK'IN-KALENDER)

Ny ortografi:	16. århundredes yukatekisk:	Klassisk maya:	Afbildning af tegn:
imix	imix	ha'? / baah?	
ik'	ik	ik'	
ak'bal	akbal	ak'ab?	
k'an	kan	ohl?	
chikchan	chicchan	?	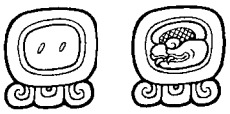
kimi	cimi	cham?	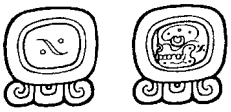
manik'	manik	chij?	
lamat	lamat	lamaht?	
muluk	muluc	?	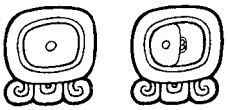
ok	oc	ook?	

Tabel IX: Dagstegn i Tzolk'in-kalenderen: Imix-ok (tegninger af Mark Van Stone)

Ny ortografi:	16. århundrendes yukatekisk:	Klassisk maya:	Afbildning af tegn:
chuwen	chuen	?	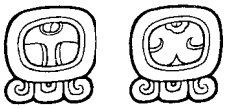
eb	eb	?	
ben	ben	?	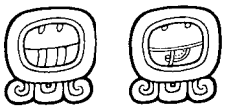
ix	ix	hix?	
men	men	tz'ikin?	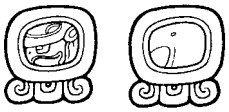
Kib	Cib	?	
Kaban	Caban	chab?/kab?	
Etz'nab	Etz'nab	?	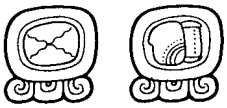
Kawak	Cauac	?	
Ajaw	Ahau	ajaw?	

Tabel X: Dagstegn i Tzolk'in-kalenderen: Chuwen-ajaw (tegninger af Mark Van Stone)

MÅNEDSTEGN (HAAB-KALENDER)

Ny ortografi:	16. århundredes yukatekisk:	Klassisk maya:	Afbildning af tegn:
pop	pop	k'anjalaw?, k'anjalab?	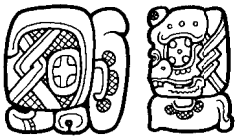
wo	uo	ik'at, wooh(iil)	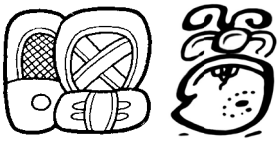
sip	zip	chakat	
sotz'	zotz'	suutz'	
sek	tzec	kasew, kusew	
xul	xul	?	
yaxk'in	yaxkin	yaxk'in	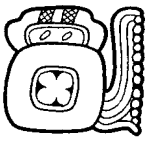
mol	mol	mol, molol, molow	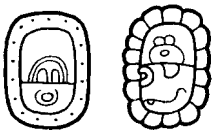
ch'en	ch'en	ik'sihom	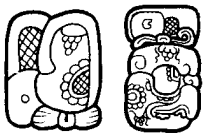

Tabel XI: "Månedstegn" i Haab-kalenderen: Pop-yax (tegninger af Mark Van Stone[133])

[133] Med undtagelse af det andet "wo" tegn (efter Kerr uden år [K6751]).

Ny ortografi:	16. århundredes yukatekisk:	Klassisk maya:	Afbildninger af tegn:
yax	yax	yaxsihom	
sak	zac	saksihom	
keh	ceh	chaksihom	
mak	mac	mak	
k'ank'in	kankin	uniw	
muwan	muan	muwaan, muwan	
pax	pax	pax	
k'ayab	kayab	k'anasiiy	
kumk'u	cumku	? ohl	
wayeb	uayeb	wayhaab?, kolajaw	

Tabel XII: "Månedstegn" i Haab-kalenderen: Sak-wayeb (tegninger af Mark Van Stone[134])

[134] Med undtagelse af det 3. "muwan" tegn (efter tegning af Nikolai Grube [CRC BCM3: D3]).

BILAG F: LANDAS ALFABET

Figur 28: Landas alfabet (tilpasset efter Coe og Kerr 1998: 228)

BILAG G: TRANSSKRIPTIONER[135] AF FONEMER I KLASSISK MAYA

Konsonanter:

	bilabial	alveolær	palato-alveolær	palatal	velær	uvulær	glottal
klusiler (lukkelyde)/ plosiver:							
uglottaliseret	p	t			k		ʼ
glottaliseret[136]	pʼ	tʼ			kʼ		
	b						
affrikater:							
uglottaliseret		tz	ch				
glottaliseret[136]		tzʼ	chʼ				
frikativer (hæmmelyde)/ spiranter		s	x			j	h
likvider/ approksimanter		l					
nasaler	m	n					
semivokaler	w			y			

Tabel XIII: Klassisk maya konsonanter

Vokaler:

	front	midte	bag
høj (snæver)	i		u
middel	e		o
lav (åben)		a	

Tabel XIV: Klassisk maya vokaler

[135] Disse transskriptioner er hverken fonetiske eller fonemiske, men repræsenterer i stedet ortografierne der bruges i mayaepigrafi, som er baseret på de nye officielle alfabeter for de guatemalanske mayasprog (*Acuerdo Gubernativo numero 1046-87* [23ende fra november 1987 samt dets efterfølgende udgivelse (*Lenguas Mayas de Guatemala: Documento de referencia para la pronunciación de los nuevos alfabetos oficiales*). Se også kapitlet "Om ortografien"

[136] Disse kaldes også *ejektive lukker*.

BILAG H: ARTIKULATIONSORGANER OG -STEDER[137]

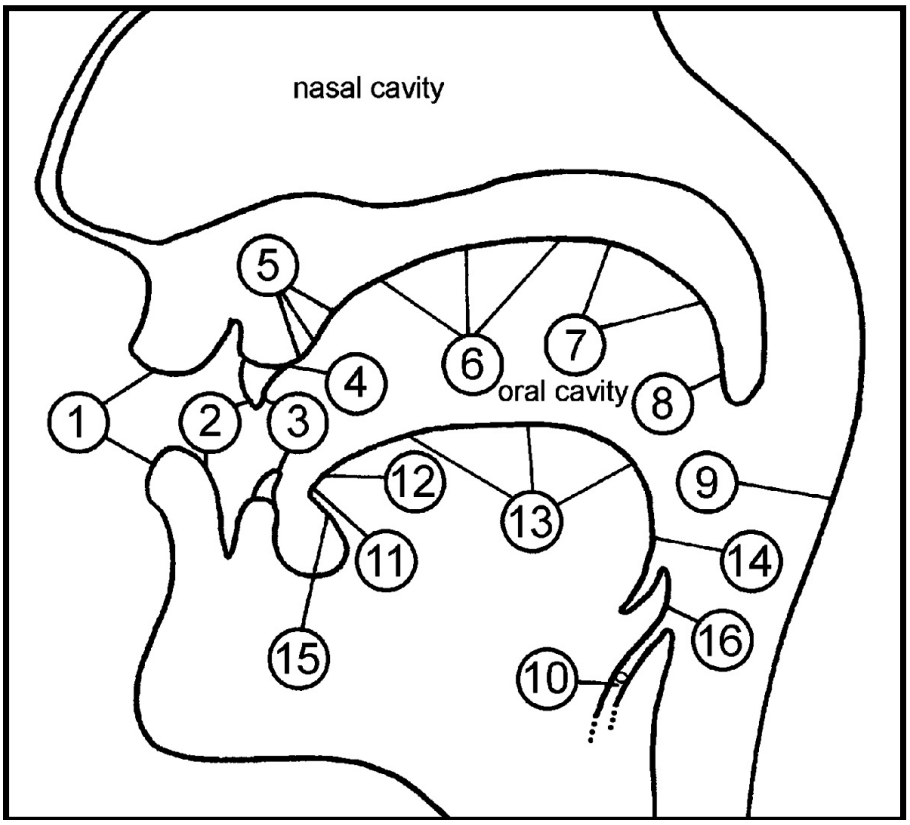

Figur 29: Artikulationssteder

	artikulationsorganer:	Latinsk terminologi:	artikulationssteder:
1	læber	*labium, pl. labia*	bilabial
2	underlæbe & øvre tænder		labiodental
3	tænder	*dens, pl. dentes*	interdental
4	bagsiden af tænder		postdental (dental)
5	tungespids & gummerand	*alveolus, pl. alveoli*	alveolær
6	hårde (forreste) gane	*palatum durum*	palatal
7	bløde gane	*velum*	velær
8	drøbel	*uvula*	uvulær
9	svælg	*pharynx*	faryngal
10	strube	*larynx*	laryngal
11	tungespids	*apex*	apikal
12	tungeblad	*lamina/ corona*	laminal/ koronal
13	tungeryg	*dorsum*	dorsal
14	tungerod	*radix*	radikal
15	tugens underside	*subdorsum*	subdorsal
16	strubelåg	*epiglottis*	epiglottal

Tabel XV: Artikulationsorganer og -steder

[137] Delvist baseret på Iivonen, Horppila, Heikkonen, og Rissanen 2000, med modifikationer.

BILAG I: SYNHARMONISKE VS. DISHARMONISKE STAVNINGER, UNDERSTAVEDE LYDE OG REKONSTRUEREDE GLOTTALE FRIKATIVER I MAYAHIEROGLYFISK SKRIFT

Følgende er primært baseret på det grundlæggede arbejde udført af Houston, Robertson, og Stuart (1998, 2000), Lacadena og Wichmann (2004), og Lacadena og Zender (2001). De fejlfortolkninger der eventuelt måtte forekomme er alle vores, ikke deres.

FORKLARING AF FORKORTELSER:

C	konsonant
V	vokal
ABS	absolutiv
ERG	ergativ

Fra Knorozovs (1952) afgørende studium af fonetisme i mayaernes hieroglyfiske skrift og indtil den sidste del af 1990'erne, var tilstedeværelsen af disharmoni (disharmoniske stavemåder) i mayaernes skrift et mere eller mindre åbent spørgsmål. I 1980'erne tog lingvister spørgsmålet op til behandling og man kom frem til nogle lovende resultater

Dog blev der ikke fundet noget overordnet tilfredsstillende mønster til at forklare alle opstillingerne indtil sent i 1990'erne og gennem sidste få år. i 1998 foreslog Houston, Robertson og Stuart at disharmoniske stavemåder i mayaskriften indikerer tilstedeværelsen af prækonsonantale glottale frikativer (/h/) såvel som komplekse vokaler, herunder: lange vokaler (VV), glottale lukker ('), glottaliserede vokaler (V') og reartikulerede glottaliserede vokaler (V'V).

I deres oprindelige udlægning foreslog Houston, Stuart, og Robertson (1998) at der ikke skelnes mellem vokallængde, glottalisering og prækonsonantalt /h/ ved hjælp af disharmoniske stavemåder, samt at forekomsten af disse tre fonemiske træk skal rekonstrueres historisk:

$$\begin{array}{ll} CV_1C \,/\, CV_1\text{-}CV_1 > & CV_1C \\ CV_1C \,/\, CV_1\text{-}CV_2 > & \left\{ \begin{array}{l} CVVC \\ CV'C \\ CVhC \end{array} \right\} \end{array} \quad + \text{historisk rekonstruktion}$$

En senere modifikation af Lacadena og Wichmann (2004) pegede på en fortolkning der lød, at komplekse vokaler (komplekse stavelseskerner) "were distinguished from short vowels in the script [… and] that vowel length and glottal stops were clearly distinguished from one another in the orthography". Lacadena og Wichmann (2004: 103) foreslog også at "neither disharmonic nor harmonic spellings indicate a preconsonantal /h/". Prækonsonantalt /h/ eksisterede i klassisk maya (f.eks. som en nødvendig og integreret del af passive verbalkonstruktioner, se nedenfor), men skal dog rekonstrueres på basis af historisk lingvistik.

Reglerne for harmoniske og disharmoniske stavemåder (som modificeret af Lacadena og Wichmann (2004)) er som følger:

$CV_1C \,/\, CV_1\text{-}CV_1 > CV_1C$	
$CV_1C \,/\, CV_1\text{-}CV_2 > CVVC$	(V_1 = a, e, o, u; V_2 = i)
$CV_1C \,/\, CV_1\text{-}CV_2 > CVVC$	(V_1 = i; V_2 = a)
$CV_1C \,/\, CV_1\text{-}CV_2 > CV'(V)C$	(V_1 = e, o, u; V_2 = a)
$CV_1C \,/\, CV_1\text{-}CV_2 > CV'(V)C$	(V_1 = a, i; V_2 = u)

Tabel med forskellige opstillinger og eksempler:

Opstilling:	Udfald:	Eksempel:	Transskription:	Oversættelse:
CAC / Ca-Ca	CaC	**la-ka**	*lak*	tallerken
CAC / Ca-Ci	CaaC	**ba-ki**	*baak*	fange
CAC / Ca-Cu	Ca'(a)C	**ba-tz'u**	*ba'tz'*	brøleabe
CEC / Ce-Ce	CeC	**te-me**	*tem*	trone
CEC / Ce-Ci	CeeC?	**ke-ji**	*keej*	hjort
CEC / Ce-Ca	Ce'(e)C	**ne-na**	*ne'[h]n*	spejl
CIC / Ci-Ci	CiC	**wi-tzi**	*witz*	bjerg
CIC / Ci-Cu	Ci'(i)C	**chi-ku**	*chi'k*	næsebjørn
CIC / Ci-Ca	CiiC	**yi-tz'i-na**	*yi[h]tz'iin*	yngre bror
COC / Co-Co	CoC	**yo-po**	*yop*	blad
COC / Co-Ci	CooC	**xo-ki**	*xook*	haj
COC / Co-Ca	Co'(o)C	**o-la**	*o'[h]l*	hjerte
CUC / Cu-Cu	CuC	**k'u-hu**	*k'uh*	gud
CUC / Cu-Ci	CuuC	**mu-chi**	*muuch*	tudse
CUC / Cu-Ca	Cu'(u)C	**bu-la**	*bu'ul*	bønne

Tabel XVI: Eksempler baseret på harmoniregler ifølge Lacadena og Wichmann (2004)

En af de (sjældne) disharmoniske mønstre i skriften er CEC / Ce-Cu, hvilken ikke er inkluderet i tabel VI ovenfor. Lacadena og Wichmann (2004) foreslog at dette mønster højst sandsynligt ikke tilhører harmonireglernes sfære, men derimod nærmere er et eksempel på en understavning.[138] Derved er der to mulige udfald for følgende opstillinger:

CEC / Ce-Cu	Ce'(e)C	**che-bu**	*che'[eh]b? / chebu[l]?*	fjerpen, pensel
"	"	**te-mu**	*te'm? / temu[l]?*	sæde, bænk, trone

Eksempler på undtagelser til de "normale disharmoniske staveregler" (= understavede/forkortede stavelse):

Opstilling:	Udfald:	Eksempel:	Transskription:	Oversættelse:
CAC / Ca-Ce	?	**BAK-ke**	*ba[a]ke[l]*	barn
VCAC / Ca-Ce	?	**AJAW-le**	*ajawle[l]*	herskerskab, kongedømme
CAC / Ca-Co	?	**ch'a-ho**	*ch'aho['m]*	mand
CEC / Ce-Cu	?	**e-bu**	*e[h]bu[l]*	trappe
CEC / Ce-Co	?		*ikke attesteret*	
CIC / Ci-Ce	?		* ikke attesteret *	
CIC / Ci-Co	?	**ti-ho**	*tiho['']*	(et toponym)
COC / Co-Ce	?	**o-ke**	*o[o]ke[l]*	fod
COC / Co-Cu	?		* ikke attesteret *	
CUC / Cu-Ce	?	**u-ne?**	*une[n]?*	baby
CUC / Cu-Co	?		* ikke attesteret *	
CUC / Cu-Ca	?	**tu-pa**	*tupa[j]?*	ørespole (bestemt type spole-formet øresmykke)

Tabel XVII: Eksempler på understavede ord

Følgende lyde er ofte understavede hen mod slutningen af ord og i tilfælde af konsonantklynger (-C# og -CC-): -): /l/, /m/, /n/, /h/, /j/, and /'/. Eksempler på ord med understavede lyde i slutningen af ordet inkluderer: **bi** > *bi[h]* ("vej"), **chi** > *chi[j]* ("hjort"), **sa-ja** > *saja[l]* (titel), **tz'u-nu** > *tz'unu[n]* ("kollibri"), **a-u-ku** > *a[j]uku[l]* (egennavn), og **YAX-a** > *Yaxa['']* ("Yaxha'" [toponym]). Eksempler på ord med understavede lyde i -CC- omgivelser (konsonant-klynger / dobbeltkonsonanter) inkluderer: **ja-wa-TE'** > *jawa[n]te'* ("trefodet tallerken"), **bu-ku** > *bu[h]k*

[138] Her ud over ræsonnerer Wichmann at "Possibly a scribe was playing with the conventions and introduced *e-u* as a rule, but we have to consider the possibility that there is a suffix *-u[l]* in play. It is too much to sacrifice the simplicity of the system when there's so few examples and when they could involve underspelled suffixes." (personlig kommunikation, 2002).

("beklædning"), **xo-TE'** > *xo[l]te'* ("stav"), and **ko-ha-wa** > *ko[']haw* ("hjelm"), dvs., /l/, /m/, /n/, /h/, /j/, og /'/ lyde er understavede, hvis de optræder før en anden konsonant.

De mange forskellige stavemåder et ord kan have, fungerer som en hentydning til fortolkningen af understavninger. For eksempel skrives en fanges navn (*A[h]kul Mo'*) på fire forskellige måder på døroverligger 10 i Yaxchilan (se nedenfor):

B3a	C3b	F4a	F8
a-AK-MO'	**AK-ku-lu-MO'**	**a-[ku?]lu-MO'**	**a-[ku?]lu-MO'-o**
A[h]k[ul] Mo'	*A[h]kul Mo'*	*A[h]kul Mo'*	*A[h]kul Mo'*
Ahkul Mo'	*Ahkul Mo'*	*Ahkul Mo'*	*Ahkul Mo'*

Tabel XVIII: Et eksempel på forskellige stavninger af navnet *Ahkul Mo'* fra døroverligger 10, Yaxchilan

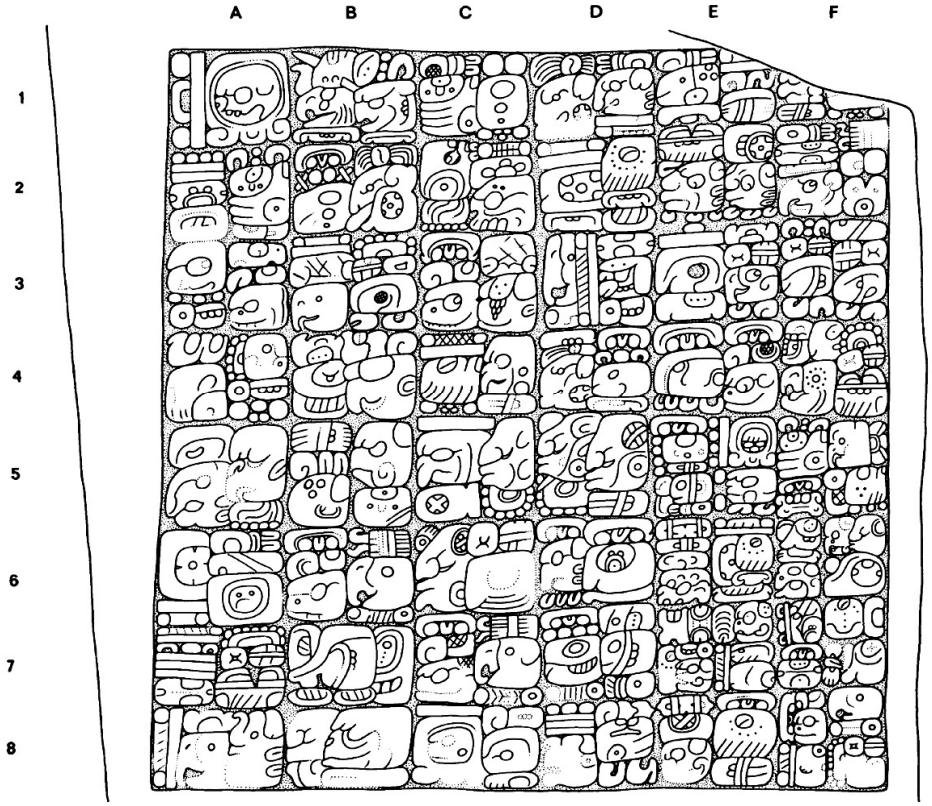

Figur 30: Døroverligger 10, Yaxchilan, Mexico (tegning af Ian Graham [Graham ogvon Euw 1977: 31])

Det skal her noteres at de staveregler der står forklaret ovenfor er under konstant ændring af (ligeledes) ovennævnte forskere. Hvert år tilføjes nye justeringer og tilpasninger. Ydermere hersker der uenighed omkring basisprincipperne i mayaepigraifens staveregler, og som følge heraf opfordres læserne til at følge den igangværende debat, samt at læse kommende artikler og udgivelser der relaterer til emnet (se også fodnote 4).
En af brændpunktsspørgsmålene og hovedproblemerne omhandlende stavereglerne, er den delvise uenighed omkring (historisk) lingvistisk data og rekonstruerede staveregler. Der findes flere eksempler i det lingvistiske korpus, der synes at modsige de regler der er beskrevet ovenfor, og hver forsker har sin egen løsning til disse dilemmaer (jfr. ordbogen hen mod slutningen af denne udgave). Grunden til denne uenighed mellem stavereglernes forskellige 'skoler' er endnu at løse, men en større forståelse af mayaernes talte vs. skrevne sprog vil sandsynligvis opnås i den nære fremtid.

BILAG J: EN KOMMENTAR OMKRIGN KLASSISK MAYA GRAMMATIK[139]

SYSTEM AF VERBALARTER I KLASSISK MAYA

verbalart:	Translitteration:	Transskription:	Oversættelse:
aktiv	**u-TZUTZ-wa**	*utzutzuw*	han/hun afsluttede det
passiv	**TZUTZ-tza-ja**	*tzu[h]tzaj*	det blev afsluttet
mediopassiv	**TZUTZ-yi**	*tzutz[u]y*	det blev afsluttet
antipassiv	**TZUTZ-wi**	*tzutz[u]w*	han/hun afsluttede
participial	**TZUTZ-li**	*tzutz[u]l*	afsluttet

Tabel XIX: System af verbalarter i klassisk maya

EN ANALYSE AF CVC TRANSITIVE VERBER:

Verbalart:	aktiv:	passiv:	mediopassiv	antipassiv:
Translitteration:	**u-chu[ku]-wa**	**chu-ka-ja**	**chu[ku]-yi**[140]	**chu-ku-wa(?)**
Transskription:	*uchukuw*	*chu[h]kaj*	*chukuy*	*chukuw*
Morfologisk opdeling:	u-chuk-uw-Ø	chu[h]k-aj-Ø	chuk-uy-Ø	chuk-uw-Ø
Morfologisk analyse 1:	3SE-pågribe/fange-TEM[141]-3SA	pågribe/fange-PAS-TEM-3SA	pågribe/fange-TEM-3SA	pågribe/fange-TEM-3SA
Morfologisk analyse 2:	ERG-CV_1C-V_1w-ABS	CVhC-aj-ABS	CVC-Vy-ABS	CVC-Vw-ABS
Syntaktiske roller:	subject-verbum-objekt	verbum-objekt	verbum-subjekt	verbum-objekt
Semantiske roller:	agent-verbum-patient	verbum-patient	verbum-patient	verbum-patient
Oversættelse:	han pågreb/fangede ham	han blev pågrebet/fanget	han blev pågrebet/fanget	han pågreb/fangede

Syntaktiske roller (f.eks. subjekt og objekt) er morfosyntaktiske, hvorimod semantiske roller (f.eks. agent, patient og instrument) er konceptuelle:

Sætning:	Syntaktisk rolle:	Semantisk rolle:
Maria åbnede døren.	Maria = subjekt dør = objekt	Maria = agent dør = patient
Nøglen åbnede døren.	nøgle = subjekt dør = objekt	nøgle = instrument dør = patient
Døren åbnede sig.	dør = subjekt	dør = patient

[139] Følgende er baseret på de forskellige workshops om mayaskrift der har været afholdt siden 2001, herunder *Classic Maya Grammar*, ledet af Alfonso Lacadena og Marc Zender ved den 6. EMC i Hamburg, Tyskland, 5-7. december, 2001 samt workshoppen *Maya Verbs in Hieroglyphic Texts*, ledet af Robert Wald ved det XXVIende Linda Schele Forum mayahieroglyfisk skrift, University of Texas at Austin, 11-16 marts, 2002, og endvidere Lacadena 2000, Wald 1994, og Wald 2000, samt personlig kommunikation med forskellige forskere.
[140] Ikke attesteret.
[141] TEM= tematisk suffiks.

TRANSITIVE VERBER: (CVC)

(1) AKTIV: ERG-CVC-V_1w-ABS

I den aktive form, er agenten verbets subjekt, hvorimod patienten er verbets objekt.

u-chu-ku-wa
uchukuw
u-chuk-uw-Ø
"han/hun pågreb…"

Eksempel: *uchukuw Aj Ukul? Yaxuun Bahlam*
"Yaxuun Bahlam pågreb/fangede Aj Ukul"

I transitive verbers aktive verbalart, præfigeres roden 3. person pronominet **u-** ("han/hun/den/det") og efterfølges af stavelsestegnet **wa**, hvilket peger mod det tematiske suffiks -**Vw** der bruges i aktive transitive konstruktioner. Suffikset -**Vw** repræsenterer en vokal der reflekterer verbalrodens vokal; eksempler herpå er: **u-chok-ow** ("han/hun kastede det"); **u-tz'ap-aw** ("han/hun indsatte/plantede det"); og **u-but'-uw** ("han/hun begravede det"). I mayaskriften bliver transitive verber i aktiv verbalarts *grafemiske* suffiks dog konstant markeret med et **wa** syllabogram - uafhængig af verbalrodens vokal. [142]

(2) PASSIV: CVhC-aj-ABS[143]

I den passive form, bliver patienten til verbets subjekt og agenten fjernes enten helt, eller gemmes i en oblik (indirekte) sætning.

tzu-tza-ja	**tz'a-pa-ja**	**chu-ka-ja**
tzu[h]tzaj	*tz'a[h]paj*	*chu[h]kaj*
tzu[h]tz-aj-Ø	tz'a[h]p-aj-Ø	chu[h]k-aj-Ø
"(det) blev afsluttet"	"(det) blev plantet"	"(han/hun/den/det) blev fanget/pågrebet"

Eksempel: *chuhkaj Aj Ukul? (ukabjiiy Yaxuun? Bahlam)*
"Aj Ukul? blev fanget/pågrebet (det var hans gerning, Yaxuun? Bahlams)"

[142] Det synes rimeligt at argumentere for, at det tematiske suffiks i aktive transitive konstruktioner er *-Vw* og ikke *-V'w*, på trods af at Lacadena og Wichmann (2005: 32) udtaler at "[t]he glottal is not straightforwardly reconstructible, but we do note that Chontal has a glottal in its corresponding morpheme *–e'*. This suffix could have developed from *–V_1'w* by a replacement of the harmonic vowel with *e* and by a loss of the *w*. Even if a glottal stop in the thematic suffix is not reconstructed for proto-Mayan there is still a possibility that it could have been present in proto-Ch'olan as an innovation in this group." denne udgave markeres det tematiske suffiks i aktive intransiteive konstruktioner med *-Vw* og modsiger dermed de af Lacadena og Wichmann opstillede harmoni-regler (Se BILAG J). Det skal dog her noteres at disse harmoni-regler ikke synes at gælde for alle verbale tilfælde, samt andre ordklasser. Nutidige forskere står - som datidens skriftkloge - over for en udfordring når det kommer til fraværet af syllabogrammet **wu**, hvilket er nødvendigt når man vil gengive et ord der ender på *-uw* (baseret på Lacadena og Wichmanns harmoni-regler). Følgelig er disse harmoni-regler langt fra problemfrie. Det virker som om mayaernes skriftkloge kun anvendte en begrænset samling syllabogrammer finalt, uden præcist at indikere kompleksiteten af rodens vokal (eller andre foranstillede vokaler). Statistisk tager de finale syllabogrammer primært /a/, /i/ eller /e/ vokaler (–Va, –Vi , og –Ve), men især de to første, sammen med /o/ og /u/ (-Vo og -Vu), forekommer sjældent. Disharmoniske stavemåder synes derfor i sig selv ikke nødvendigvis at angive vokal-kompleksitet, ligesom synharmoniske stavemåder ej heller altid indikerer korte vokaler. Mayaernes skriftsystem er (i hvert fald ikke mere end et hvert andet skriftsystem i verden) generelt ikke et sterilt og mekanisk apparat og skal derfor ikke tvinges til at passe ind i et fastsat mønster af lingvistisk teori (Kettunen 2009, 2010).

[143] Vær opmærksom på at det (rekonstruerede) infigerede **-h-** er den ægte passiviserer, og at suffikset **-aj** udelukkende er tematisk og afledende (fungerer som en detransitiverer).

(3) MEDIOPASSIV: CVC-Vy-ABS

I mediopassiv verbalart (mellem verbalart), er agenten fuldstændig slettet og skal kun forstås i genrelle termer (hvis overhovedet), mens patienten bliver verbets subjekt. Med andre ord, verbet har i mediopassiv verbalart en stativ betydning, og agenten (aktøren) er ikke udtrykt.

TZUTZ-yi	**ju-bu-yi**	**chu-ku-yi**
tzutzuy	*jubuy*	*chukuy*
tzutz-uy-Ø	jub-uy-Ø	chuk-uy-Ø
"blev afsluttet"	"blev afsat"	"blev fanget/pågrebet"

Eksempel: *chukuy Aj Ukul*
"Aj Ukul blev fanget/pågrebet"

(4) ANTIPASSIV: CVC-VVw(?)-ABS (Tidlig klassisk)
CVC-Vw-ABS (Sen klassisk)

Antipassiv er en form i ergative-absolutive sprog (som mayasprogene), hvori en nominalfrase har absolutiv kasus i stedet for den "normale" ergative kasus. En nominalfrase med absolutiv kasus markeres med et oblikt (indirekte) objekt. Verbet i antipassive konstruktioner har de formelle karakteristika af intransitive verber i mayasprog. I mayaernes hieroglyfiske skrift findes der tre forskellige typer antipassive konstruktioner: (a) absolutiv antipassiv, (b) objekt-inkorporerende antipassiv, og (c) agent-fokuserende antipassiv. Alle disse konstruktioner sletter patienten og efterlader således agenten som verbets subjekt. Antipassiver kan kun konstrueres ud fra transitive verber (rod-transitiver eller afledte transitiver), og de er alle morfologisk genkendelige på grund af fraværet af det ergative pronomen **u-** og tilstedeværelsen af karakteristiske suffikser.

TZUTZ-wi
tzutzuw
tzutz-uw-Ø
"han/hun afsluttede"

<u>TRANSITIVE VERBER</u>: (ikke-CVC)

AKTIV FORM: ERG-VERB-V-ABS

yi-IL-a	**u-TZ'IB-ba**
yila	*utz'i[h]ba*
y-il-a-Ø	u-tz'ihb-a-Ø
"han/hun så det	"han/hun skrev/malede [det]"

PASSIV FORM: VERB-n-aj-ABS

tz'i-bi-na-ja
tz'i[h]bnaj
tz'i[h]b-n-aj-Ø
"[det] blev malet"

Denne konstruktion kan (foruden det rekonstruerede **-h-**) findes i et utal af tekster på mayaernes mangefarvede (polykrome) keramik (læg mærke til at **-n-** er den ægte passiviserer i ikke-CVC konstruktioner).

INTRANSITIVE VERBER

Intransitive verber er verber der ikke har et direkte objekt, dvs., verber der ikke *kræver* et objekt, eller verber der ikke *kan* have et objekt er intransitive verber. På klassisk maya er intransitive verber enten afledt fra en verbalrod eller fra et substantiv.

ROD-INTRANSITIVER: CVC-i-ABS

hu-li	**u-ti**
huli	*u[h]ti*
hul-i-Ø	u[h]t-i-Ø
"han/hun ankom"	"det skete"

AFLEDTE INTRANSITIVER: SUBSTANTIV/ADJ-Vj (-aj/-iij)-ABS

AK'-ta-ja	**K'AL HUN-na-ja**
a[h]k'taj	*k'al hunaj / huunaj / hu'naj*
a[h]k't-aj-Ø	k'al hun/huun/hu'n-aj-Ø
"han/hun dansede"	"han/hun blev kronet"
< ahk'ot ("danse") med /o/ synkoperet	< k'al hun/huun/hu'n? ("kroning")

pi-tzi-ja	**WITZ-ja/ wi-tzi-ja**
pitziij / pitzaj	*witziij /witzaj*
pitz-iij-Ø / pitz-aj-Ø	*witz-iij-Ø / witz-aj-Ø*
"han/hun spillede bold"	"det blev dynget op "
< *pitz* ("boldspil")	< witz ("bjerg")

POSITIONALER CVC-l-aj-ABS (Østlig Ch'olansk)
CVC-waan-ABS (Vestlig Ch'olansk)

Positionsverber refererer til fysiske tilstande eller positioner (så som at stå, sidde, knæle, hænge, ligge læne, bøje og bukke), som mennesker, dyr og inanimate objekter kan påtage sig (Bricker 1986: 29; Lacadena og Wichmann 2002b).

CHUM[mu]-la-ja	**CHUM[mu]-wa-ni**
chumlaj	*chumwaan*
chum-l-aj-Ø	*chum-waan-Ø*
"han/hun sad"	"han/hun sad"

Sammen med positionalerne findes der en klasse af verber der kan *afledes* af positionalerne: *-bu* kausativet. F.eks. *pat-laj* "blev lavet" > *u-pat-bu* "han/hun lavede det" > *u-pat-bu-uj* "han/hun har lavet det".

INKOATIVER CVC-aj-ABS
CVC-Vn-ABS

Inkoative verber betegner begyndelsen af en aktivitet eller tilstand og refererer til *ændring i subjektet* om end det er utilsigtet, midlertidigt eller permanent. Alle inkoative verber er afledt af substantiver eller adjektiver.

AJAW-ni
ajawaan
ajaw-aan
"han blev konge" / "hun blev dronning"

AFFEKTIVER (CVC) CVC-l-aj-ABS

Affektiver er verber baseret på fænomener så som skarpt lys, høje lyde, intense dufte og onomatopoietiske lyde (som "bang", "kykkeliky", osv.).

ba-la-ja *ba[j]laj* baj-l-aj-Ø "hamren"

STATIVE PARTICIPIER CVC-Vl-(i)-ABS

Stative participier er, på alle ch'olanske sprog, ikke egentlige verber, men nærmere stative adjektiver.

TZUTZ-li *tzutzul* tzutz-ul-Ø "afsluttet"

TILSTANDSÆNDRENDE VERBER[144] CVC-VVy-ABS

K'A'-yi *k'a'aay* k'a'-aay-Ø "det mindskede / ophørte / visnede / sluttede / døde"	**LOK'-yi** *lok'ooy* lok'-ooy-Ø "han/hun forlod / undslap /flygtede"	**PUL-yi** *puluuy* pul-uuy-Ø "det brændte"	**T'AB-yi** *t'abaay* t'ab-aay-Ø "han/hun steg op"

[144] Alfonso Lacadena, personlig kommunikation 2010 (spansk: *verbos [intransitivos] de cambio de estado*).

Basisskitse af verber i klassisk maya

Transitive

Verber der har eller kræver et objekt.
Verber i sætninger der er i overensstemmelse med syntaksen:
V-O-S

Intransitive

Verber der ikke har eller ikke kræver et objekt.
Verber i sætninger der er i overensstemmelse med syntaksen:
V-S

Root intransitives

CVC-i-ABS
hu-li / HUL-li
hul-i-Ø
"ankom"

Derived intransitives

SB-aj-ABS
wi-tzi-ja / WITZ-ja
witz-iij-Ø
"(bjerg)besteg"

CVC

Aktiv (verbalart)

ERG-CV$_1$C-V$_1$w-ABS
u-chu-ku-wa
u-chuk-uw-Ø / u-chuk-u'w-Ø
"pågreb" (~ "fangede")

Passiv

CVhC-aj-ABS
chu-ka-ja
chu[h]k-aj-Ø
"blev pågrebet" (~ "blev fanget")

Ikke-CVC

Aktiv

ERG-VERB-V$_2$-ABS
u-tz'i-ba / u-TZ'IB-ba
u-tz'i[h]b-a-Ø
"malede" (~ "skrev")

Passiv

VERB-n-aj-ABS
tz'i-bi-na-ja / tz'i-bi-NAH-ja
tz'i[h]b-n-aj-Ø
"blev malet" (~ "skrevet")

Opsummering[145]:

- Intransitiv (Rod-intransitiv)	- Transitiv – Ikke-CVC (Aktiv)	- Transitiv – CVC (Aktiv)	- Transitiv – CVC (Passiv) - Afledt Intransitiv - Inkoativ	- Transitiv – Ikke-CVC (Passiv)	- Affektiver - Positional (øst)	- Positional (vest)	- Transitiv – CVC (Mediopassiv)	- Transitiv – CVC (Antipassiv)
…Ci	**…Ca**	**u … wa**	**…ja**	**…na-ja**	**…la-ja**	**…wa-ni**	**…yi**	**…wi**

[145] NB: Bogstavet **C** står for konsonant hvor bogstavet **V** repræsenterer vokaler.

Note: eftersom mayaernes hieroglyfiske skrift både udviklede sig gennem tid (over 1500 år) og rum (i forskellige områder), er ændringer i grammatik tydelige:

Gengivelse:	Sprog:	Translitteration:	Transskription:	Oversættelse:
	? (Sen præklassisk)	**CHUM?**	*chu[h]m?* chuhm?-Ø	han/hun sad
	? (Tidlig klassisk)	**CHUM-ja**	*chu[h]m[a]j* chu-h-m-aj-Ø	han/hun sad
	Østlig ch'olansk (Sen klassisk)	**CHUM[mu]-la-ja**	*chumlaj* chum-l-aj-Ø	han/hun sad
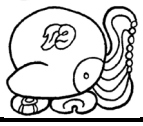	Vestlig ch'olansk (Sen klassisk)	**CHUM[mu]-wa-ni**	*chumwaan* chum-waan-Ø	han/hun sad

Tabel XX: Eksempler på grammatiske ændringer i tid og rum: *chum-*

På østlig cholan er sætningen "han/hun tiltrådte til magten" (eller "han/hun indsatte i herskerskabet" eller "blev sat i kongedømmet") *chumlaj ti ajawil* (eller *chumlaj ti ajawlil*), hvor den på vestlig cholan er *chumwaan ta ajawlel*.

Gengivelse:	Sprog:	Translitteration:	Transskription:	Oversættelse:
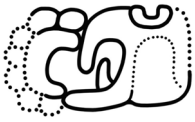	? (Sen Præklassisk)	**HUL-ye**	*hul[ee]y* hul-eey-Ø	han/hun ankom
	Vestlig ch'olansk (Sen klassisk)	**HUL-li-ya**	*huliiy* hul-iiy-Ø	han/hun ankom

Tabel XXI: Eksempler på grammatisk ændring i tid: *hul-*

BILAG K: ET EKSEMPEL PÅ HIEROGLYFISK ANALYSE

TRANSLITTERATION, TRANSSKRIPTION, LINGVISTISK ANALYSE, OG FORSKELLIGE OVERSÆTTELSESSTADIER OG -VERSIONER AF EN UDVALGT PASSAGE (E1 - J2) FRA DEN HIEROGLYFISKE TRAPPE 4, TRIN 5, DOS PILAS, PETEN, GUATEMALA

GLYFISK SÆTNING:

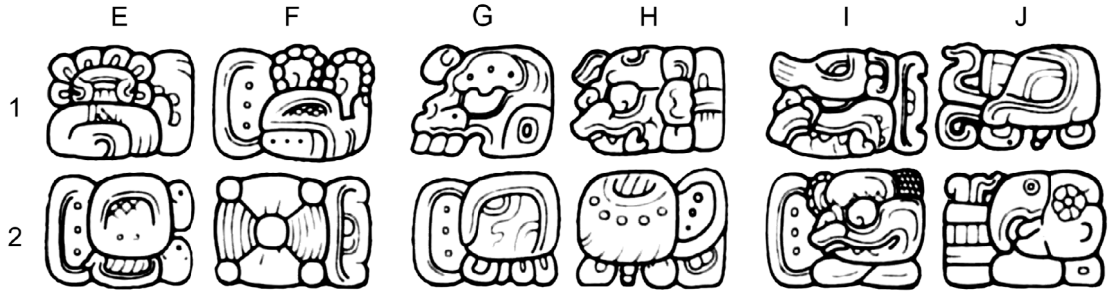

(tegning af Stephen Houston)

TRANSLITTERATION:
E1: **ju-bu-yi /** F1: **u-to-k'a /** E2: **u-pa-ka-la /** F2: **nu-na /** G1: **JOL /** H1: **CHAK-ki /**
G2: **u-KAB-[ji]ya /** H2: **ba-la-ja /** I1: **CHAN-na /** J1: **K'AWIL-la /** I2: **u-CHAN-nu /** J2: **TAJ-MO'-o**

TRANSSKRIPTION:
jubuy / utook' / upakal / nu'n? / [u]jol / cha[h]k /
ukabjiiy / ba[j]laj / chan / k'awiil / ucha'n / taj[al] mo'

MORFOLOGISK SEGMENTERING:
jub-uy-Ø / u-took' / u-pakal / nu'n? / u-jol / chahk /
u-kab-Ø-jiiy / baj-l-aj-Ø / chan / k'awiil / u-cha'n / taj-al / mo'

MORFOLOGISK ANALYSE:
ned-TEM-ABS / 3SE-flint / 3SE-skjold / mægling? / 3SE-kranie / (teonym) /
3SE-tilse-ABS-ADV.CLT / hammer-AFT-TEM-ABS / himmel / (teonym) / 3SE-vogter / fakkel-REL / ara

OVERSÆTTELSE I:
"blev nedslået, flint(en), skjold(et) af 'mægling? (er) Chahks hoved';
(det er) tilsynet af 'K'awiil der hamrer (i) himmelen', vogter(en) af 'Fakkellignende Ara'."

OVERSÆTTELSE II:
"flinten og skjoldet af Nu'n Ujol Chahk blev væltet;
det blev tilset af Bajlaj Chan K'awiil, 'vogteren af Tajal Mo'."

OVERSÆTTELSE III:
"Nu'n Ujol Chahks hær blev væltet af Bajlaj Chan K'awiil, pågriberen af Tajal Mo'."

OVERSÆTTELSE IV:
"Nu'n Ujol Chahk blev overvundet af Bajlaj Chan K'awiil."

BILAG L: STAVELSESTABELLER

a	e	i	o	u
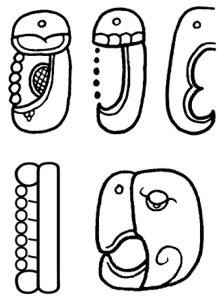			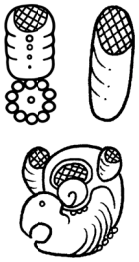	
ba	**be**	**bi**	**bo**	**bu**
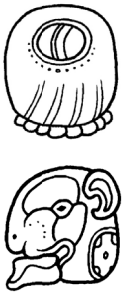		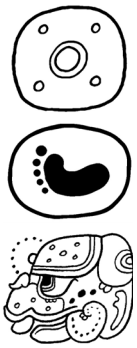		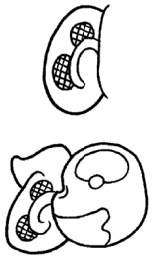
cha	**che**	**chi**	**cho**	**chu**
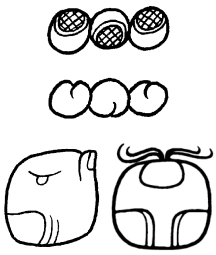	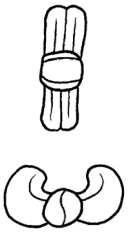			
ch'a	**ch'e**	**ch'i**	**ch'o**	**ch'u**

ha	he	hi	ho	hu
ja	je	ji	jo	ju
ka	ke	ki	ko	ku
k'a	k'e	k'i	k'o	k'u
la	le	li	lo	lu

ma	me	mi	mo	mu
na	ne	ni	no	nu
pa	pe	pi	po	pu
sa	se	si	so	su

ta	te	ti	to	tu
t′a	t′e	t′i	t′o	t′u
tza	tze	tzi	tzo	tzu
tz′a	tz′e	tz′i	tz′o	tz′u
wa	we	wi	wo	wu

xa	xe	xi	xo	xu
			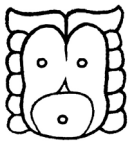	
ya	**ye**	**yi**	**yo**	**yu**
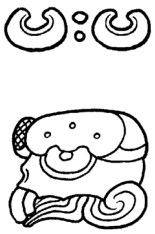		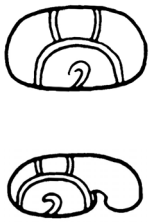		

Vær opmærksom på disse potentielt forvirrende tegn:

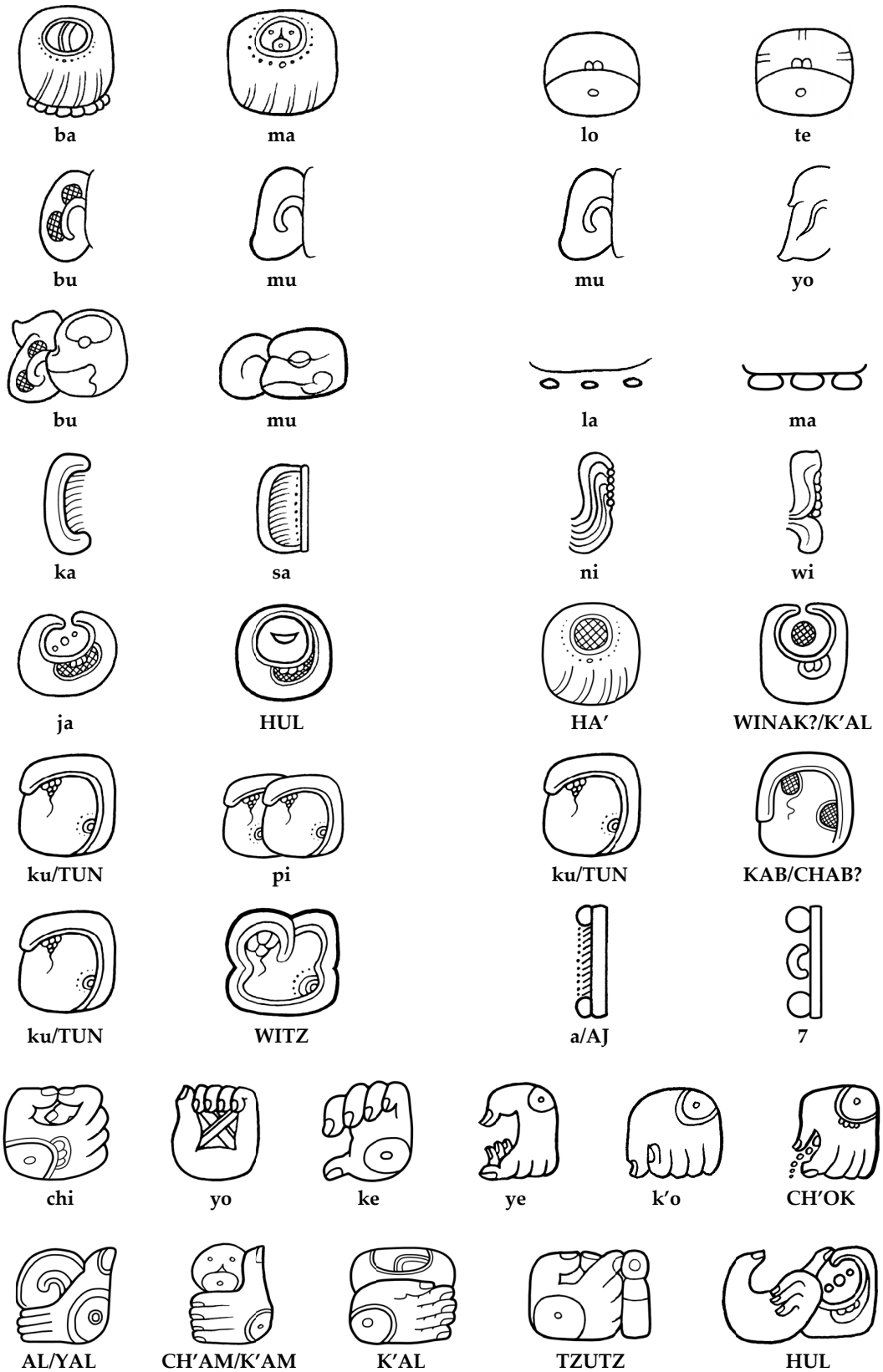

KONCIS KLASSISK MAYA – DANSK ORDBOG

hieroglyf[146]:	translitteration[147]:	transskription[148]:	oversættelse[149]:	alternativ stavemåde[150]:
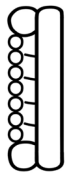	**a/AJ**	*a* *aj*	(1) fonetisk tegn (2) neutralt eller mandligt præfiks[151]	
	ACH? **AT?**	*ach* *at / aat*	(1) penis	**ACH?-cha,** **AT?-ti,** **AT?-ta**
	AHIN? / **AYIN?**	*ahiin / ayiin*	(1) kaiman (sb) (2) firben/øgle (sb)	**a-AYIN/AHIN-na,** **AYIN/AHIN-na,** **AYIN/AHIN-ni**
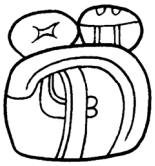	**AJAW**[152]	*ajaw* *ajaaw?*	(1) hersker (sb) (2) konge (sb)	**AJAW-wa,** **a-AJAW,** **a-AJAW-wa,** **a-ja-wa**
	AJAW	*ajaw* *ajaaw?*	(1) hersker (sb) (2) konge (sb)	**AJAW-wa,** **a-AJAW,** **a-AJAW-wa,** **a-ja-wa**
	AJAW	*ajaw* *ajaaw?*	(1) hersker (sb) (2) konge (sb)	**AJAW-wa,** **a-AJAW,** **a-AJAW-wa,** **a-ja-wa**

[146] Et givent tegn repræsenteret i denne spalte, er kun én mulig udgave af forskellige stavemåder der findes det hieroglyfiske korpus. For eksempel kan ordet for "hersker", eller *ajaw*, repræsenteres på følgende måder: **AJAW, a-AJAW, AJAW-wa, a-AJAW-wa**, og **a-ja-wa**. Brugen af forskellige grafiske udtryk kan ydermere give talrige kombinationer, der hver repræsenterer distinkte sammenstillinger (se **alternative stavemåder** i den yderste højre spalte, samt kapitel 7 [Logogrammer]). Udformningen af denne ordbog er baseret på den alfabetiske rækkefølge af *transskriptionerne*. Når en bestemt hieroglyf sædvanligvis, eller altid, optræder med foranstillet possessivpronomen *u-/y-*, er det angivet i parentes: f.eks. *(y-)uk'ib*. Den alfabetiske rækkefølge følger således ordets *stamme* og ikke dets oftest forekommende (bøjet eller afledt) fremtoning i korpusset

[147] Dette er en ***bred*** translitteration der udelukker analyserede / fortolkede lyde (vokallængde, glottale lukker og /h/'er [prækonsonantale velar frikativer]) som ikke er inherente dele af hieroglyfferne, men som omvendt indikeredes af ortografiske regler, grammatiske bøjninger og, i tilfælde af understavninger, tilvejebragt af indfødte læsere (se side 63 og fremefter).

[148] Dette er en ***smal*** transskription der inkluderer rekonstruerede lyde (markeret med [firkantede klammer]), baseret enten på historisk intern eller palæografisk vidnesbyrd.

[149] Dette er egentligt ***gloser***, ikke oversættelser (en glose er en kort, generel oversættelse af et ord, der ikke tager hensyn til den kontekst hvori ordet optræder). Ikke desto mindre, når flere velattesterede betydninger eksisterer, sorteres de numerisk fra den mest bogstavelige oversættelse til den mest frie. Sidstnævnte tager (til en vis grad) hensyn til de forskellige betydninger der kan fremkomme afhængig af hvilken kontekst ordet optræder i. Forkortelser af grammatiske kategorier angives i (parentes): adj: adjektiv, adv: adverbium, iv: intransitivt verbum, iva: intransitivt verbum (afledt), kop: kopula, num: numerus (talord), nkl: numerisk/talordsklassifikator, part: partikel, poss: possessivpræfiks, præp: præposition, prpo: pronominal (absolutiv) postfiks, prpr: pronominal (ergativ) præfiks, pv: positional verbum, sb: substantiv, smsb: sammensatte substantiver (komposita), sp: stative participier, upr: ubundet pronomen, top: toponym, tv: transitivt verbum, tva: transitivt verbum (afledt).

[150] De alternative stavemåder er baseret på Boot 2009, Lacadena og Wichmann 2004, Lacadena og Zender 2001, og Lacadena (personlig kommunikation, 2003).

[151] Et præfiks, en proklise, eller klassifikator der angiver person, agent, embede, kausator, karakteristika, eller maskulint køn.

[152] Se side 15 for forskellige variationer af *ajaw* tegnet.

hieroglyf[146]:	translitteration[147]:	transskription[148]:	oversættelse[149]:	alternativ stavemåde[150]:
	AJAW-le	*ajawle[l]*	(1) herskerskab (sb) (2) kongeværdighed (sb) (3) kongedømme (sb)	**AJAW-le-le,** **AJAW-²le**
	AK	*a[h]k*	(1) skildpadde (sb)	**a-ka,** **a-ku,** **AK-ka**
	(y)a-k'a	*(y)a[h]k'-*	(1) at give (tv)	**ya-AK'-**
	AK'-ta	*a[h]k'ta-*	at danse (iva)	**a[AK']-ta-,** **a-AK'-ta-,** **AK'-ta,** **AK'-TAJ-,** **AK'-TAJ**
	(y)a-k'u-tu-u	*(y)a[h]k'tu'* *(y)a[h]k'utu'*	(1) 'give-ting' (sb) (2) gave (sb)	
	(ya-)AL	*(y)al*	(1) (moders) søn (sb)	**ya-AL-la,** **ya-la,** **AL**
	(y)a-AT-na	*(y)atan*	(1) følgesvend (sb) (2) ægtefælle? (sb) (3) hustru? (sb)	**ya-ta-na,** **a-AT-na,** **ya-TAN-li**
	a-tz'a-mi	*atz'aam*	(1) salt (sb)	
	BAH **ba**	*-baah* *-ba[(a)h]* *-ba[aj]*	(1) billede / portræt (sb) (2) selv (sb) (3) fonetisk tegn	**ba-hi,** **ba-hi-ja,** **ba-ji-ja,** **[BAH]hi**
	ba-ki	*baak*	(1) knogle (sb) (2) fange (sb)	**ba-ki-li,** **BAK-ki,** **ba-ka,** **BAK**

hieroglyf[146]:	translitteration[147]:	transskription[148]:	oversættelse[149]:	alternativ stavemåde[150]:
	BALAM	*ba[h]lam*	(1) jaguar (sb)	**ba-la-ma,** **BALAM-la-ma,** **BALAM-ma**
	ba-ka-ba	*ba[ah]kab*	(1) "hoved af jorden" (2) "jordens første" (sb) (titel)	**ba-KAB,** **ba-ka-KAB,** **BAH-ka-ba**
	ba-tz'u	*ba'tz'*	(1) brøleabe (sb)	**BATZ'**
	bi **BIH**	*bi* *bi[h]* *bi[j]* *bih* *bij*	(1) fonetisk tegn (2) vej (sb) (3) [tegning] linje (sb)	**bi-ji,** **bi-hi**
	bu-ku	*bu[h]k*	tøj/beklædning (sb)	
	bu-la	*bu'ul*	bønne (sb)	
	CHAK-ki	*Cha[h]k*	(1) Chahk (sb) (navn på guddom)	**CHAK,** **cha-ki,** **cha-ka**
	CHAK	*chak*	(1) rød (adj) (2) stor (adj)	**CHAK-ka**

hieroglyf[146]:	translitteration[147]:	transskription[148]:	oversættelse[149]:	alternativ stavemåde[150]:
	CHAM-mi	*cham*	at dø (iv)	**CHAM**
	CHAN **KAN**	*chan*	(1) slange (sb) (2) himmel (sb) (3) fire (num)	**CHAN-na,** **cha-CHAN,** **cha-na,** **ka-KAN**
	CHAN-na	*chan*	(1) himmel (sb) (2) slange (sb) (3) fire (num)	**CHAN,** **cha-CHAN,** **CHAN-na-ni,** **cha-na**
	4 / CHAN	*chan*	(1) fire (num), (2) himmel (sb) (3) slange (sb)	
	CHAN-nu	*cha'[a]n*	(1) mester (sb) (2) ejer (sb) (3) vogter (sb)	**CHAN-na,** **cha-nu,** **CHAN**
	CHAPAT	*chapa['h]t* *chapa[ah]t* *chapa[h]t* *chapat*	(1) tusindben (sb) (2) navn på overnaturlig skabning	**cha-pa-ta,** **cha-CHAPAT-ti,** **CHAPAT-tu, cha-pa-tu**
	CHAY **KAY**	*chay* *kay*	(1) fisk (sb)	**cha-ya** **ka-ya**
	che-e-bu	*che'e[h]b* *che'bu[l]*	(1) fjerpen (sb) (2) pensel (sb)	**che-bu**
	CHOK	*chok-*	(1) at strø (tv) (2) at så	**CHOK-ka,** **CHOK-ko,** **cho?-ka,** **cho?-ko**

hieroglyf[146]:	translitteration[147]:	transskription[148]:	oversættelse[149]:	alternativ stavemåde[150]:
	chu-ka	*chuk-*	(1) at gribe (tv) (2) at tilfangetage (tv)	**chu-ku**
	CHUM[mu]	*chum-*	(1) at sidde ned (pv) (2) at være siddende (pv)	**CHUM**
	ch'a-ji	*ch'aaj* *ch'aah* *ch'aj*	(1) dråber (sb) (2) røgelse (sb) (3) blod? (sb) (4) majs? (sb)	**ch'a-ja,** **ch'a-ha,** **cha**
	ch'a-ho-ma	*ch'ahom*	(1) "mand"?	**CH'AHOM-ma,** **ch'a-ho**
	CH'AK-ka	*ch'ak-*	(1) at skære (tv) (2) at hugge (tv) (3) at halshugge (tv)	**CH'AK**
	CH'AM- **K'AM**	*ch'am-* *k'am-*	(1) at tage (tv) (2) at gribe (fat om) (tv) (3) at modtage (tv)	**CH'AM,** **CH'AM-ma,** **ch'a-CH'AM,** **ch'a-ma,** **k'a-ma?**
	ch'a- **CH'AMAK?**	*ch'amak?*	(1) ræv (sb)	**ch'a-ma-ka,** **CH'AMAK?**
	CH'EN-na	*ch'e'n*	(1) hule (sb) (2) hul (sb) (3) brønd (sb)	**CH'EN**
	CH'OK	*ch'ok*	(1) ung (sb) (2) spire (sb) (3) ungt menneske (sb)	**ch'o-ko,** **CH'OK-ko**

hieroglyf[146]:	translitteration[147]:	transskription[148]:	oversættelse[149]:	alternativ stavemåde[150]:
	(y)e-be-ta	*ebe't* *ebet*	(1) budbringer (sb)	**ye-be-te**
	e-bu	*e[h]b*	(1) trappe (sb) (2) skafot (sb)	**e-EB,** **EB-bu,** **e-ba,** **ye-bu,** **ye-ba**
	EK'	*ek'* *eek'*	(1) stjerne (sb)	**e-k'e**
	EL-K'IN-ni	*elk'in*	(1) øst (sb)	**EL-K'IN**
	HA'	*ha'*	(1) vand (sb) (2) vandmasse (sb) (3) sø (4) flod	**HA-a,** **a**
	ha-i	*ha'i'?* *haa'?* *ha'?*	(1) denne (ip)	**ha-a**
	HAB	*ha[a]b*	(1) 'år (sb) (dvs. 360 dage)	**HAB,** **HAB[bi]**
	ha-ma	*ham*	(1) åben (tv?/pv?)	
	HIX	*hi[i]x*	(1) ocelot? / margay? (sb)	**hi-HIX**
	HUN	*hu'n* *hu'un*	(1) bog (sb) (2) papir (sb) (3) pandebånd (sb) (4) diadem	**HUN-na,** **hu-na**

hieroglyf[146]:	translitteration[147]:	transskription[148]:	oversættelse[149]:	alternativ stavemåde[150]:
	HUL	*hul-*	(1) at ankomme (*til* et sted) (iv)	**HUL-li,** **hu-li**
	(y)i-cha-ni	*(y)ichaan*	(1) onkel (moders side) (sb) (2) morbror (sb)	
	(y)i[chi]-NAL-la	*(y)ichnal*	(1) med (2) i selskab med (kop?)	**yi-chi-NAL-la,** **yi-chi-NAL,** **yi-chi-na-la,** **yi-[chi]NAL-la,** **yi-[chi]NAL,** **yi-T703v-NAL**
	(y)i-tz'i-ni	*(y)i[h]tz'iin* *(y)i[h]tz'in*	(1) yngre bror (sb)	**i-tz'i,** **yi-tz'i-na**
	IK'	*ik'*	(1) luft (sb) (2) vind (sb) (3) ånde (sb)	
	IK'	*ik'* *i[h]k'*	(1) sort (adj)	
	IL	*il-*	(1) at se (tv) (2) at overvære (være vidne til) (tv)	**IL-la,** **i-la**
	ITZAMNAJ?-ji	*Itzamnaaj*	(1) Itzamnaaj (sb) (navn på guddom)	**i-ITZAMNAJ**
	IX **IXIK** **na**	*ix* *ixik* *na*	(1) femininum/kvindelig klassifikator (2) kvinde (sb) (3) frue (sb) (4) mor (sb)	**i-xi** **IXIK-ki**

hieroglyf[146]:	translitteration[147]:	transskription[148]:	oversættelse[149]:	alternativ stavemåde[150]:
	ja-yi	*jaay* *jay*	(1) skål (sb)	**ja-ya**
	ja-na-bi	*janaa[h]b*	(1) en type blomst (sb)	**JANAB,** **ja-NAB**
	ja-wa-TE'	*jawa[n]te'*	(1) 'trefodet tallerken' (sb)	**ja-TE'**
	JOL	*jol* *jo'l?* *jolom/joloom?*	(1) hoved (sb) (2) kranie? (sb)	**JOL-lo,** **JOL-li,** **JOL-la,** **JOL-le,** **JOL-mi**
	ju-lu	*jul*	(1) spyd (sb) (2) at gennembore (tv)	
	(u)-1-TAN-na	*(u)junta[h]n* *(u)juunta[h]n* *(u)ju'nta[h]n* *(u)hunta[h]n*	(1) en skattet / værdsat (person) (sb) (2) elsket (sb)	**1-TAN,** **1-ta-na,** **1-TAN-ni**
	KAB **CHAB?**	*kab* *kaab* *chab?* *chaab?*	(1) land (sb) (2) jord (3) bi (sb) (4) honning (sb)	**ka-ba,** **ka-bi**
	$_2$ka-wa	*kakaw*	(1) kakao (sb)	**ka-ka-wa,** **ka-wa,** **ka-^{2}ka-wa,** **^{2}ka-wa,** **ka**

hieroglyf[146]:	translitteration[147]:	transskription[148]:	oversættelse[149]:	alternativ stavemåde[150]:
	KAL?-TE′	*kalomte′*	(1) kalomte′ (sb) (forhøjet kongelig titel)	**KAL?-ma-TE′,** **ka-lo-ma-TE′,** **ka-KAL?-TE′,** **ka-KAL?-ma-TE′,** **ka-KAL?-ma-TE′-te**
	ke-KELEM?-ma **ke-KELOM?-ma**	*kelem* *kelom?*	(1) stærk (adj) (2) ung (sb) (3) hane? (sb)	**ke-le-ma,** **ke-lo-ma,** **KELEM?,** **KELOM?**
	KOHAW-wa	*ko′haw*	(1) hovedbeklædning (sb) (2) hjelm (sb)	**ko-ha-wa,** **ko-o-ha-wa**
	ko-ko-no-ma	*ko[h]knom*	(1) vogter / formynder (sb)	
	K′ABA′	*k′aba′*	(1) navn (sb)	**K′ABA′-a,** **K′ABA′-ba-a,** **K′ABA′-a,** **K′ABA′-ba,** **k′a-ba-a,** **k′a-ba**
	K′AK′	*k′a[h]k′*	(1) ild (sb)	**K′AK′-k′a,** **k′a-K′AK′,** **k′a-k′a,** **²K′AK′ / ²k′a**
	K′AL-	*k′al-*	(1) at præsentere (tv) (2) at løfte (tv) (3) at binde/fæstne (tv) (5) at indpakke (tv) (6) at holde (tv)	**k′a-la-**
	K′AN	*k′an*	(1) gul (adj) (2) moden (adj)	**K′AN-na**
	K′AN	*k′a[h]n*	(1) bænk (sb) (2) sæde (sb)	**K′AN-na**

hieroglyf[146]:	translitteration[147]:	transskription[148]:	oversættelse[149]:	alternativ stavemåde[150]:
	K'AWIL	*K'awiil* *K'awil*	(1) K'awiil (sb) (navn på guddom)	**K'AWIL-la,** **K'AWIL-li,** **K'AWIL-wi-la,** **k'a-wi-la**
	K'IN-ni	*k'in* *k'ihn?* *k'iin?*	(1) sol (sb) (2) dag (sb) (3) lys? (sb)	**K'IN**
	K'INICH	*k'i[h]nich*	(1) K'i(h)nich (Ajaw) (navn på guddom)	**K'IN-ni-chi,** **K'IN-ni-hi-chi,** **[K'IN]chi-ni**
	K'INICH	*k'i[h]nich*	(1) titel (solrig/strålende, varm eller (adj))	**K'IN-ni-chi,** **K'IN-ni-hi-chi**
	K'UH	*k'uh*	(1) gud (sb) (2) guddom (sb)	**k'u-hu,** **k'u,** **K'U'-u**
	K'UH	*k'uh[ul]*	(1) gudelig (adj) (2) guddommelig (adj) (3) hellig (adj)	**k'u-hu-lu,** **k'u-ju-lu,** **K'UH-HUL,** **K'UH-JUL-lu,** **K'UH-JUL,** **K'U'-u-lu,** **K'UH-hu-lu**
	K'UH-tzi	*k'uuhtz*	(1) tobak (sb)	
	la-ka	*lak* *laak*	(1) tallerken (sb)	**la-ki,** **LAK?**

hieroglyf[146]:	translitteration[147]:	transskription[148]:	oversættelse[149]:	alternativ stavemåde[150]:
	LAKAM	*lakam*	(1) banner (sb) (2) stor (sb) (3) titel (sb)	**la-ka-ma,** **LAKAM-ma,** **LAKAM**
	ma-xi	*maax*	(1) edderkoppeabe (sb)	
	MIJIN?-na	*mijiin?*	(1) barn af fader (sb)	**MIJIN**
	MO'	*mo'* *moo'?*	(1) ara (sb)	**MO'-o,** **mo-o,** **mo-o-o**
	MUYAL-ya-la	*muyal* *muyaal*	(1) sky (sb)	**mu-MUYAL?-la,** **MUYAL?-la,** **MUYAL?,** **MUYAL?-li**
	NAB	*naab*	(1) sø (sb) (2) hav (sb) (3) pøl (sb) (4) åkande? (sb)	**na-bi,** **NAB-bi**
	NAL	*-nal*	(1) sted (sb) (2) majs (sb) (lokativsuffiks)	**na-la,** **NAL-la,** **na-NAL**
	na-wa	*na'-*	(1) at præsentere? (tv)	**NAH-wa**
	OCH-chi	*och-*	(1) at komme ind (iv)	**OCH,** **o-chi**

hieroglyf[146]:	translitteration[147]:	transskription[148]:	oversættelse[149]:	alternativ stavemåde[150]:
	OCH-K'IN-ni	*ochk'in*	(1) 'sol-indgang? (sb) (2) vest (sb)	**OCH-K'IN**
	OL-la	*o[h]l*	(1) hjerte (sb) (2) portal (sb) (3) center (sb)	**o-la,** **OL,** **²o-la,** **(y)o-OL-la**
	(y)o-OTOT-ti	*(y)otoot*	(1) hus (2) hjem	**OTOT,** **OTOT-ti,** **o-to-ti,** **yo-to-ti**
	pa-ka-la	*pakal*	(1) skjold (sb)	**PAKAL,** **PAKAL-la**
	PAS	*pas[aj]*	(1) daggry (sb)	**pa-sa-ja,** **PAS-sa-ja**
	PAT-	*pat-*	(1) at lave (pv) (2) at forme (pv) (3) at bygge (pv)	**pa-ta-,** **PAT-ta-,** **pa-PAT-**
	pi-bi-NAH-a	*pibnaah*	(1) svedbad, sauna (smsb)	**pi-bi-NAH,** **pi-bi-NAH-li**
	pi-tzi	*pitz*	(1) boldspil (sb) (2) at spille bold (tv) (3) boldspiller (sb)	

hieroglyf[146]:	translitteration[147]:	transskription[148]:	oversættelse[149]:	alternativ stavemåde[150]:
	sa-ja-la	*sajal*	(titel) (sb)	**sa-ja,** **sa[ja],** **sa[ja]-la,** **sa**
	SAK	*sak*	(1) hvid (adj) (2) ren (adj)	**SAK-ka,** **SAK-ki,** **sa-ku**
	SIH? **SIY?**	*sih?-* *siy?-*	(1) at blive født (iv[d?])	
	su-ku-WINIK-ki	*suku[n] winik*	(1) ældre bror (sb)	**sa-ku-wi-WINIK-ki**
	TAJ	*taj*	(1) fyr(retræ) (2) fyrre(træs)fakkel	**ta-ja**
	TAN	*ta[h]n*	(1) centrum (sb) (2) i (præp) (3) i centrum af (prep)	**TAN-na**
	TE'	*te'* *te'el*	(1) træ (sb) (2) træ (sb) (3) skov (sb)	**TE'-e,** **TE'-le,** **TE'-e-le**
	te-mu	*tem?* *temul?*	(1) trone (sb)	
	ti	*ti-*	(1) i, på, ovenpå, til, med, ved, for, som (præp)	
	TOK'	*to[o]k'* *to['']k'* *tok'*	(1) chert, flint, kalcedon (sb)	**to-k'a,** **to-k'o,** **TOK'-k'o,** **to-TOK'**

hieroglyf[146]:	translitteration[147]:	transskription[148]:	oversættelse[149]:	alternativ stavemåde[150]:
	TUN	*tuun* *tun*	(1) sten (sb) (2) år (sb)	**TUN,** **TUN-ni,** **tu-TUN ,** **tu-TUN-ni,** **tu-ni**
	tu-pa	*tup* *tuup* *tu'p* *tu'up*	(1) ørespole (bestemt slags spoleformet øresmykke) (sb)	**tu-pa-ja,** **TUP,** **tu-TUP,** **tu-pi**
	TZAK	*tzak-*	(1) at besværge (tv)	
	TZUTZ	*tzutz-*	(1) at slutte (tv) (2) at fuldføre (tv) (3) at færdiggøre (tv)	**[2]tzu,** **tzu-tza**
	TZ'AK	*tz'ak-*	(1) at tælle (tv) (2) at sætte i orden (tv) (3) at forøge (tv)	**TZ'AK-ka,** **TZ'AK-a,**
	tz'a-pa	*tz'ap-*	(1) to plante, to indsætte (tv)	**tz'a[pa]-**
	tz'i-bi	*tz'i[h]b-*	(1) skrift / maling (sb)	**TZ'IB**
	tz'i-ba	*tz'i[h]ba-*	(1) at skrive / male (tva)	**tz'i-bi-**
	a/AJ-TZ'IB-ba	*a[j] tz'i[h]b*	(1) skriver / maler (sb)	**a/AJ-tz'i-ba**

hieroglyf[146]:	translitteration[147]:	transskription[148]:	oversættelse[149]:	alternativ stavemåde[150]:
	u	*u-*	(1) han, hun, den, det (prpr) (2) hans. hendes, dens, dets (poss)	*(før ord der begynder med konsonanter)*
	u-ti	*u[h]t-*	(1) at finde sted / at forekomme (iv)	**UH-ti**
	(y)u-ne	*(y)une[n]*	(1) barn af fader (sb)	**yu-ʔne**
	wa-WAJ-ji	*waaj*	(1) tamale, brød, majsdej (sb) (2) madvarer fremstillet af en dej af majs (sb)	**WAJ-ji,** **wa-WAJ,** **WAJ**
	WAY	*way / wahy?*	(1) *way/wahi* (sb) (2) *nawal* (sb) (3) ledsagende skikkelse, alter ego (sb)	**WAY-ya,** **WAY-wa-ya,** **wa-WAY-ya,** **wa-ya**
	WINAK? **K'AL**	*winaak?* *k'aal* *k'al*	(1) tyve (num)	**WINAK?-ki,** **K'AL-li,** **K'AL-la**
	WINIK	*winik*	(1) person (sb) (2) mand (sb) (3) 20-dagsperiode (sb)	**WINIK-ki,** **wi-WINIK-ki**
	wi-WITZ	*witz*	(1) bjerg (sb) (2) bakke (sb)	**WITZ,** **wi-tzi**
	xa-MAN-na	*xaman*	(1) nord (sb)	**xa-ma-MAN-na,** **xa-MAN**

hieroglyf[146]:	translitteration[147]:	transskription[148]:	oversættelse[149]:	alternativ stavemåde[150]:
	XOK-ki	*xook*	(1) haj (sb)	**XOK**
	YAX	*yax*	(1) blå-grøn (adj) (2) klar, ren (adj) (3) første (adj)	**ya-YAX,** **ya-xa**
	y(a)	*y-*	(1) han, hun, den, det (prpr) (2) hans, hendes, dens, dets (poss)	*(før ord der begynder med vokaler)*
	y(e)	*y-*	(1) han, hun, den, det (prpr) (2) hans, hendes, dens, dets (poss)	*(før ord der begynder med vokaler)*
	y(i)	*y-*	(1) han, hun, den, det (prpr) (2) hans, hendes, dens, dets (poss)	*(før ord der begynder med vokaler))*
	y(o)	*y-*	(1) han, hun, den, det (prpr) (2) hans, hendes, dens, dets (poss)	*(før ord der begynder med vokaler)*
	y(u)	*y-*	(1) han, hun, den, det (prpr) (2) hans, hendes, dens, dets (poss)	*(før ord der begynder med vokaler)*
	??	*??*	(1) at blive besejret / at blive tilintetgjort? (3) to sættet, at gå ned (iv)	

Tabel XXII: Koncis klassisk maya – dansk ordbog[153]

[153] Følgende tegninger er stillet til rådighed af Christophe Helmke: **(y)a-k'u-tu-u, che-e-bu, (u)ja-yi, ja-wa-TE'**, og **MUYAL-ya-la.**

EN TEMATISK KLASSISK MAYA – DANSK ORDBOG

VERBER

Rod/stamme:	Translitteration[154]:	Transskription[155]:	GK[156]:	Oversættelse[157]:
ah-	**a-ha-la** **a-ha-li**	*ah-al* *ah-aal*	iv	at skabe, vække
ahk'- / ahk'u	**ya-k'a-wa** **ya-AK'-wa** **ya-k'u-tu-u**	*y-a[h]k'-aw* *y-a[h]k'-[a]w* *y-a[h]k'u-tu'*	tv	at give. Læg mærke til *yahk'utu'* eksemplet, hvilket gengiver substantivet for "gave" .
ahk't-	**a[AK']-ta-ja** **AK'-ta-ja** **AK-ta-ji** **a-AK'-ta** **AK'-ta** **i-AK'-TAJ-ja** **AK'-TAJ**	*a[h]k't-aj* *a[h]k't-aj* *a[h]k't-aaj* *a[h]k't-a[j]* *a[h]k't-a[j]* *i-a[h]k't-aj* *a[h]k't-aj*	iva	at danse. Afledt fra substantivet *ahk'Vt (ahk'ot? / ahk'ut?)* med betydningen "dans", hvori vokalen (den interne) synkoperes i de verbaliserede form.
ak-	**ya-ka-ta-ji**	*y-ak-t-aaj*	*	at tage af sted, abdicere
al-	**ya-la-ja** **ya-la-ji** **ya-la-ji-ya** **ya-la-[ji]ya**	*y-al-aj* *y-al-aaj* *y-al-j-iiy* *y-al-j-iiy*	tv	to sige
a'n-	**a-nu** **AN-nu** **a-AN-na** **a-AN** **AN**	*a'n* *a'n* *a[']n* *a[']n* *a[']n*	iv	at være, eksistere – brugt som del af gudepersonifikationsudtryk
ahn-	**a-ni**	*a[h]n-i*	iv	at løbe, gå
at-	**ya-ti-ji** **ya-ta-ji** **ya-AT-ji**	*y-at-ij* *y-at-[i]j / -aaj* *y-at-[i]j*	tva	at bade
bak-	**BAK-na-ja** **BAK-wa-ja** **u-BAK-wa**	*ba[a]k-n-aj* *ba[a]k-w-aj* *u-bak-[a]w*	tv	at gøre til fange

[154] Dette er en ***bred*** translitteration der udelukker analyserede / fortolkede lyde (vokallængde, glottale lukker og /h/'er [prækonsonantale velar frikativer]) som ikke er inhærente dele af hieroglyfferne, men som omvendt indikeredes af harmoniregler, grammatiske bøjninger og, i tilfælde af understavninger, tilvejebragt af indfødte læsere (se side 63 og fremefter). Alternative stavemåder er baseret på Boot 2009, Lacadena og Wichmann 2004, Lacadena og Zender 2001, og Lacadena (personlig kommunikation, 2001-2006).

[155] Dette er en ***smal*** transskription der inkluderer rekonstruerede lyde (markeret med [firkantede klammer]), baseret enten på historisk intern eller palæografisk vidnesbyrd.

[156] GK: Grammatisk kategori; Forkortelser: **verber**: iv: intransitivt verbum, iva: intransitivt verbum (afledt), pv: positional verbum, tv: transitivt verbum, tva: transitivt verbum (afledt); **substantiver og adjektiver:** adj: adjektiv, ks: komponeret substantiv, sb: substantiv; **andre**: adv: adverbium, ag: agentiv, dem: demonstrativ pronomen, kop: kopula, num: numerus/talord, nkl: numerisk/talordsklassifikator, part: partikel, poss: possessivpræfiks, præp: præposition, prpo: pronominal (absolutiv) postfiks, prpr: pronominal (ergativ) præfiks, pronA: pronominalt absolutsuffiks, pronE: pronominalt ergativpræfiks, sp: stative participier, upr: ubundet pronomen,.

[157] Dette er egentligt ***gloser***, ikke oversættelser (en glose er en kort, generel oversættelse af et ord, der ikke tager hensyn til den kontekst hvori ordet optræder). Ikke desto mindre, når flere velattesterede betydninger eksisterer, sorteres de numerisk fra den mest bogstavelige oversættelse til den mest frie. Sidstnævnte tager (til en vis grad) hensyn til de forskellige betydninger der kan fremkomme afhængig af hvilken kontekst ordet optræder i.

Rod/stamme:	Translitteration[154]:	Transskription[155]:	GK[156]:	Oversættelse[157]:
bal- / bahl-	**ba-la-ja** **u-ba-la-wa** **ba-la-ma** **BALAM-ma**	*bal-aj* *u-bal-aw* *ba[h]l-am* *ba[h]l-am*	tv	at gemme, overdække
bixan- *bih-xan-*	**[bi]XAN?-na** **[bi]XAN?-ni-ya**	*bi[h]-xan* *bi[h]-xan-iiy*	iv	lit. "at 'vej-gå'" eller "gå, rejse". Mulig oprindelse fra *bih-* "vej" plus *-xan* "at løbe, gå"
bik'-	**bi-k'i**	*bik'*	iv	at skrible
buch-	**bu-BUCH-wa-ni**	*buch-waan*	pv	at være siddende
buk-	**bu-ku-yi**	*buk-uuy*	tv	at påklæde
but'-	**u-bu-t'u-wa**	*u-but'-uw*	tv	at fylde, dække
butz'	**bu-tz'a-ja**	*bu[h]tz'-aj*	*	at (få til at) ryge
cham- / kam- *chim-*	**CHAM** **CHAM-mi** **CHAM-mi-ya**	*cham* *cham-i* *cham-iiy*	iv	at dø
che'- / cheh-	**che-e-na** **che-na** **che-he-na**	*che'-[e]'n* *che['-e]'n* *cheh-e'n*	tv/iv?	at sige, fortælle
chok-	**cho-ko-wa** **u-cho-ko-wa** **CHOK-wa** **u-CHOK-wa** **u-CHOK-ko-wa** **u-CHOK-wi** **u-CHOK-ji**	*chok-ow* *u-chok-ow* *chok-[o]w* *u-chok-[o]w* *u-chok-ow* *u-chok-[oo]w* *u-chok-[i]j*	tv	at strø, så, kaste
chuk-	**chu-ka** **chu-ka-ja** **chu[ku]-ja / CHUK-ja** **chu-ku-ka-ja** **u-chu-ku-wa** **u-chu[ku]-ya / u-CHUK-ya** **chu[ku]-ji-ya / CHUK-ji-ya**	*chu[h]k-a[j]* *chu[h]k-aj* *chu[h]k-[a]j* *chu[h]k-aj* *u-chu[h]k-uw* *u-chuk-[ii]y* *chu[h]k-j-iiy*	tv	at tilfangetage, (på)gribe
chum-	**CHUM[mu]-li-ya** **CHUM[mu]-li** **CHUM[mu]-la-ja** **CHUM-la-ji-ya** **CHUM[mu]-la-ji-ya** **CHUM[mu]-wa-ni** **CHUM[mu]-wa-ni-ya** **CHUM[mu]-ji-ya** **CHUM[mu]-ja**	*chum-l-iiy* *chum-l-i[iy]* *chum-l-aj* *chum-l-aj-iiy* *chum-l-aj-iiy* *chum-waan* *chum-waan-iiy* *chum-j-iiy* *chu[h]m-[a]j*	pv	at sidde
chun-	**chu-ni**	*chun- / -[i]*	iv	at sidde (variant af *chum-*)
chun-	**chu-ni**	*chun- / -[i]*	tv	at besværge??

Rod/stamme:	Translitteration[154]:	Transskription[155]:	GK[156]:	Oversættelse[157]:
chuy-	**chu-yu** **u-chu-yu**	*chuy* *u-chuy*	tv	at væve, sy
ch'ab-	**u-ch'a-ba-wa** **ch'a-CH'AB-wi**	*u-ch'ab-aw* *ch'ab-[aa]w*	tv	1) at faste, gøre bod 2) at kreere
ch'ak-	**ch'a-ka-ja** **CH'AK-ka-ja** **CH'AK-ka** **CH'AK**	*ch'a[h]k-aj* *ch'a[h]k'-aj* *ch'a[h]k-a[j]* *ch'a[h]k-*	tv	at hugge, halshugge, nedhugge (med økse)
ch'am- / k'am-	**ch'a-ma** **ch'a-CH'AM** **CH'AM-ma** **CH'AM-wa** **CH'AM-wi** **u-CH'AM-wa** **CH'AM-ya** **k'a-ma**	*ch'am* *ch'am* *ch'am* *ch'am-aw* *ch'am-aaw* *u-ch'am-[a]w* *ch'am-[ii]y* *k'am*	tv	at gribe (fat om), tage, (på)gribe
ch'om-	**ch'o-ma**	*ch'om*	tv	at slå
ek-	**e-ke-wa-ni-ya**	*ek-waan-iiy*	pv	at placere, gå ind, indsætte
el-	**EL-le** **EL**	*el* *el*	tv	at brænde, afbrænde (røgelse)
ehm-	**e-mi** **e-mi-ya** **EM-ye** **EM[ye]** **EM-** **ye-ma-la** **ye-EM-la**	*e[h]m-i* *e[h]m-iiy* *e[h]m-[e]y* *e[h]m-[e]y* *e[h]m* *y-e[h]m-al* *y-e[h]m-[a]l*	iv	at stige ned, gå ned
ham-	**ha-ma-li-ya**	*ham-l-iiy*	tv/pv?	at åbne, binde op
hil-	**hi-li**	*hil-i*	iv	at hvile, slutte
hul- / (h)ul- / ul-	**hu-li** **HUL-li** **hu-li-ya** **HUL-li-ya** **HUL-ya** **HUL-ye** **HUL-le-li-[ji]ya**	*hul-i* *hul-i* *hul-iiy* *hul-iiy* *hul-[ii]y* *hul-[e]y* *hul-el-ij-iiy*	iv	at ankomme (der), komme
il-	**i-la-ja** **i-IL-ji** **IL-la** **IL-ja** **yi-la-ji** **yi-li-a-ji** **yi-li-ji** **yi-IL-ji** **yi-IL-la-ja** **yi-IL-a** **yi-li-a-[ji]ya**	*il-aj* *il-[i]j* *il-a[j]* *il-[a]j* *y-il-aaj* *y-il-aaj* *y-il-[i]j* *y-il-[i]j* *y-il-aj* *y-il-a[j]* *y-il-aj-iiy*	tv	at se, overvære
jal-	**JAL** **JAL-ji-ya**	*jal-* *jal-j-iiy*	tv	at manifestere

Rod/stamme:	Translitteration[154]:	Transskription[155]:	GK[156]:	Oversættelse[157]:
jas-	**ja-sa-wa**	*jas-aw*	tv	at rydde?
jatz'-	**ja-tz'a-yi** **ja-tz'o-ma**	*jatz'-[aa]y* *jatz'-om*	tv	at slå
jaw-	**ja-wa-TE'** **ja-TE'**	*jaw-a[n]-te'* *ja[w]-[an]-te'*	pv	at have åben mund, måbende/gabende mund
jel-	**u-je-le-wa**	*u-jel-[e]'w*	tv	1) at pryde, påklæde 2) at ændre, erstatte
joch'-	**jo-ch'a** **jo-ch'a-ja** **jo-ch'o** **jo-ch'o-ja** **jo-ch'o-ji-ya** **u-jo-ch'o-wa** **jo-ch'o-li**	*jo[h]ch'-a[j]* *jo[h]ch'-aj* *joch'* *jo[h]ch'-[a]j* *joch'-j-iiy* *u-joch'-ow* *joch'-ool / -l-i*	tv	at bore, bore ild
jom-	**jo-mo-yi**	*jom-ooy*	tv	synke, ødelægge, forstyrre, afslutte
jop-	**jo-po-la-ja** **jo-po-la** **jo-po-wo**	*jop-l-aj* *jop-l-a[j]* *jop-ow*	iv	at proppe, fylde
joy-	**jo-JOY-ja** **JOY-ja** **JOY[ja]** **JOY-ya-ja** **JOY[ja]-ji-ya** **[jo]JOY-ji-ji-ya**	*jo[h]y-[a]j* *jo[h]y-[a]j* *jo[h]y-[a]j* *jo[h]y-aj* *jo[h]y-[a]j-iiy* *jo[h]y-[a]j-ij-iiy*	tv	at binde, afsløre, debutere
jub-	**ju-bu-yi**	*jub-uuy*	tv	at vælte, falde, bring ned, styrte
jul-	**JUL** **u-JUL-lu** **u-JUL-wa**	*jul* *u-jul* *u-jul-[u]w*	tv	at gennembore, kaste (spyd, (pil), slynge
kab-	**u-KAB-ji** **u-[KAB]ji** **u-KAB-ya** **u-KAB-ji-ya** **u-KAB-[ji]ya**	*u-kab-[i]j* *u-kab-[i]j* *u-KAB-[ii]y* *u-kab-j-iiy* *u-kab-j-iiy*	tv	at føre tilsyn, overvåge
kach-	**u-ka-cha-wa**	*u-kach-aw*	tv	at binde
kal-	**ka-lo-ma** **ka-[KAL]ma** **[KAL]ma** **KAL**	*kal-om* *kal-[o]m* *kal-[o]m* *kal*	tv	at åbne, **hack ??**
kam-	**---**		---	se *cham-*
kob-	**u-ko-bo** **u-ko-bo-wa**	*u-kob* *u-kob-ow*	?	at ligne, gøre ting ens, gentage
koh-	**ko-ho-yi** **i-ko-ho-yi** **ko-ji-ya**	*koh-ooy* *i-koh-ooy* *ko[h]-j-iiy*	EB: tv TK & NG: iv	at slå, nedbryde

Rod/stamme:	Translitteration[154]:	Transskription[155]:	GK[156]:	Oversættelse[157]:
kohk-	**ko-ko-no-ma**	*ko[h]k-n-om*	tva * tv: NG	at vogte, overvåge
kotz'-	**ko-tz'o-la** **ko-tz'o-ma**	*kotz'-ol* *kotz'-om*	v*	at rulle op, spole
kuch-	**ku-cha-ja** **u-ku-chu** **KUCH?-chi** **KUCH?**	*ku[h]ch-aj* *u-kuch* *kuch-i* *kuch*	tv	at bære
k'a'-	**k'a-a-yi** **k'a-yi** **K'A'-yi**	*k'a'-[aa]y* *k'a[']-[aa]y* *k'a'-[aa]y*	iv	lit. at mindske, ophøre, visne, slutte eller dø
k'ahk'-	**k'a-k'a-bi-li**	*k'a[h]k'-bil*	tv	at brænde, brase
k'al-	**k'a-la-ja** **u-K'AL-wa** **K'AL-ja** **K'AL-[ji]ya** **K'AL-wa** **K'AL-wi**	*k'a[h]l-aj* *u-k'al-[a]w* *k'a[h]l-[a]j* *k'a[h]l-j-iiy* *k'al-[a]w* *k'al-[aa]w*	tv	at præsentere, rejse, binde, fæstne, omslutte
k'am-	**---**		---	see *ch'am-*
k'as-	**k'a-sa-ja** **k'a-sa-ya**	*k'a[h]s-aj* *k'as-ay*	tv	at gå itu, splintre
k'at-	**k'a-ti**	*k'at-i*	tv	at ville (have)
k'ay-	**k'a-yo-ma** **K'AY**	*k'ay-om* *k'ay*	iv	at synge
k'ub-	**k'u-ba-ja**	*k'u[h]b-aj*	tv	at præsentere, tilbyde, deponere, levere
k'uh-	**K'UH-na** **K'UH-hu-na** **K'UH-HUN-na** **K'UH-HUN**	*k'uh-[u']n* *k'uh-u'n* *k'uh-u'n* *k'uh-u[']n*	tv	at ære, tilbede
k'ux-	**k'u-xa-ja** **k'u-xa-ji** **K'UH-xu-ja**	*k'u[h]x-aj* *k'u[h]x-aaj* *k'uhx-[a]j*	tv	1) at bide (knasende mad), såre, torturere 2) at afslutte, færdiggøre
lam-	**la-ma** **LAM-wa** **LAM**	*lam* *lam-[a]w* *lam*	iv	at mindske, udløbe?
lek'-	**u-le-k'a**	*u-lek'*	tv	at ophøje
lok'-	**u-lo-k'o-la** **u-LOK'** **lo-LOK'** **LOK'** **LOK'-yi**	*u-lok'-ol* *u-lok'-[ol]* *lok'-[ooy]* *lok'-[ooy]* *lok'-ooy*	iv	at opstå/komme ud fra, tage af sted, gå ud, undslippe, flygte
mach-	**ma-cha-ja** **ma-chi-ta**	*ma[h]ch-aj* *ma[h]ch-iit / -t-a[j]*	tv	at gribe (som i "tage")

Rod/stamme:	Translitteration[154]:	Transskription[155]:	GK[156]:	Oversættelse[157]:
mak-	**ma-ka-ja** **ma-AK-ja-ji-ya** **ma-ka-xa**	*ma[h]k-aj* *ma[h]k-aj-iiy* *ma[h]k-ax*	tv	1) at dække, lukke 2) at forlove, love
mak'-	**u-ma-k'a** **u-ma-k'a-wa**	*u-mak'- / -a[j]* *u-mak'-aw*	tv	at spise (blød mad)
mek'-	**u-me-k'e-ji-ya** **u-me-k'e-[ji]ya**	*u-mek'-j-iiy* *u-mek'-j-iiy*	*	at omfavne (?)
mis-	**mi-si**	*mis*	tv	at gøre ren, feje
muk-	**mu-ka-ja** **mu-ku-ja** **u-mu-ku** **mu-ku-yi**	*mu[h]k-aj* *mu[h]k-[a]j* *u-muk* *muk-uuy*	tv	at begrave, "sætte i jorden"
nahb-	**NAB-ja**	*na[h]b-[a]j*	iv	at blive som en sø/pøl (verbum der beskriver dannelsen af vandansamlinger)
naj-	**na-ja-yi**	*naj-aay*	*	at fylde (?)
nak-	**u-na-ka-wa**	*u-nak-aw*	tv	at erobre, kæmpe
na'-	**na-wa-ja**	*na['']-w-aj*	tv	at præsentere?
nup-	**nu-pa-ja**	*nu[h]p-aj*	tv	at forene, sammenslutte
och- / ok-	**o-chi** **o-chi-ya** **OCH-chi-ya** **OCH-chi** **OCH**	*och-i* *och-iiy* *och-iiy* *och-i* *och[-i]*	iv	at gå ind
otoot-	**OTOT-NAH-ja**	*oto[o]t-n-aj*	iv	at blive huset
pach-	**pa-chi**	*pach-i / pach*	tv	at vælge
pak-	**pa-ka-la-ja** **u-pa-ka-ba**	*pak-l-aj* *u-pak-ab*	pv	at invertere, vende, vende nedad, folde
pak-	**pa-ka-xa** **pa-ka-xi**	*pak-ax* *pak-aax*	tv	at vende tilbage
pak'-	**pa-k'a** **u-pa-k'a** **pa-k'a-ji-ya**	*pak'* *u-pak'* *pak'-j-iiy*	tv	at sætte, placere, duppe, plante
pan-	**pa-na-wa-ni**	*pan-waan*	pv	at grave (?)
pas-	**pa-sa-ja** **u-pa-sa-wa**	*pa[h]s-aj* *u-pas-aw*	tv	at åbne, afsløre, opgrave
pat-	**pa-ta-wa-ni** **PAT-wa-ni** **PAT-ta-wa-ni** **PAT-la-ja** **PAT-[la]ja**	*pat-waan* *pat-waan* *pat-waan* *pat-l-aj* *pat-l-aj*	pv	at lave, forme, bygge
pat-	**u-pa-ti-ji** **u-PAT-ji** **u-PAT-ta-wa**	*u-pat-ij* *u-pat-[i]j* *u-pat-aw*	tv	at lave, forme, bygge

Rod/stamme:	Translitteration[154]:	Transskription[155]:	GK[156]:	Oversættelse[157]:
pek-	**u-pe-ka-ja**	*u-pek-aj*	*	at kalde/annoncere?
pet-	**PET-te** **PET-ja** **PET-ji-ya**	*pet* *pe[h]t-[a]j* *pe[h]t-j-iiy*	tv	at gøre rund
pich-	**pi-chi**	*pich*	tv	at perforere
pitz-	**pi-tzi-ja** **pi-tzi-la-ja** **pi-tzi-ji-ya**	*pitz-iij* *pitz-iil-[a]j* *pitz-j-iiy*	iva	at spille bold
pok-	**u-po-ko-lo**	*u-pok-ol*	tv	at vaske, rense
puk-	**PUK** **PUK-ki**	*puk* *puk-i*	iv	at strø, sprede (med reference til ild / kul)
pul-	**pu-lu-yi** **PUL-yi**	*pul-uuy* *pul-uuy*	iv/tv?	at brænde, sætte i brand
sat-	**sa-ta-yi**	*sat-aay*	tv	1) at ødelægge 2) at tabe
siy- / sihy-	**SIY-ja** **SIY-ya-ja** **SIY-ja-[ji]ya** **SIY-ji-ja**	*si[h]y-[a]j* *si[h]y-aj* *si[h]y-[a]j-iiy* *si[h]y-j-iiy*	iva	at blive født
sin-	**si-na-ja** **si-na** **u-si-na**	*si[h]n-aj* *si[h]n-a[j]* *u-si[h]n-a[j]*	tv	at udvide, sprede
sus-	**su-sa-ja**	*su[h]s-aj*	tv	at skrabe, skrælle
tak'-	**ta-k'a** **u-ta-k'a** **ta-k'a-ni**	*tak'* *u-tak'* *tak'-aan*	tv	at gipse til, klistre
tal-	**ta-li** **ta-li-ya** **TAL-**	*tal-i* *tal-iiy* *tal*	iv	at komme, ankomme (her)
tap- / tahp-	**ta-pa-la**	*tap-al / ta[h]p-al*	iv	1) at udslukke, slukke 2) at dekorere
tek'-	**te-k'a-ja**	*te[h]k'-aj*	tv	at træde på, nedtrampe
til-	**ti-li-wi** **TIL-wi**	*til-iw* *til-[i]w*	iv	at fyre (brænde), brænde
tihm-	**ti-ma-ja** **u-ti-mi-wa** **u-ti-mi-je-la**	*ti[h]m-aj* *u-tim-[i]w*	*	at tilfredsstille, berolige, formilde
tut-	**tu-ta-ja** **tu-tu-yi**	*tut-aj* *tut-uuy*	tv	at besøge, forbipassere
t'ab-	**t'a?-ba-yi** **T'AB?-yi** **T'AB?[yi]**	*t'ab-aay* *t'ab-aay* *t'ab-aay*	iv	1) at stige op, rejse 2) at 'dedikere'

Rod/stamme:	Translitteration[154]:	Transskription[155]:	GK[156]:	Oversættelse[157]:
tzak-	**u-TZAK-wa** **TZAK-wa** **TZAK-wi** **TZAK-wi-ya** **TZAK-ja**	*u-tzak-[a]w* *tzak-[a]w* *tzak-[aa]w* *tzak-[aa]w-[ii]y* *tza[h]k-[a]j*	tv	at besværge, gribe fat om glatte / undvigende ting
tzik-	**tzi-ka-ja**	*tzi[h]k-aj*	tv	at læse, tælle, regne
tzutz-	**tzu-tza-ja** **²tzu-ja** **²tzu-ji-ya** **TZUTZ-tza-ja** **TZUTZ-ja** **u-TZUTZ-wa** **u-TZUTZ-yi** **TZUTZ-yi** **TZUTZ-jo-ma**	*tzu[h]tz-aj* *tzu[h]tz-[a]j* *tzu[h]tz-j-iiy* *tzu[h]tz-aj* *tzu[h]tz-[a]j* *u-tzutz-[u]w* *u-tzutz-[uu]y* *tzutz-[uu]y* *tzutz-j-om*	tv	at slutte, afslutte, gennemføre/færdiggøre
tz'ak-	**u-TZ'AK** **u-TZ'AK-ka** **u-TZ'AK-a** **u-TZ'AK-ka-a** **u-TZ'AK-bu-ji-li**	*u-tz'ak* *u-tz'ak* *u-tz'ak-a['']* *u-tz'ak-a'* *u-tz'ak-bu-j-il / -buuj-[i]l*	tv	at stable, sætte i orden, akkumulere, opstille på linje, arrangere
tz'an-			tv	at ødelægge
tz'ap-	**u-tz'a-pa-wa** **tz'a-pa-wa** **tz'a-pa-ja** **tz'a[pa]-ja** **tz'a-pa-pa-ja** **tz'a-pa-[ji]ya**	*u-tz'ap-aw* *tz'ap-aw* *tz'a[h]p-aj* *tz'a[h]p-aj* *tz'a[h]p-aj* *tz'a[h]p-j-iiy*	tv	1) at plante, indsætte, hejse 2) at rejse en stele
tz'ay-	**tz'a-ya-ja**	*tz'a[h]y-aj*	tv	at komme ned, vinde (?)
tz'ihba-	**u-tz'i-ba** **tz'i-bi-na-ja** **u-tz'i-bi-na-ja** **u-tz'i-bi-na-ja-la**	*u-tz'i[h]b-a* *tz'i[h]b-n-aj* *u-tz'i[h]b-n-aj* *u-tz'i[h]b-n-aj-al*	iv	at skrive / male
ub-	**yu-bi** **yu-bi-la**	*y-ub* *y-ub-iil*	iv	at høre
uk'-	**u-UK'-ni** **yu-UK'-bi**	*uk'-uun* *y-uk'-[i]b*	iv	at drikke
uht-	**u-ti** **u-ti-ya** **UH-ti** **UH-ti-ya** **u-to-ma** **u-u-ti**	*u[h]t-i* *u[h]t-iiy* *uht-i* *uht-iiy* *u[h]t-om* *u-u[h]t-i*	iv	at ske, forekomme
ux- / uxul-	**u-xu-lu** **yu-xu-lu** **yu-xu-lu-ji** **yu-xu-li** **yu-xu-lu-li**	*ux-ul* *y-ux-ul* *y-ux-ul-[i]j / -uuj* *y-ux-uul* *y-ux-ul-uul*	tva	at indskære, udskære, udhugge

Rod/stamme:	Translitteration[154]:	Transskription[155]:	GK[156]:	Oversættelse[157]:
wa'-	**wa-a-wa-ni** **wa-WA'-la-ja** **WA'-la-ja** **wa-WA'-ji-ya** **WA'-ji-ya** **WA'-ja** **wa-[i]ja**	*wa'-waan* *wa'-l-aj* *wa'-l-aj* *wa'-j-iiy* *wa'-j-iiy* *wa'-[ii]j* *wa['']-iij*	pv	at stå oprejst, rejse (noget) op, holdt oppe (af noget)
wal-	**wa-WAL-la-ja** **WAL-la-ja** **wa-WAL-ji-ya** **WAL-ji-ya** **WAL-ja**	*wal-aj* *wal-aj* *wal-j-iiy* *wal-j-iiy* *wal-[ii]j / wal-[a]j*	tv	at opstille
way-	**WAY-bi** **u-WAY** **u-WAY-ya** **u-WAY-bi** **u-WAY-bi-li**	*way-ib* *u-wa[h]y?* *u-wa[h]y?* *u-way-ib* *u-way-bil*	iv	at sove, drømme, transformere (sig)
we'-	**WE'** **u-WE'-ya** **u-WE'-ji-ya** **WE'-ji** **WE'-i-bi** **WE'-bi** **WE'-ma** **WE'-la**	*we'* *u-we'-[e]'y / -[ii]y* *u-we'-j-iiy* *we'-eej* *we'-ib* *we'-[i]b* *we'-em* *we'-el*	tv	at spise (majs-baseret mad)
wi'-	**WI'-ja**	*wi'-[a]j*	tv	at spise (i krigsudtryk). Synes afledt fra *we-'aj* "spiste".
witz-	**wi-tzi-ja** **WITZ-ja**	*witz-iij* *witz-[ii]j*	iva	at stable (som et bjerg)
wol-	**wo-lo-yi**	*wol-ooy*	tv	at gøre rund, pakke ind
xok-	**xo-ki**	*xok-i*	tv	at tælle, læse
yal-	**ya-la-ja** **ya-la-ji-ya** **YAL-la-ja** **ya-le-je**	*yal-aj* *yal-aj-iiy* *yal-aj* *yal-ej*	tv	at kaste, kaste ned
yip-	**yi-pi-la-ja** **yi-pi-ya-ja** **yi-pi-ya-je-la**	*yip-l-aj* *yip-y-aj* *yip-y-aj-el*	iv	at fylde
yuhk-	**yu-ku-[la]ja** **yu-ku-no-ma** **yu-[ku]no** **yu[ku]**	*yu[h]k-l-aj* *yu[h]k-n-om* *yu[h]k-n-o[m]* *yu[h]k*	tv	1) at forene 2) at ryste, skælve
yul-	**yu-lu**	*yul*	tv	at pudse, polere

SUBSTANTIVER OG ADJEKTIVER

Rod/stamme:	Translitteration:	Transskription:	GK:	Oversættelse:
abak	se *sabak*	---	---	---
ach	**ACH?-cha**	*ach*	sb	"penis". Mulig østlig cho'olansk eller yukatekisk form
ahal	**a-ha-la** **a-ha-li**	*ahal* *ahaal*	sb	1) "daggry, skabelse" 2) "erobring"
ajaw	**a-ja-wa** **a-AJAW-wa** **a-AJAW** **AJAW-wa** **AJAW**	*ajaw* *ajaw* *ajaw* *ajaw* *ajaw*	sb / titel	1) lit. AG+tale > "taler" 2) titel brugt for "herre, hersker, konge"
ajawil	**AJAW-wa-li** **AJAW-li**	*ajaw-[i]l* *ajaw-[i]l*	sb	"herredømme, herskerskab, kongeværdighed, eller kongedømme"
ajawlel	**AJAW-le-le** **AJAW-le²** **AJAW-wa-le** **AJAW-le**	*ajaw-lel* *ajaw-lel* *ajaw-le[l]* *ajaw-le[l]*	sb	"herredømme, herskerskab, kongeværdighed, eller kongedømme"
ajawte'	**AJAW-TE'** **AJAW[TE']** **ya-AJAW-TE'** **ya-AJAW[TE']**	*ajaw-te'* *ajaw-te'* *y-ajaw-te'* *y-ajaw-te'*	smsb	titel "træ-herre" eller "kongetræ" afhængig af oversættelsen
ajtz'ihb	**a/AJ-tz'i-bi** **ya-tz'i-bi** **a/AJ-TZ'IB**	*aj-tz'i[h]b* *y-a[j]-tz'i[h]b* *aj-tz'i[h]b*	sb	"maler, skriver, skriftklog"
ahk	**a-ka** **AK-ka** **AK**	*a[h]k* *a[h]k* *a[h]k*	sb	"skildpadde" – nærmere bestemt den mellemamerikanske flodskildpadde (*Dermatemys mawii*)
ahkul *ahku'l*	**a-ku-u-lu** **a-ku-lu** **a-ku-la** **a-ku** **AK-lu** **AK-la** **AK**	*a[h]k-u'l* *a[h]k-ul / a[h]k-u['']l* *a[h]k-u'l* *a[h]k-u[l]* *a[h]k-[u]l* *a[h]k-[u]'l* *a[h]k-[ul] / a[h]k-[u'l]*	sb / top.	1) "skildpadde" – se ovenfor 2) fungerer sandsynligvis som toponymisk udtryk for "sted hvor der er en overflod af skildpadder" brugt som en del af kongelige antroponymer
ahkan	**[ya]AKAN-na** **a/AJ-AKAN-na** **AKAN-na** **AKAN**	*y-a[h]kan* *a[h]kan* *a[h]kan* *a[h]kan*	sb / teonym	1) "brøl, stønnen" 2) teonym for Gud A'

Rod/stamme:	Translitteration:	Transskription:	GK:	Oversættelse:
ahk'ab	**ya-k'a-ba** **a-k'a-ba** **AK'AB-li** **AK'AB**	*y-a[h]k'ab* *a[h]k'ab* *a[h]k'ab-aal* *a[h]k'ab*	sb	1) "nat, mørke" 2) når brugt i den besiddede kupletkonstruktion, som elementet der efterfølger *ch'ahb* "bod", kan det referere til "styrke, potens"
ahk'(u)tu'	**ya-k'u-tu-u**	*y-a[h]k'-(u)tu'*	sb / smsb	"gave" (lit. "give-ting" analyseret som 3SE-give-NOM/INST?)
al	**ya-la** **ya-AL-la** **ya-AL** **AL**	*y-al* *y-al* *y-al* *al*	sb	"barn, afkom (af moder)"
anaab / a'naab	**a-na-bi** **ya-na-bi-li** **ya-a-na-bi-li**	*anaab* *y-anaab-[i]l* *y-a[j]-anaab-[i]l / y-a'naab-[i]l*	sb	"billedhugger" (?)
at	**AT-ti** **AT-ta**	*aat* *at*	sb	"penis"
atan	**ya-ta-na** **ya-AT-na** **a-AT-na** **ya-TAN-li**	*y-atan* *y-atan* *atan* *y-atan-[i]l / y-atan-[aa]l*	sb	"ægtefælle, hustru, partner"
atot	**ya-to-te** **ya-ATOT-TE(')** **ya-ATOT** **ya-ATOT-ti**	*y-atot-e* *y-atot-e* *y-atot* *y-atoot*	sb	"hus" (som i "hjem" eller "bolig") – en tidlig refleks af den leksikalske enhed, senere afløst af *otoot* gennem størstedelen af lavlandet og *otooch* i dele af Yucatan.
atz'aam	**a-tz'a-mi**	*atz'aam*	sb	salt
ahyiin	**a-AYIN-na** **AYIN-na** **AYIN-ni** **AYIN**	*a[h]yiin* *a[h]yiin* *a[h]yin* *a[h]yi[i]n*	sb	"(stort) firben, krokodille" (*Crocodylus acutus* & *C. moreleti*) – muligt at stammen snarere er *ahiin* eller *ayiin*, end den form der er præsenteret her.

Rod/stamme:	Translitteration:	Transskription:	GK:	Oversættelse:
bah	**ba-hi** **ba-hi-ja** **ba-ji-ja** **[BAH]hi** **BAH** **ba**	*baah* *baah-[ii]j* *baaj-[ii]j / baa[h]-[ii]j* *baah* *bah / ba[a]h* *ba[h] / ba[ah]*	sb / adj	1) "gopher" (egernagtig gnaver) 2) "hoved" (adj) som diskriminator i titulære udtryk for de højest rangerende individer, der bærer en bestemet titel. 3) "billede, selv" inhærent besiddet. 4) brugt som del af personificeringsudtryk når det suffigeres *-il* og står sammen med verbalroden *a'n* "at være, eksistere"
baak	**ba-ki** **ba-ki-li** **BAK-ki** **ba-ka** **BAK**	*baak* *baak-[i]l* *baak* *bak* *bak / ba[a]k*	sb	1) "knogle, skelet" inhærent besiddet 2) "fange" pågrebet i kamp
bahlam	**ba-la-ma** **BALAM-la-ma** **BALAM-ma** **BALAM**	*ba[h]lam* *ba[h]lam* *ba[h]lam* *ba[h]lam*	sb	"jaguar" (*Panthera onca*) eller kattedyr generelt. Stammer fra verbet *bal-* "at gemme sig" efterfulgt af agentivsuffikset *-am*, hvilket giver lit. "gemmer"
batun	**ba-TUN-nu**	*batun*	sb	rod fra en bestemt plante (?)
ba'tz'	**ba-tz'u** **BATZ'**	*ba'tz'* *ba[']tz'*	sb	"(sort) brøleabe" (*Alouatta pigra*)
bay	**ba-ya**			fedt?
bih / bij	**bi-hi** **bi-ji** **bi**	*bih* *bij* *bi[h] / bi[j]*	sb	"vej" sammenlign med *sak-bih* for lit. "hvid-vej" hvilket er en refleks fra den klassiske periode for de hævede veje, kendt under navnet *sakbeob* på Yucatan.
bij	**ta-ta-bi** (K1196)	*tat bij*	sb	"linje (af skrift)"
bihtuun	**bi-TUN-ni** **[bi]TUN-ni**	*bih-tuun* *bih-tuun*	smsb	lit. "vej-sten" refererer til gipsbelagte/brolagte overflader og især til spillearealet på boldbaner.

Rod/stamme:	Translitteration:	Transskription:	GK:	Oversættelse:
bolaay / bola'y	**bo?-la-yi** **BOL?-la-yu**	*bolaay* *bola'y*	sb	"rovdyr" refererer specielt til kattedyr, men kan også referere til slanger - får normalt foranstillet en farvemodifikator i moderne reflekser (så som *chak, k'an* eller *ik'*)
bubul	**²bu-lu-HA'**	*bubul-ha'*	sb	"vandinsekt"
bubul	**²bu-lu**	*bubul*	adj	cylindrisk, som en søjle
buhk	**bu-ku**	*bu[h]k*	sb	"stof, tøj"
bukuutz	**bu-ku-tzi**	*bukuutz*	sb	brugt til at referere til en bestemt type kakaoopskrift fra Acanceh-regionen på Yucatan.
bu'ul / bu'l	**bu-la**	*bu'[u]l / bu'l*	sb	"(sorte & brune) bønner" (*Phaseolus vulgaris*)
butz'	**bu-tz'a-ja**	*butz'-aj*	sb	"røg" muligvis inhærent besiddet.
cha'	**cha['']**	*cha'*	adv.	"igen, en anden gang, for anden gang"
chaab	**cha-bi**	*chaab*	sb	"bi, bikube, honning" se også *kab*
chaach	**cha-chi**	*chaach*	sb	"kurv"
chahk	**cha-ki** **CHAK-ki** **CHAK**	*cha[h]k / chaa[h]k* *cha[h]k / chaa[h]k* *cha[h]k / cha[ah]k*	sb / theonym	1) "regn, regnskyl" 2) teonym for Gud B se *chahuk* nedenfor
chab	see *kab*	---	---	---
chahuk	**cha-hu-ku**	*chahuk*	sb	"torden" kognat af posten *chahk* ovenfor
chak	**CHAK**	*chak*	adj	1) "rød" 2) "stor" (som i "storslået")
chakte'	**CHAK-TE'-e**	*chak-te'*	smsb	lit. "rødt træ" tropisk cedartræ
chakal	**CHAK-ka-la**	*chak-al*	adj	lit. "rødlig, rød-agtig"
chakjal	**CHAK-ja-la**	*chak-jal*	adj	lit. "rødlig, rødmende" eller "gøre rød, rødgørelse"
chakalte'	**CHAK-ka-la-TE'**	*chak-al-te'*	smsb	lit. "rødligt træ" brugt om chicozapote (*Manilkara zapota*)
chak ek'	**CHAK-EK'**	*chak ek'*	smsb	lit. "stor stjerne" term brugt om himmellegemet Venus (♀

Rod/stamme:	Translitteration:	Transskription:	GK:	Oversættelse:
chakat	**CHAK-AT-ta** **CHAK-AT**	*chakat* *chakat*	sb	danseobjekt eller muligvis navnet på danseudtryk i Usumacinta, der involverer den såkaldte "kurve-stav"
chan	**CHAN-na** **CHAN**	*chan* *chan*	sb / num.	1) "himmel" 2) "slange" 3) "fire"
chanal	**CHAN-NAL** **CHAN-la**	*chanal* *chan[a]l*	adj	lit. "himmel-agtig" skal forstås som "himmelsk" eller "celestial"
chan ch'e'n	**CHAN-na-CH'EN-na** **CHAN-na-CH'EN** **CHAN-CH'EN-na** **CHAN-CH'EN**	*chan-ch'e'n* *chan-ch'e[']n* *chan-ch'e'n* *chan-ch'e[']n*	smsb	lit. "himmel-grotte" betyder muligvis i forlængelse "rige, territorie"
cha'n / chan / chanan	**CHAN-nu** **CHAN-na** **CHAN**	*cha'n* *cha[']n / chan / chan[a]n* *cha[']n / chan / chan[an]*	sb	"vogter" forstås "fangevogter" se også *ka'n*
chapaht / chapa't / chapaat	**cha-pa-ta** **CHAPAT-ti** **CHAPAT-tu** **CHAPAT**	*chapa[h]t* *chapaa[h]t* *chapa'[h]t* *chapa[h]t / chapa['h/ah]t*	sb	"tusindben" refererer typisk til overnaturlige figurer der har tusindbenslignende attributter.
chay / kay	**cha-ya** **CHAY / KAY** **ka-ya**	*chay* *chay / kay* *kay*	sb	"fisk"
che'	**che-e**	*che'*	sb	"træ" yukatekisk refleks af den mere almindelige ch'olanske form *te'*
che'hb / che'hbul	**che-e-bu** **che-bu**	*che'[h]b / che'[h]bu[l]* *che'[h]b / che['h]bu[l]*	sb	"skriveredskab, pen, pensel"
chel	**che-le** **CHEL?**	*chel* *chel*	sb	"regnbue"
chi'ik / chi'k	**chi-ku** **chi[ku]**	*chiku[']/ chi'[i]k/ chi'k* *chiku[']/ chi'[i]k/ chi'k*	sb	"næsebjørn"
chi'	**chi**	*chi[']*	sb	"mund" yukatekisk refleks af den ch'olanske term *ti'* for "mund, læbe, kant"
chi'iltuun	**chi-li-TUN-ni**	*chi[']-[i]ll-tuun*	smsb	"munde-sten" term der bruges om boldbanernes sten-ringe eller 'hoops'.
chich	**chi-chi**	*chich*	sb	"ord, fornuft"
chih / chij	**chi-hi**	*chih*	sb	"chicha" alkoholisk drik fremstillet af fermenteret agave (*Agave* spp.)

Rod/stamme:	Translitteration:	Transskription:	GK:	Oversættelse:
chij	**chi-ji** **chi** **CHIJ**	*chij* *chi[j]* *chij*	sb	"hjort" en specifik reference til den hvidhalede hjort (*Odocoileus virginianus*) se også *keej* og *may*
chijil	**CHIJ-ji-li** **chi-ji-li**	*chijil*	adj	"hjorte-lignende, hjorte-agtig"
chik'in	**chi-K'IN-ni** **chi-K'IN**	*chik'in* *chik'in*	sb	"vest" – kardinalpunkt; bruges kun i den postklassiske periode på Yucatan - erstatter den ch'olanske term *ochk'in* fra den klassiske periode.
chi'lam	**chi-la-ma**	*chi['']lam*	sb	"talsmand, tolk"
chilkay	**chi-li-ka-yu**	*chil-kay-u[l]*	smsb	"søko" den caribiske søko (*Trichechus manatus*) lit. "søko-fisk" her efterfulgt af et muligt toponymisk suffiks *–ul*. Læg mærke til det yukatekiske sprogs referencer til "hajer" eller "store fisk" som *chil-am* eller *chi'l-am*.
chit	**chi-ti** **CHIT?-ti** **CHIT?-ta** **CHIT?**	*chit* *chit* *chiit* *chit / chi[i]t*	sb	"fader, beskytter" kognat af *kit*
chitam	**CHITAM-ma** **CHITAM**	*chitam* *chitam*	sb	"navlesvin" (*Tayassu pecari* eller *T. tajacu*).
chitin	**chi-ti-ni**	*chitin*	sb	"ovn, komfur" eller muligvis "tørreovn"; også set *kun*
chiwoj	**chi-wo-ja** **chi-wo-jo** **CHAK-chi-wo**	*chiwoj* *chiwoj* *chak-chiwo[j]*	sb	"tarantel" eller "stor edderkop"
chubal	**chu-ba-la**	*chub-al*	sb	type beholder til penne, pensler eller andre skriveredskaber
chuch	**chu-chu** **u-chu-chu**	*chuch* *u-chuch*	sb	"væv, væveramme"
chumib	**CHUM[mu]-bi** **CHUM[mu-bi]**	*chum-ib* *chum-ib*	sb	"sæde, bænk" og muligvis i forlængelse heraf "trone". Baseret på roden *chum-* "at sidde" med instrumentalsuffikset *-ib*.

Rod/stamme:	Translitteration:	Transskription:	GK:	Oversættelse:
chuwen	**CHUWEN-na** **CHUWEN-ne** **CHUWEN**	*chuwen* *chuwen* *chuwen*	sb	"kunstner"
ch'ah	**ch'a-ha**	*ch'ah*	adj	"bitter" brugt med reference til atoleopskrifter.
ch'ahb	**ch'a-CH'AB** **CH'AB-ba** **CH'AB** **CH'AB-li**	*ch'a[h]b* *ch'a[h]b* *ch'a[h]b* *ch'a[h]b-[i]l*		1) "bod(sgørelse), fastning, ofring" 2) når brugt i forbindelse med den besiddede kupletkonstruktion, som elementet der kommer før *ahk'ab* "mørke" kan det referere til "styrke, potens"
ch'aaj / ch'aj / ch'ah	**ch'a-ji** **ch'a-ja** **ch'a-ha**	*ch'aaj* *ch'aj / ch'a[a]j* *ch'ah / ch'a[j]*	sb	"dråbe" muligvis en reference til dråber af blod eller små kugler røgelse brugt i symbolske udsåningsritualer.
ch'aat / ch'at	**ch'a-ti** **ch'a-ta**	*ch'aat* *ch'at / ch'a[a]t*	sb	"dværg, pukkelryg"
ch'ahom	**ch'a-ho-ma** **CH'AH?-ma** **ch'a-ho**	*ch'ah-om* *ch'ah-[o]m* *ch'ah-o[m]*	sb	"ung (mand), varón"
ch'amak	**ch'a-ma-ka?** **ch'a-CH'AMAK**	*ch'amak* *ch'amak*	sb	"ræv" (*Urocyon cinereoargentus*)
ch'e'n	**CH'EN-na** **CH'EN-ni** **CH'EN-ne** **CH'EN**	*ch'e'n* *ch'een* *ch'en* *ch'e[']n*	sb	"grotte, brønd, hul, hule"
ch'e'nal	**[CH'EN]NAL-la** **[CH'EN]NAL**	*ch'e[']n-al /* *ch'e[']n-nal* *ch'e[']n-al /* *ch'e[']n-nal*	sb	lit. "grotte-agtig" eller "grotte-sted" for "grav, gravsted"
ch'o'	**ch'o / CH'O'**	*ch'o[']* / *ch'o'*	sb	"rotte"
ch'ok	**ch'o-ko** **CH'OK** **CH'OK-ko**	*ch'ok* *ch'ok* *ch'ok*	sb	"yngling, spire"
ch'ok	**ch'o-ko** **CH'OK** **CH'OK-ko**	*ch'ok* *ch'ok* *ch'ok*	adj	"ung"
ch'oklel	**CH'OK-ko-le-le** **CH'OK-ko-le**	*ch'ok-lel* *ch'ok-le[l]*	sb	lit. "ung-hed" eller mere bredt "ungdom"
ebe't / ebet	**ye-be-ta** **ye-be-te**	*y-ebe't* *y-ebet*	sb	"budbringer"

Rod/stamme:	Translitteration:	Transskription:	GK:	Oversættelse:
ehb	**e-bu** **ye-bu** **ye-ba** **ye-ba-la**	*e[h]b-u[l]* *y-e[h]b-u[l]* *y-e[h]b-a[l] / -a[']* *y-e[h]b-al*	sb	"trappe, stige"
ehte' / ajte'	**ye-TE'-je** **[ye]TE'-je** **ye-he-TE'** **ye-TE'** **ya-TE'-AJ?**	*y-ejte'* *y-ejte'* *y-ehte'* *y-e[h]te'* *y-ajte' (?)*	sb	"gerning, bedrift" (?) brugt i possessive konstruktioner til at introducere agenten i militære aktioner; efterfølger navne på de tilfangetagne og introducerer navnet på tilfangetageren.
ek'	**EK'**	*ek'*	sb	"stjerne"
ekaatz	**e-ka-tzi**	*ekaatz*	sb	"lad, tribut, bundt"
ek'te'	**EK'-TE'**	*ek'te'*	smsb	træs egennavn
elk'in	**EL-K'IN**	*elk'in*	sb	"øst" – kardinalpunkt; brugt i lavlandet i den klassiske periode; erstattet af *lak'in* i den postklassiske periode.
emal	**ye-ma-la**	*y-emal*	sb	"nedstigning"
ha' / -a'	**HA'-a** **HA'** **a**	*ha'* *ha'* *a[']*	sb	"vand" generelt - kan referere mere specifikt til væsker, floder og søer så vel som vand i dets bredeste betydning.
ha'al	**HA'-a-la** **HA'-la** **HA'AL**	*ha'al* *ha'al* *ha'al*	sb	lit. "vand-lig" or "vand-agtigt", refererer specielt til "regn"
ha'ha'al	**HA'-HA'AL**	*ha'-ha'al*	sb	lit. "vand-regn" eller "meget regnfuld" refererer specielt til "regnsæsonen"
haab	**HAB-bi** **HAB[bi]** **HAB-ba?** **HAB**	*haab* *haab* *hab / ha[a]b* *hab / ha[a]b*	sb	"år (på 365 dage)"
haabil	**HAB-li**	*ha[a]b-[i]l / hab-[i]l*	sb	"tid, periode"
halaw	**HALAW?-la-wa** **HALAW?-wa** **ha-HALAW?-wa** **HALAW?**	*halaw* *halaw* *halaw* *halaw*	sb	"boldbane"
hix	**hi[HIX]** **HIX**	*hix* *hix*	sb	reference til ukendt kattedyr, muligvis ocelot (*Leopardus pardalis*) eller margay (*Leopardus wiedii*)

Rod/stamme:	Translitteration:	Transskription:	GK:	Oversættelse:
huh / juj	**hu** **HUH** **ju**	*hu[h]* *huh* *ju[j]*	sb	"iguana" (*Iguana iguana* eller *Ctenosaura similis*)
hun / hu'n / huun	**hu-na** **HUN-na** **HUN**	*hun / hu'n / huun* *hun / hu'n / huun* *hun / hu['']n / hu[u]n*	sb	1) "bark, papir, bog" 2) "pandebånd, hovedbeklædning" (lavet af papir)
hunal / hu'nal / huunal	**hu-na-la** **HUN-la**	*hun-al / hu'n-[a]l* *hun-[a]l / hu['']n-[a]l*	sb	"pandebånd, hovedbeklædning" og til en vis udstrækning "krone"
hut	**HUT**	*hut*	sb	"ansigt"
i'	**I**	*i['']*	sb	"høg, falk" (*Falco* spp.)
ibach	**i-ba-cha**	*ibach*	sb	"bæltedyr" niringet bæltedyr (*Dasypus novemcinctus*)
ich	**i-chi**	*ich*	sb	"chili" (*Capsicum* spp.)
ichaan	**yi-cha-ni**	*y-ichaan*	sb	"morbror, onkel"
ichnal	**yi-chi-na-la** **yi-[chi]NAL-la** **yi-[chi]NAL** **a-wi-[chi]NAL**	*y-ich-nal* *y-ich-nal* *y-ich-nal* *aw-ich-nal*	cop.	lit. "front" eller "synssted" eller mere løst 'inden for synsvidde' udfra hvilket vi har betydningen "med" eller "i nærvær af…"
ihch'aak	**yi-ch'a-ki** **ICH'AK-ki** **ICH'AK**	*y-i[h]ch'aak* *i[h]ch'aak* *i[h]ch'a[a]k*	sb	"klo, pote" bruges overvejende med reference til kattedyrs poter med udstrakte klør.
ihtz'iin / ihtz'in	**i-tz'i-na** **yi-tz'i-ni** **i-tz'i** **[I(')]TZ'I(')**	*i[h]tz'iin* *y-i[h]tz'in* *i[h]tz'i[n] i[h]tz'i[in]* *i[h]tz'i[n] i[h]tz'i[in]*	sb	"yngre broder"
ikaatz / ikitz	**i-ka-tzi** **i-ki-tzi**	*ikaatz* *ikitz*	sb	"lad, tribut, bundt" eller i nogle tilfælde regalia brugt som tribut.
ik'	**IK'**	*ik'*	sb	"vind, luft"
ik'	**IK'**	*ik'*	adj	"sort, mørk"
itz'aat / itz'at	**i-tz'a-ti** **ITZAT?-ti** **i-tz'a-ta** **ITZAT?-ta** **ITZAT?**	*itz'aat* *itz'aat* *itz'at* *itz'at* *itz'a[a]t / itz'at*	sb	"klog, vismand"
ixik	**IXIK-ki** **IXIK**	*ixik* *ixik*	sb	"frue, kvinde"

Rod/stamme:	Translitteration:	Transskription:	GK:	Oversættelse:
jaahch / jahch	**ja-hi-chi** **ja-chi** **ja-cha**	*jaahch* *jaa[h]ch* *ja[h]ch*	sb	'indridset genstand' et mærkat der anvendes om udskårne genstande, specielt dem fremstillet af skaller.
jaay / jay	**ja-yi** **ja-ya**	*jaay* *jay*	sb	"skål"
jan	**ja-na** **JAN**	*jan* *jan*	sb	refererer til en uidentificeret art rovfugl.
janaab	**ja-na-bi** **ja-NAB** **JANAB**	*janaab* *jana[a]b* *jana[a]b*	sb	refererer til en uidentificeret blomsterart (?)
jawte' / jawante'	**ja-wa-TE'** **ja-TE'**	*jawte' / jawa[n]te'* *ja[w]te' / ja[wan]te'*	smsb	"trefodet tellerken / kar" stammer muligvis fra *jaw–* "gabende" med et nominaliserende suffiks *–an* efterfulgt af suffikset *–te'*
jol, jool, jo'l	**jo-lo** **JOL-lo** **JOL-mi** **JOL-li** **JOL-la** **JOL-le** **JOL**	*jol* *jol* *jol-[oo]m* *jool?* *jo'l* *jol-e* *jol*	sb	"hoved, kranium"
joy	**JOY** **JOY-ye-la**	*joy* *joy-el*	sb	"debut, præsentation"
jub / ju'b	**ju-bi** **ju-ba**	*juub* *ju'b?*	sb	"konkylie, skal" muligvis konkylietrompet
juuhch	**ju-chi** **ju-chu**	*juu[h]ch* *ju[h]ch*	sb	"konkylie"
jukuub	**ju-ku-bi**	*jukuub*	sb	"kano"
juj	se *huh*	---	---	---
jul	**ju-lu**	*jul*	sb	"perforeringsredskab, pil, spyd"
julbaak	**ju-li-ba-ki** **ju-lu-BAK**	*juul-baak* *jul-ba[a]k*	smsb	"perforeringsredskabs-knogle"
juntan / juntahn	**1-ta-na** **1-TAN-na** **1-TAN**	*juntan / juntahn* *juntan / juntahn* *juntan / juntahn*	sb	"skattede, elskede"
kaab / kab	**ka-bi** **ka-ba** **KAB**	*kaab* *kab* *kab / ka[a]b*	sb	"jord, land" med reference til det planetariske legeme "jorden" (♀
kabal	**KAB-la**	*kab-[a]l*	adj	"jord-lig" skal forstås som "terrestrisk, jordisk"

Rod/stamme:	Translitteration:	Transskription:	GK:	Oversættelse:
kabal pitziil	**ka-ba-la pi-tzi-la**	*kab-al pitz-iil*	smsb	lit. "jord-isk boldspils-sted" eller "jord-lig boldspil-ler" se *pitziil* og læg mærke til eksemplet *luumil pitziil* med lignende betydning.
kab	**KAB-ba** **KAB**	*kab* *kab*	sb	"bi, bikube, honning"
kakaw	**ka-ka-wa** **²ka-wa** **²ka-ka-wa** **ka-wa** **ka**	*kakaw* *kakaw* *kakaw* *ka[ka]w* *ka[kaw]*	sb	"kakao"
kakawal	**ka-ka-wa-la** **ka-wa-la**	*kakaw-al* *ka[ka]w-[a]l*	adj	"kakao-lig, kakao-agtig" skal forstås som 'chokolade-agtig'
kaletuun	**ka-le-TUN**	*kal-e-tuun*	smsb	"sten-rum" eller "sten-figur" (?)
kan	**ka-na** **KAN-na** **ka-KAN** **KAN**	*kan* *kan* *kan* *kan*	sb	1) "himmel" 2) "slange" 3) "fire"
ka'n / kan / kanan	**KAN-nu** **KAN-na** **KAN**	*ka'n* *ka[']n / kan / kan[a]n* *ka[']n / kan / kan[an]*	sb	"vogter" læses "fangevogter" se også *ka'n*
kay	see *chay*	---	---	---
kayom	**ka-yo-ma**	*kay-om*	sb	"fisker" fra *kay*– "fik" plus et agentivsuffiks –*om* for "fik-er"
kaywak	**ka-ya-wa-ka**	*kaywak*	smsb	term af ukendt betydning, som refererer til (regalia)øksehoveder og genstande formet som (regalia)øksehoveder
keej	**ke-ji** **KEJ**	*keej* *ke[e]j / kej*	sb	"hjort" refererer specielt til den hvidhalede hjort (*Odolcoileus virginianus*). Yukatekisk refleks af den ch'olanske term *chij*
kelem	**ke-le-ma** **ke-le** **ke-KEL** **KEL**	*kelem* *kel[em]* *kel[em]* *kel[em]*	adj / sb	"stærk" eller måske mere perifert "ung, yngling"
kimiil	**ki-KIM-la**	*kim-iil*	sb	"død" eller mere lit. "død-sted"
kit / kiit	**ki-ti** **ki-ta**	*kit* *kiit*	sb	"fader, beskytter"
kiwi'	**ki-WI'**	*kiwi'*	sb	"achiote"

Rod/stamme:	Translitteration:	Transskription:	GK:	Oversættelse:
kobal	**ko-ba-la**	*kobal*	sb	"atole" (?)
koh	**ko** **KOH?**	*ko[h]* *koh*	sb	"puma, bjergløve" (*Puma concolor*)
kohaw, ko'haw	**ko-o-ha-wa** **ko-ha-wa** **KOHAW-wa**	*ko'haw* *ko[']haw / kohaw* *ko[']haw / kohaw*	sb	"hjelm" specielt hjelme belagt med skaller, introduceret fra Teotihuacan
kokom	**ko-ko-ma**	*kok-om*	sb	"tilhører" (?)
kohknom	**ko-ko-no-ma**	*ko[h]k-n-om*	sb	"vogter" brugt med specifik reference til Copans skytsguder.
kuch	**ku-chu** **KUCH?**	*kuch* *kuch*	sb	"lad, byrde" eller, når udtrykket står i spidsen af sammensatte konstruktioner: "redskab der holder noget"
kun	**ku-nu** **ku-nu-li**	*kun* *kun-[i]l*	sb	"ovn, komfur" eller muligvis "tørreovn"; se *chitin*
kutz	**ku-tzu**	*kutz*	sb	"kalkun" nærmere bestemt påfuglekalkunen (*Agriocharis ocellata*)
kuy	**ku-yu** **KUY**	*kuy* *kuy*	sb	"ugle" uspecificeret art af store ugler, nogle gange med slægtskab til hornugler.
k'ab	**k'a-ba** **K'AB-ba** **K'AB**	*k'ab* *k'ab* *k'ab*	sb	"hånd" refererer nogle gange til "arm" i forbindelse med personer, eller "gren" i forbindelse med træer; inhærent besiddet.
k'aba'	**k'a-ba** **K'ABA-ba-a** **K'ABA-a** **K'ABA-ba** **K'ABA**	*k'aba[']* *k'aba'* *k'aba'* *k'aba[']* *k'aba[']*	sb	"navn"
k'ahk'	**k'a-k'a** **²K'AK' / ²k'a** **K'AK'-k'a** **k'a-K'AK'** **K'AK'**	*k'a[h]k'* *k'a[h]k'* *k'a[h]k'* *k'a[h]k'* *k'a[h]k'*	sb	"ild" rituel ild, er i visse tilfælde inhærent besiddet.
k'ahk'al	**K'AK'-la**	*k'a[h]k'-al*	adj	lit. "ild-lig, ild-agtig" eller mere bredt "brændende, vulkansk"

Rod/stamme:	Translitteration:	Transskription:	GK:	Oversættelse:
k'ahk'naab	**K'AK'-NAB**	*k'a[h]k'-na[a]b*	smsb	lit. "ild-pøl" ment som "ocean, hav" eller store saltvandsforekomster generelt.
k'ahk'te'	**K'AK'-TE'**	*k'a[h]k'-te'*	smsb	navn på en uidentificeret planteart eller træsort
k'aal	**k'a-li** **k'a-le**	*k'aal* *k'al-e / k'a[a]l-e*	sb	"rum, aflukke"
k'ahn	**K'AN-na** **K'AN**	*k'a[h]n* *k'a[h]n*	sb	"bænk, sæde, base" refererer også til stelers piedestaler, hieroglyfiske trapper og flade monumenter generelt.
k'ante' / k'ahnte'	**K'AN-TE'**	*k'an-te' / k'ahn-te'*	smsb	1) navn på en uidentificeret planteart eller træsort 2) lit. "bænk/sæde-træ" refererer til et 'sæde' eller en 'bænk' lavet af træ
k'ahntun	**K'AN-na-TUN-ni**	*k'a[h]n-tuun*	smsb	lit. "bænk/sæde-sten" refererer til et 'sæde eller en 'bænk' lavet af sten. Se også *k'ahn* for andre betydninger af udtrykket
k'an	**K'AN-na** **K'AN**	*k'an* *k'an*	adj	1) "gul" 2) "moden"
k'anjal				"gulne"
k'at	**K'AT?**	*k'at*	sb	lit. "ler, keramik" muligvis brugt med reference til keramiske kar generelt
k'ay	**ka-yo-** **K'AY**	*k'ay-* *k'ay*	sb	"sang"
k'ayom	**k'a-yo-ma** **K'AY**	*k'ay-om* *k'ay-[om]*	sb	lit. "sang-er" for "sanger"
k'ihn	**K'IN**	*k'i[h]n*	sb	"hede, vrede"
k'in	**K'IN-ni** **K'IN**	*k'in* *k'in*	sb	"sol, dag"
-k'inich	**K'IN-ni-chi** **K'INICH**	*k'inich*	sb	"sol" efterfulgt af et augmentativsuffiks *-ich*, hvilket giver lit. "store sol" eller "sol-rig", men skal forstås som en reference til solguden, Gud G, også kendt som *K'inich Ajaw* i nominaludtryk.

Rod/stamme:	Translitteration:	Transskription:	GK:	Oversættelse:
k'inich-	**K'IN-ni-chi** **K'INICH**	*k'inich*	adj	"sol" efterfulgt af et augmentativsuffiks *-ich*, hvilket giver lit. "store sol" eller "sol-rig", men skal forstås som "strålende" i titulære udtryk.
k'inil	**K'IN-ni-li** **K'IN-li**	*k'in-il* *k'in-[i]l*	sb	"tid"
k'intun	**K'IN-TUN-ni** **K'IN-TUN**	*k'in-tuun* *k'in-tuun*	smsb	lit. "sol-sten" men skal forstås som "tørsæson, tørke"
k'oh(baah)	**ko-ho** **k'o-ba**	*koh* *k'o[h]-ba[ah]*	smsb	lit. "maske-selv" for "maske"
k'o'b	**k'o-ba**	*k'o'b*	sb	"arnesten" refererer i mytologiske henseender til den ene af de tre arnesten fra urtiden.
k'uh	**k'u-hu** **K'UH** **K'UH-li**	*k'uh* *k'uh* *k'uh-[uu]l*	sb	"gud"
k'uhul / k'ujul / k'u'ul	**k'u-hu-lu** **k'u-ju-lu** **K'UH-HUL** **K'UH-JUL-lu** **K'UH-JUL** **K'U'-u-lu**	*k'uh-ul* *k'uj-ul* *k'uh-ul* *k'uh-ul / k'uj-ul* *k'uh-ul / k'uj-ul* *k'u'-ul*	adj	lit. "gude-lignende" skal forstås som "gudelig, guddommelig"
k'uk'	**k'u-k'u** **²k'u** **K'UK'**	*k'uk'* *k'uk'* *k'uk'*	sb	"quetzal" nærmere bestemt den mandlige quetzal (*Pharomachrus mocinno*)
k'uk'um	**K'UK'-ma** **k'u-K'UK'UM**	*k'uk'[u]m* *k'uk'um*	sb	"fjer, fjerdragt"
k'uuch	**k'u-chi**	*k'uuch*	sb	"grib"
k'uuhtz	**K'UH-tzi**	*k'uuhtz*	sb	"tobak"
lak / laak	**la-ka** **LAK?** **la-ki**	*lak* *lak* *laak*	sb	"tallerken, fad" eller flade og plane genstande generelt, så som keramiske mursten (eller selv indgraverede ben-platter)
lakam	**la-ka-ma** **LAKAM-ma** **LAKAM**	*lakam* *lakam* *lakam*	sb / adj	"banner" / "stor"

Rod/stamme:	Translitteration:	Transskription:	GK:	Oversættelse:
lakamtuun	**la-ka-ma-TUN-ni** **LAKAM-ma-TUN-ni** **LAKAM-TUN-ni** **LAKAM-TUN** **LAKAM[TUN]**	*lakam-tuun* *lakam-tuun* *lakam-tuun* *lakam-tu[u]n* *lakam-tu[u]n*	smsb	lit. "banner-sten" eller "stor-sten" men refererer specifikt til "stele" eller indgraverede oprejste stenmonolitter
lak'in	**la-K'IN-ni** **la-K'IN**	*lak'in* *lak'in*	sb	"vest" – kardinalpunkt; brugt i den postklassiske periode på Yucatan; erstattede den klassiske periodes brug af *ochk'in*
laatz	**la-tzi**	*laatz*	sb	"stak, bunke"
le'	**le-e** **le**	*le'* *le['']*	sb	"løkke, lasso"
le'k	**le-ku**	*le'k*	sb	"kalabas" (?)
luk'	**lu-k'u**	*luk'*	sb	"mudder, gips, stuk"
luum / lu'm	**lu-mi** **lu-ma**	*luum* *lu'm*	sb	"jord, jordbund"
luumil pitziil	**lu-mi-li pi-tzi-la**	*luum-[i]l pitz-iil*	smsb	lit. "jord-isk boldspil-sted" eller "jord-lig boldspil-ler" se *pitziil* og læg mærke til eksemplet *kabal pitziil* med lignende betydning
maak	**ma-ki**	*maak*	sb	"person" østlig ch'olansk eller yukatekisk version af den mere almindelige leksikalske enhed *winik*
maax	**ma-xi** **MAX**	*maax* *ma[a]x / max*	sb	"edderkoppeabe" specifikt den mellemamerikanske edderkoppeabe (*Ateles geoffroyi*)
mam	**ma-ma** **MAM-ma** **MAM**	*mam* *mam* *mam*	sb	"moders bedstefar" specifikt, eller "forfader, ærede ældste" generelt
ma's	**ma-su**	*ma's*	sb	"dværg, trold"
mat	**ma-ta** **ma-MAT** **MAT**	*mat* *mat* *mat*	sb	"skarv"
matan	**ma-ta-na** **ma-ta**	*matan* *mata[n]*	sb	"gave, nådeoffergave, privilegium"
matz	**ma-tza**	*matz*	sb	"viis, vismand, lærd person"

Rod/stamme:	Translitteration:	Transskription:	GK:	Oversættelse:
may	**ma-ya** **MAY?-ya** **MAY?**	*may* *may* *may*	sb	1) "hjort" specifikt spidshjorten (*Mazama americana*) 2) "gave, donation, offergave" 3) "tobak" specielt den slags der forberedes som en viskøs masse og snuses
mayuy	**ma-yu-yu** **ma-yu**	*mayuy* *mayu[y]*	sb	"dis, tåge"
mim	**mi-mi**	*mim*	sb	"faders bedstemor, moders oldemor"
miyaatz	**mi-ya-tzi**	*miyaatz*	sb / adj	"viis, vismand, lærd person" eller "viis, lærd"
mo'	**mo-o-o** **mo-o** **MO'-o** **MO'**	*moo' / mo'* *mo'* *mo'* *mo'*	sb	"ara" specifikt den lyserøde ara (*Ara Macao*)
muknal	**[MUK]NAL**	*muk-nal*	smsb	lit. "begrave-sted" refererende til "begravelsesplads, grav"
mukuy	**mu-ku-yi**	*mukuuy*	sb	"due"
mut	**MUT-tu** **mu-MUT** **MUT**	*mut* *mut* *mut*	sb	lit. "fletning, bundt" (men refererende til en sivstatue af en krokodille)
mu'k	**mu-ka**	*mu'k*	sb	"tegn" se også *muut*
muut	**mu-ti**	*muut*	sb	1) "fugl" 2) "tegn"
muwaan	**mu-wa-ni** **MUWAN-ni** **MUWAN**	*muwaan* *muwaan* *muwa[a]n / muwan*	sb	muligvis "spurvehøg" eller "dværghornugle", men synes i fleste tilfælde at referere til en overnaturlig rovfugl
muyal / muyaal	**MUYAL-ya-la** **mu-MUYAL-la** **MUYAL-la** **MUYAL** **MUYAL-li**	*muyal* *muyal* *muyal* *muyal / muya[a]l* *muyaal*	sb	"sky"
na'	**na**	*na['']*	sb	"frue, moder"
nah	**NAH**	*nah*	adj	"første"
nahb	**na-ba** **NAB-ba** **NAB**	*na[h]b* *na[h]b* *na[h]b*	sb	"håndspændvidde" brugt til at udregne dimensioner, især omkredsen af gummibolde brugt i boldspil

Rod/stamme:	Translitteration:	Transskription:	GK:	Oversættelse:
naab	**na-bi** **NAB-bi**	*naab* *naab*	sb	"pøl, sø" især, og forekomster af ferskvandsansamlinger generelt
naah	**NAH-hi** **NAH-hi-la** **NAH**	*naah* *naah-[ii]l* *na[a]h / nah*	sb	"hus, struktur, bygning"
nal	**na-la** **NAL-la** **na-NAL** **NAL**	*nal* *nal* *nal* *nal*	sb	1) lit. "ung majs" 2) "nord" – kardinalpunkt; se også *xaman* 3) lokativsuffiks –*nal* for "sted"
naal	**na-li** **NAL**	*naal* *na[a]l*	sb	"indfødt" eller indfødt person fra et bestemt område
ne' / neh	**NE' / NEH**	*ne' / neh*	sb	"hale"
ne'hn	**ne-na** **NE'-na**	*ne'[h]n* *ne'[h]n*	sb	"spejl" især spejl lavet af en mosaik af jernpyrit (narreguld) eller hæmatit (blodsten), på skiffer- eller træbaggrund
nik	**NIK?-ki** **ni-NIK?** **NIK?**	*nik* *nik* *nik*	sb	refererer til en uidentificeret blomsterart
nikte'	**NIK-TE'**	*nikte'*	smsb	"plumeria (hawaiiblomst)"
noh	**NOH?**	*noh*	adj	"stor(slået), stor"
nohol	**no-NOH?-la** **no-NOH?-lo**	*nohol* *nohol*	sb	"syd" – kardinalpunkt
nuhkul	**nu-ku**	*nu[h]ku[l]*	sb	lit. "hud, skind" men bruges især til at referere til bygningers gipsbelægning
nu'n	**nu-na** **NUN?**	*nu'n* *nu['']n*	sb	"mægler, rituel taler" eller refererer til en der "taler brudt"(?)
nupul	**nu-pu-lu**	*nupul*	adj	bekendt?
ochk'in	**OCH-K'IN-ni** **OCH-K'IN**	*ochk'in* *ochk'in*	sb	"vest" – kardinalpunkt; brugt i den klassiske periode i lavlandet; erstattet af *chik'in* i den postklassiske periode
ook / ok	**yo-ko** **OK-ko** **OK-ki** **yo-OK-ki**	*y-ok* *ok* *ook* *y-ook*	sb	"fod" men ved udvidelse "base" eller "fundament" for inanimate objekter generelt

Rod/stamme:	Translitteration:	Transskription:	GK:	Oversættelse:
okib / ookib	**o-ki-bi** **yo-ki-bi** **yo-ki-bi-li**	*ok-ib / ook-[i]b* *y-ok-ib / y-ook-[i]b* *y-ok-ib-il / y-ook-[i]b-[i]l*	sb	lit. "fod-ting" for "piedestal, base" generelt og "bænk, alter, trone" især
ohl	**o-la** **OL-la** **OL**	*o[h]l* *o[h]l* *o[h]l*	sb	"hjerte" inhærent besiddet
olom	**o-lo-mo**	*olom*	sb	"blod, slægtslinje"
o'n	**o-na**	*o'n*	adj	"mange, meget"
otoch	**yo-to-che**	*y-otoch-e*	sb	"hus (hjem, bolig)"
otoot	**o-to-ti** **yo-to-ti** **yo-OTOT** **OTOT-ti** **OTOT**	*otoot* *y-otoot* *y-otot / y-oto[o]t* *otoot* *otot / oto[o]t*	sb	"hus (hjem, bolig)"
pa'	**pa-a** **PA'** **pa**	*pa'* *pa'* *pa['']*	sb	"slugt, dal, kløft"
pa'al	**pa-a-la**	*pa'[a]l*	sb	"lagune"
paach / pach	**pa-chi** **PACH?-cha**	*paach* *pach*	sb	"ryg"
paat / pat	**pa-ti** **PAT?**	*paat* *pat / pa[a]t*	sb	"ryg"
pakab tuun	**pa-ka-ba TUN-ni**	*pak-ab tuun*	sb	lit. "ansigt-nedad-ting sten" eller "vendt-om-ting sten" refererer specielt til "sten-døroverligger"
pakal	**pa-ka-la** **PAKAL-la** **PAKAL**	*pakal* *pakal* *pakal*	sb	"skjold"
pasaj	**pa-sa-ja** **PAS-sa-ja** **PAS**	*pasaj* *pasaj* *pas[aj]*	sb	"daggry"
pasil	**pa-si-li**	*pasil*	sb	"åbning, døråbning, dør"
patah	**pa-ta-ha** **pa-ta**	*patah* *pata[h]*	sb	"guava" (*Psidium* spp.)
patan	**pa-ta**	*pata[n]*	sb	"tribut, tjeneste"
payaal	**pa-ya-li**	*payaal*	sb	"guide, leder"
peten	**PET-ne**	*pet[e]n*	sb	"ø"
pibnaah	**pi-bi-NAH** **pi-bi-NAH-li**	*pib-naah* *pib-naah-il*	smsb	lit. "ovn-hus" refererer specifikt til "svedbade"

Rod/stamme:	Translitteration:	Transskription:	GK:	Oversættelse:
pik	**pi-ki** **PIK-ki** **PIK**	*pik* *pik* *pik*	sb	"nederdel, beklædningsgenstand" refererer også til beklædningsgenstande båret af guddomsstatuetter i Palenque
pitz	**pi-tzi**	*pitz*	sb	"boldspil" fungerer også som substantivroden (efterfølgende verbalisering) i "at spille boldspillet"
pitziil / pitzil	**pi-tzi-la** **pi-tzi-li**	*pitz-iil* *pitz-[i]l*	sb / adj	lit. "boldspil" efterfulgt af lokativsuffikset *-iil* for "boldbane" eller adjektivet "boldspillende" med abstraherende suffiks *-il*
pixom	**pi-xo-ma**	*pix-om*	sb	"hovedbeklædning, hjelm"
pokol	**po-ko-lo**	*pok-ol*	sb	"vaskeredskab" specifikt keramisk skål til 'pensel-rensning'
pom	**po-mo**	*pom*	sb	"røgelse" i bred betydning, "copal" specifikt
pohp	**po-po**	*po[h]p*	sb	"måtte" specielt vævede måtter lavet af palmeblade og andre fibre
puj	**pu**	*pu[j]*	sb	"dunhammer siv"
puutz'	**pu-tz'i** **[pu]tz'i** **pu**	*puutz'* *puutz'* *pu[utz']*	sb	"vævenål" lavet af knogle; læg mærke til eksemplerne på *puutz' baak* "knogle-nål"
puw / pu'w?	**pu-wa**	*puw / pu['']w?*	sb	"pusterør"
sa'	**SA'**	*sa'*	sb	"atole, majsvælling"
sabak	**sa-ba-ka** **SABAK?**	*sabak* *sabak*	sb	"blæk, sod" se også *abak*
sajal	**sa-ja-la** **sa-ja**	*sajal* *saja[l]*	sb	titel af ukendt betydning
sak	**SAK** **SAK-ki** **sa-ku**	*sak* *saak* *sa'k*	adj	"hvid, ren"
sakal				"hvidlig"
sakjal				"hvidgørelse"

Rod/stamme:	Translitteration:	Transskription:	GK:	Oversættelse:
saklaktuun	**SAK-la-ka-TUN-ni** **SAK-LAK-TUN-ni** **SAK-LAK-TUN**	*sak-lak-tuun* *sak-lak-tuun* *sak-lak-tu[u]n*	smsb	lit. "hvid-tallerken-sten" eller "kunstig-tallerken-sten" refererer specifikt til en slags røgelseskar af stan i Copan
sakun	**sa-ku-na** **sa-ku**	*sakun* *saku[n]*	sb	"ældre broder" se *suku'n*
sas	**sa-sa**	*sas*	sb	"stuk, gips"
sakkab	**SAK-KAB-ba**	*sak-kab*	smsb	lit. "hvid-jord" refererer til "mergel" eller "kaliche", også kendt ved yukatekiske navn fra kolonitiden, *saskab*
sa'y	**sa-yu**	*sa'y*	sb	"myre" uspecificeret art
sayhun	**sa-ya-HUN**	*say-hu['']n*	smsb	lit. "bog-ydersider" eller mere løst "bogomslag"
sibik	**---**	---	---	se *abak* og *sabak*
sihom	**SIH?-ma** **SIH?**	*sih-[o]m* *sih-[om]*	sb	uspecificeret blomsterart, der kommer i nuancer af hvid, rød, gul og blågrøn
sinan	**si-na-na**	*sinan*	sb	"skorpion"
sitz'	**si-tz'i**	*sitz'*	sb	"appetit"
suk'in	**su-K'IN-ni** **su-K'IN**	*suk'in* *suk'in*	sb	"mangel, berøvelse"
suhuy	**su-hu-yu**	*suhuy*	adj	"ren, jomfruelig"
sukun	**su-ku-na** **su-ku**	*sukun* *suku[n]*	sb	"ældre broder" se *saku'n*
suutz'	**su-tz'i** **SUTZ'-tz'i** **SUTZ'**	*suutz'* *suutz'* *su[u]tz'*	sb	"flagermus" uspecificeret type
taaj	**ta-ji**	*taaj*	sb	"obsidian" og redskaber lavet af materialet
tahn	**ta-na** **TAN-na** **TAN**	*ta[h]n* *ta[h]n* *ta[h]n*	sb	1) "indeni, i midten" muligvis også "foran" lokativ præposition 2) "bryst" eller den midterdelen af kroppens front
taj	**ta-ja** **TAJ**	*taj* *taj*	sb	"fyr(retræ), fakkel" special caribisk fyr også kendt som Ocote og fakler lavet deraf
tajal	**TAJ-la**	*taj[a]l*	adj	lit. "fakkel-lig, fakkel-lignende"

Rod/stamme:	Translitteration:	Transskription:	GK:	Oversættelse:
tahn lamaw	**TAN-na-LAM-wa** **TAN-na-LAM** **[TAN]LAM-wa** **[TAN]LAM**	*ta[h]n lam[a]w* *ta[h]n lam[aw]* *ta[h]n lam[a]w* *ta[h]n lam[aw]*	smsb	lit. "mellem-formindsket" for 'halv-forløbet' med reference til kalenderpunktet ti lige *haab* eller "tun" (ud af tyve)
tat	**ta-ta**	*tat*	adj	"tyk, fed"
te'	**te-e** **TE'**	*te'* *te'*	sb	"træ" tjener også som betegnelse for planter generelt
te'el	**TE'-e-le** **TE'-le**	*te'el* *te'[e]l*	sb	lit. "af træet" en term for "skov"
tem / temul	**te-me** **te-mu** **te-ma**	*tem* *tem / tem-u[l]* *tem / tem-a[l]*	sb	"trone"
ti'	**ti-i** **TI'**	*ti'* *ti'*	sb	1) "mund, læber" 2) "åbning, munding, dør" 3) "kant, rand"
til	**ti-li** **TIL-li** **TIL**	*til* *til* *til*	sb	"tapir" specifikt Bairds Tapir (*Tapirus bairdii*)
tojol / tojool	**to-jo-la** **to-jo-li**	*tojol* *tojool*	sb	"tribut, betaling"
tokal	**to-ka-la**	*tokal*	sb	"sky"
too'k' / tok'	**to-k'a** **to-k'o** **TOK'-k'o** **to-TOK'** **TOK'**	*to'[o]k'* *tok'* *tok'* *tok'* *tok' / to['o]k'*	sb	"chert, flint" og redskaber lavet heraf
tukun	**tu-ku-nu**	*tukun*	sb	"due"
tuun / tun	**tu-TUN-ni** **TUN-ni** **TUN** **tu-TUN**	*tuun* *tuun* *tu[u]n / tun* *tun*	sb	1) "sten" specielt *tuun* 2) "år (på 360 dage)" specielt *tun*
tunich	**TUN-ni-chi**	*tun-ich*	sb	"sten" her med et augmentativsuffiks *–ich*
tup / tuup / tu'up?	**tu-pa** **tu-pa-ja** **tu-pi** **tu-TUP** **TUP**	*tup / tu'[u]p* *tup-aj / tu'[u]p-[a]j* *tup / tuup* *tup / tu[u]p / tu['u]p* *tup / tu[u]p / tu['u]p*	sb	"ørespole" (bestemt slags spoleformet øresmykke) øresmykker og prydelse generelt
t'ul	**t'u-lu** **T'UL?**	*t'ul* *t'ul*	sb	"kanin" uspecificeret type
tzijil / tzih	**tzi-ji-li** **tzi-ji** **tzi-hi**	*tzij-il* *tzij* *tzih*	adj	"frisk, ny"

Rod/stamme:	Translitteration:	Transskription:	GK:	Oversættelse:
tzu'	**tzu** **TZU'**	*tzu['']* *tzu'*	sb	"græskar, kalabas" uspecificeret art, men mest sammenlignelig med flaskegræskar
tzuk	**tzu-ku** **TZUK**	*tzuk* *tzuk*	sb	"del, afdeling, provins"
tzul	**tzu-lu**	*tzul*	sb	"hund" (*Canis familiaris*)
tz'am	**tz'a-ma** **TZ'AM?**	*tz'am* *tz'am*	sb	"trone, sæde"
tz'i'	**tz'i-i** **TZ'I'-i** **TZ'I'**	*tz'i'* *tz'i'* *tz'i'*	sb	"hund" (*Canis familiaris*)
tz'i'hk	**tz'i-ku**	*tz'i[h]k*	sb	"ler" og genstande lavet heraf
tz'ihb	**tz'i-bi**	*tz'i[h]b*	sb	"skrift, maling"
tz'ihbaal / *tz'ihbal*	**tz'i-ba-li** **tz'i-ba-la**	*tz'i[h]b-aal* *tz'i[h]b-al*	sb	"tegning, farve, dekoration, udsmykning"
tz'unun	**tz'u-nu-nu** **tz'u-^{2}nu** **tz'u-nu** **TZ'UNUN-nu**	*tz'unun* *tz'unun* *tz'unu[n]* *tz'unun*	sb	"kollibri" uspecificeret type
tz'uutz'	**tz'u-tz'i**	*tz'uutz'*	sb	"næsebjørn" specifikt den hvidnæsede næsebjørn (*Nasua narica*)
uh / uj	**UH / UJ**	*uh / uj*	sb	"måne"
usiij	**u-si-ja** **u-si**	*usiij* *usi[ij]*	sb	"grib" uspecificeret type, dog præfigeret farven *k'an* "gul", som "gul grib", hvilket kan referere til kongekondoren (*Sarcoramphus papa*)
u'ch' / uch'	**yu-ch'a**	*y-u'ch' / y-uch'-*	sb	"(hoved)lus"
u'h / uh	**yu-ha** **u-ha-ja** **yu-UH-li** **yu-la-li**	*y-u'h / y-uh-a[l]* *u'h-[a]j / uh-aj* *y-u['h]-[i]l / y-uh-[i]l* *y-u[h]-[a]l-[i]l*	sb	"perle, halsbånd, halskæde, smykke"
uku'm / ukum	**u-ku-ma**	*uku'm / ukum*	sb	"due" uspecificeret type, dog præfigeret farven *yax* "grøn", hvilket kan antyde en rosadue (*Columba cayennensis*)
uk'ib	**u-k'i-bi** **yu-k'i-bi** **yu-k'i-ba**	*uk'-ib* *y-uk'-ib* *y-uk'-iib / y-uk'-[a]b*	sb	lit. "drikke-ting" skal forstås som "drikkeredskab" eller "kande"

Rod/stamme:	Translitteration:	Transskription:	GK:	Oversættelse:
ul	**u-lu**	*ul*	sb	"atole, majsvælling"
ulum	**u-lu-mu**	*ulum*	sb	"kalkun" specifikt påfuglekalkunen (*Agriocharis ocellata*)
uun	**u-ni** **UN-ni** **UN**	*uun* *uun* *u[u]n / un*	sb	"avocado"
unen	**yu-ʔne** **yu-ne** **u-ne**	*y-unen* *y-une[n]* *une[n]*	sb	"barn (af fader)"
ut	**yu-ta-la** **yu-TAL** **yu-ta**	*y-ut-al* *y-ut-al* *y-ut-*	sb	"frugt, mad"
uut / ut	**u-ti** **UT-ti** **UT**	*uut* *uut* *u[u]t / ut*	sb	"ansigt" se også *hut*; inhærent besiddet
utz	**yu-tzi**	*y-utz*	adj	"god"
utzil	**u-tzi-li** **yu-tzi-li**	*utz-il* *y-utz-il*	sb / adj	"god, godhed"
uxul	**u-xu-lu** **yu-xu-lu** **yu-xu-li** **yu-xu-lu-li**	*uxul* *y-uxul* *y-uxuul* *y-uxul-[i]l*	sb	"udskæring, skulptur"
waaj	**wa-WAJ-ji** **WAJ-ji** **wa-WAJ** **WAJ**	*waaj* *waaj* *wa[a]j / waj* *wa[a]j / waj*	sb	"tamale, brød, majsdej" og madvarer fremstillet af denne slags dej
way / wahy?	**wa-ya** **wa-WAY-ya** **WAY-wa-ya** **WAY**	*way / wahy?* *way / wahy?* *way / wahy? / wayway?* *way / wahy?*	sb	"nawal, ledsagende (overnaturlig) skikkelse, alter ego" inhærent besiddet
way	**WAY-ya** **WAY**	*way* *way*	sb	"cenote (ferskvandshul)", repræsenterer tængerne på et underverdenstusindben; betegner også overfladen af den våde underverden
way	**WAY-ya** **WAY**	*way* *way*	sb	? (*way-haab*: reference til perioden Wayeb i slutningen af året)
wayil	**WAY-ya-li** **WAY-li**	*way-[i]l* *way-[i]l*	sb	"rum, aflukke"
wayib / wayab	**WAY-bi** **WAY[bi]** **wa-ya-ba**	*way-[i]b* *way-[i]b* *way-ab*	sb	lit. "sove-ting" reference til "sovesale" eller "soverum" eller en bopæl

Rod/stamme:	Translitteration:	Transskription:	GK:	Oversættelse:
we'em	**WE'-ma**	*we'-[e]m*	sb	lit. "spise" afsluttet med et agentivsuffiks *–em* for "spiser"; eller mere frit et "spiseredskab"; betegnelse brugt om et keramisk serveringskar
we'ib	**WE'-i-bi**	*we'-ib*	sb	lit. "spise-ting" eller mere frit "spiseredskab"; betegnelse brugt om et keramisk serveringskar
wi'	**WI'** **wi**	*wi'* *wi'*	sb	"rod, knold"
winak	**wi-na-ke**	*winak-*	sb	"mand, person, menneske" se også *maak* og *winik*
winik	**wi-ni-ki** **wi-WINIK-ki** **WINIK-ki** **wi-WINIK** **WINIK**	*winik* *winik* *winik* *winik* *winik*	sb	"mand, person, menneske" se også *maak* og *winak*
witz	**wi-tzi** **wi-WITZ** **WITZ**	*witz* *witz* *witz*	sb	"bjerg, bakke"
woj / wooj / wo'j	**wo-jo** **wo-jo-li** **wo-jo-le** **wo-hi** **wo-o-ja** **wo-ja**	*woj* *woj-[i]l* *woj-[e]l* *wooj* *woj / wo'j* *woj / wo'j*	sb	"glyf, karakter" kan udvides til "tegn" og "grafem"
xaman	**xa-ma-MAN-na** **xa-MAN-na** **xa-MAN**	*xaman* *xaman* *xaman*	sb	"nord" – kardinalpunkt; brugt i den klassiske periode i lavlandet; erstattet af *nal* i den postklassiske periode
xib	**xi-bi** **XIB**	*xib* *xib*	sb	"person, mand"
xoktuun	**xo-ko-TUN-ni**	*xok-tuun*	smsb	"tælle-sten"
xook	**XOK-ki** **XOK**	*xook* *xo[o]k*	sb	"haj" måske specifik reference til hajarten der lever i Usumacinta
xo(l)te'	**xo-TE'**	*xo[l]te'*	smsb	"stav, stafet"
xu'	**xu**	*xu['']*	sb	ukendt type myre, eller kan i dette tilfælde muligvis kvalificere kendetegnene ved en slags bille

Rod/stamme:	Translitteration:	Transskription:	GK:	Oversættelse:
xukpi'?	**xu?-ku-pi**	*xukpi[']?*	sb	dansegenstand eller muligvis navnet på danseudtryk i Usumacinta, involverende de korsformede og såkaldte "fugle-stave"
yatik	**ya-ti-ki** **YATIK-ki** **YATIK**	*yatik* *yatik* *yatik*	sb	ukendt blomsterart (?)
yax	**ya-xa** **ya-YAX** **YAX**	*yax* *yax* *yax*	adj	1) "blå-grøn" 2) "klar, ren" 3) "første"
yaxjal	**YAX-ja[la]** **ya-YAX-ja-la**	*yax-jal* *yax-jal*	adj	blå
yaxte'	**YAX-te-e** **YAX-TE'**	*yax-te'* *yax-te'*	smsb	lit. "blå-grøn-træ" refererer specifikt til kapoktræet (*Ceiba pentandra*)
yaxun? / yaxu'n? / yaxuun?	**ya-xu?-nu** **ya-xu?-na** **ya-YAXUN?** **YAXUN?** **ya-xu?-ni**	*yaxun?* *yaxun? / yaxu'n?* *yaxun? / yaxu[']n? / yaxu[u]n?* *yaxun? / yaxu[']n? / yaxu[u]n?* *yaxun? / yaxuun?*	sb	"kotinga"? specifikt pragtkotingaen (*Cotinga amabilis*)?
yokib	**yo-ki-bi**	*y-ok-ib*	sb	"kløft, slugt"
yubte'	**yu-bu-TE'**	*y-ub-te'*	sb	"tributklæde, tributkappe"
yuhklaj kab	**yu-ku-[la]ja KAB-#**	*y-u[h]k-laj kab*	smsb	lit. "jord-rystet" skal forstås som "jordskælv"
yul / yu'l	**yu-lu** **yu-la**	*yul* *yu'l*	sb	"pudset genstand"
yum	**yu-mu**	*yum*	sb	"fader, boss, beskytter"

ANDRE ORDKLASSER & GRAMMATISKE AFFIKSER

Adverbier / partikler:

bay	**ba-ya**	*bay*	adv	faktisk ?
cha'	**CHA'**	*cha'*	adv	anden gang
ka'	**ka**	*ka'*	adv	da
lat	**la-ta**	*lat*		indtil?
ma'	**ma / ma-a**	*ma'*	adv	nej, ikke
naach	**na-chi**	*naach*	adv	langt
sa'miiy	**sa-mi-ya / sa-a-mi-ya**	*sa'miiy*	adv	tidligere idag
xa'	**xa**	*xa'*	adv	allerede, også, igen, en gang til
i	**i**	*i*	part	(og) så

Præpositioner:

ti	**ti**	*ti*	prep	i, på, ved, til, med
ta	**ta**	*ta*	prep	
tu	**tu / tu-u**	*tu*	prep	(ti + u)
ti'	**TI'**	*ti'*	prep	
ichil	**i-chi-la**	*ichiil*	prep	i, indeni

Pronominalaffikser:

in- / ni-	**ni**	*in- / ni-*	pronE (1SE)	jeg/min/mine
a- / aw-	**a / a-wV**	*a- / aw-*	pronE (2SE)	du/din/dine
u- / y-	**u / yV**	*u- / y-*	pronE (3SE)	han/hun/den/det/ hans/hendes/dens/dets
ka-	**ka**	*ka-*	pronE (1PE)	vi/vores
i- / iw-	**i / i-wV**	*i- / iw-*	pronE (2PE)	I/Jeres (pl.)
u- / y-	**u / yV**	*u- / y-*	pronE (3PE)	de/deres
-en ~ -e'n ~ -een	**Ce-na**	*-en ~ -e'n ~ -een*	pronA (1SA)	jeg/mig
-at / -et	**ta / te?**	*-at / -et*	pronA (2SA)	dig
-Ø	**---**	*-Ø*	pronA (3SA)	ham/hende/den/det
-on ~ -o'n	**Co-na**	*-on ~ -o'n*	pronA (1PA)	vi/os
*-? / -*ox*	**?**	*-? / -*ox*	pronA (2PA)	Jer
(-o'b)	**-Co-ba**	*(-o'b)*	pronA (3PA)	de/dem

Ubundne pronominer:

ha'i' / haa'	**ha-i**	*ha'i' / haa'*	dem	(3. person singularis demonstrativt pronomen: han, hun, den/det, den/det (der), denne/dette)
ha'	**ha-a**	*ha'*	dem	(3. person singularis demonstrativt pronomen: han, hun, den/det, den/det (der), denne/dette)
hat	**ha-ta**	*hat*	dem	(2. person singularis demonstrativt pronomen: du, dig)
ha'ob	**ha-o-ba**	*ha'ob*	dem	(3. person pluralis demonstrativt pronomen: de, disse, dem der)
hiin	**hi-na**	*hiin*	dem	(1.? person singularis demonstrativt pronomen: jeg, mig)

Lokativaffikser:

-nal	**-NAL / -na-la**	*-nal*	lokativsuffiks
-ha'			
-a'			
-nib			
ti'-			

Instrumentalsuffikser:

-aab	**-Ca-bi**	*-aab*	(et instrumentalsuffiks der afleder et substantiv fra et verbum)
-ib	**-bi / -i-bi**	*-ib*	(et instrumentalsuffiks der afleder et substantiv fra et verbum)
-lel	**-le-le / ²le**	*-lel*	abstraherende suffiks
-uub		*-uub*	(et instrumentalsuffiks der afleder et substantiv fra et verbum)

Deiktiske suffikser:

-ij / -iij	**-ji / -Ci-ji**	*-ij / -iij*
-iiy	**-ya**	*-iiy*
-ijiiy	**-ji-ya / -Ci-ji-ya**	*-ijiiy*
-jiiy	**-ji-ya**	*-jiiy*

Absolutsuffikser:

-aj	**-ja**	*-aj*		absolutsuffiks for (især) genstande båret af folk (så som beklædningsgenstande, prydelsesgenstande)
-is	**-si**	*-is*		absolutsuffiks for kropsdele

Partitiv besiddelse:

-el	**-e-le / -Ce-le / le**	*-el*		(partitivsuffiks for kropsdele)

Agentivaffikser / kønsklassifikatorer:

aj-	**a**	*aj-*	mkl	maskulinum (mandlig) / neutral klassifikator
ix-	**IX / i-xi**	*ix-*	fkl	femininum (kvindelig) klassifikator
-om	**-Co-ma**	*-om*	ag	agentivsuffiks

Talordsklassifikatorer:

-bix	**bi-xi / BIX**	*-bix*	nkl	talordsklassifikator: ved tælling af 5 eller 7
-mul	**mu-lu**	*-mul*	nkl	talordsklassifikator: ved tælling af stablede genstande
-nak	**na-ka**	*-nak*	nkl	talordsklassifikator: ved tælling af lavere titler
paach / pach	**pa-chi** **PACH?-cha**	*paach* *pach*	nkl	talordsklassifikator
-pet	**PET**	*-pet*	nkl	talordsklassifikator: ved tælling af cirkulære genstande
-pik	**pi-ki**	*-pik*	nkl	talordsklassifikator?: ved tælling af 8000 (20^3)
-pis	**pi-si**	*-pis*	nkl	talordsklassifikator: ved tælling af tidsenheder
-taak	**ta-ka / ta-ki / TAK / TAK-ki**	*-taak*	nkl	pluralissuffiks
-tal	**TAL / ta-la / TAL-la**	*-tal*	nkl	talordsklassifikator for ordenstal
-te'	**TE' / TE'-e**	*-te'*	nkl	talordsklassifikator: ved tælling af tidsenheder
-tikil	**ti-ki-li**	*-tikil*	nkl	talordsklassifikator: ved tælling af folk
-tuk	**tu-ku**	*-tuk*	nkl	talordsklassifikator: ved tælling af stakke/stabler(?)
-tz'ak	**TZ'AK / TZ'AK-ka / tz'a-ka**	*-tz'ak*	nkl	talordsklassifikator: stablede genstande
-ye?	**ye**	*-ye*	nkl	talordsklassifikator: ved tælling af guddommelige? genstande

GLOSELISTE FOR LINGVISTISKE TERMER[158]

Absolutiv
Absolutiv er en grammatisk kategori af SUBSTANTIVER i ergative-absolutive sprog, der typisk angiver PATIENTEN i en transitiv sætning, samt det eneste ARGUMENT i en intransitiv sætning. Endvidere er det mere sandsynligt, at ERGATIV er markeret på substantivet, end at absolutiv er det.

Accent
En term hovedsagelig brugt til at betegne et skift i tone, hvilket indikerer, at et bestemt element (f.eks. en STAVELSE) skal udtales mere prominent end andre. Ordet bruges også i accentmarkering i skrift, og (i dagligdags sprog) for diverse accenter tilhørende forskellige sprogbrugere af samme sprog. Se også TRYK.

Adjektiv
Et ord der modificerer et SUBSTANTIV, for at indikere dettes kvalitet (eksempler: grøn, stor, moden, hellig, himmelsk, ny, osv.).

Adverbium
Et ord der modificerer et VERBUM, et ADJEKTIV, en ordgruppe, en ledsætning, eller en sætning der udtrykker en relation i henhold til f.eks. tid, sted, tal, retning, bekræftelse, eller benægtelse (eksempler: så, ikke, her, langt, efter, allerede, osv.). Et brugbart tip er, at et vilkårligt ord med leksikalt indhold, der ikke falder i kategorierne substantiv, verbum, eller adjektiv, oftere kan klassificeres som et adverbium end det modsatte.

Affiks
Generelt set et bundent MORFEM, der kan tilføjes til STAMMEN eller RODEN (som PRÆFIKSER, SUFFIKSER, eller INFIKSER), for at konstruere et komplekst ord (f.eks. i ordet udansk er *u-* præfiks, og i ordet danskhed er *-hed* suffiks). I mayahieroglyffer kan affikser også fungere som fonetiske komplementer, eller som i tilfældet med infikser, ligeledes som hele ord. Modsat standard praksis i lingvistik, er affikser i mayaepigrafi underopdelt i præfikser (før), suprafikser (ovenfor), subfikser (under), postfikser (bagefter), og infikser (indeni) grundet skriftsystemets natur.

Affrikativ
En kompleks KONSONANT bestående af et LUKKE direkte efterfulgt af et FRIKATIV. Både lukket og frikativet optager normalt den samme artikulationsplacering. For eksempel det affrikative [č] (eller [$t^{š}$]) som grafemet <ch> i ordet "child", udgøres af et alveolart [t] efterfulgt af et palatalt-alveolart frikativt [š]. I mayasprog opfører affrikativerne sig som fonologiske enheder, og kan derfor ikke deles i to forskellige FONEMER; dvs. at fonemerne i det TRANSITIVE VERBUM *tzutz* (at slutte, at færdiggøre) er /t^{s}/, /u/, og /t^{s}/, hvorimod en sekvens bestående af et LUKKE og et FRIKATIV (dvs. en lyd der er fonetisk sammenlignelig med affrikativer) kan danne to fonemer på engelsk, som i ordet "cats": /k/, /æ/, /t/, and /s/. I klassisk maya er der fire affrikativer; det lydløse <tz> og <ch> (eller [t^{s}] og [č] respektivt), og de glottaliserede <tz'> og <ch'> (eller [t^{s}'] og [č'] respektivt).

Afledning
Afledning er en MORFOLOGISK praksis hvorved nye ord bliver dannet (afledt) af andre ord ved affiksering, hvilket resulterer i en forandring af ordets mening. For eksempel er ordet (adjektivet) *chanal* (himmelsk) afledt af ordet (substantivet) *chan* (himmel). Traditionelt set er afledning forskellig fra BØJNING, om end det ikke er muligt at lave en klar adskilles af de to. Dog eksisterer der mindst en forskel: Bøjning indbefatter aldrig et skift i kategori, hvorimod afledning typisk gør.

Aktiv
Normal form af TRANSITIVE verber, der erklærer, at en personen eller en anden partikel repræsenteret ved det grammatiske SUBJEKT, udfører aktionen repræsenteret ved VERBET.

---

[158] Delvis baseret på Anttila 1972, Bickford og Tuggy (eds.) 2001, Bricker 1986, 1992, 2000b, Carr 1993, Don, Kestens og Ruys 1999, Iivonen, Hoppila, Heikkonen, og Rissaanen 2000, Kettunen 2002b, Kosunene og Väisänen 2001, Lacadena og Zender 2000, Loos, Anderson, Day, Jordan og Wingate (eds.) 1999, og Nodie 1996. De krydsrefererede indgange i teksten er skrevet med SMÅ STORE BOGSTAVER. Grafemerne er angivet med <vinkel parentes>, fonemer med /omvendt-skråstreg/, og fonetiske lyde med [firkantede parentes], dvs., for eksempel, bogstavet "c" i det engelske ord "can" er som grafem skrevet <c>, phonetisk som /k/, og phonetisk som [k^{h}].

Alveolar
Alveolar lyde bliver produceret ved at hæve tungespidsen (*apex*), eller fortungen (*laminal corona*), mod den alveolare rand. Der findes syv alveolare lyde (her som grafemer) i klassisk maya: <t>, <t'>, <tz>, <tz'>, <s>, <l>, and <n>.

Antipassiv
Antipassiv VERBALART er en lyd i ergative-absolutte sprog (som i mayasprog), hvori sætningens aktør er angivet med ABSOLUTIV kasusform i stedet for en "normal" ERGATIV kasusform. En subjektiv sætning der normalt har ABSOLUTIV kasus, kan markeres som et indirekte objekt. I antipassive konstruktioner deler verbet karakteristika med et intransitivt verbum i ergative-absolutive sprog.

Argument
Et nominalt prædikat til et verbum (f.eks. AKTØR og PATIENT) der har en semantisk funktion. Semantiske funktioner afviger fra syntaktiske funktioner (f.eks. SUBJEKT og OBJEKT) idet de er konceptuelle, hvorimod syntaktiske funktioner er morfosyntaktiske:

Sætning:	**Syntaktisk funktion:**	**Semantisk funktion:**
Lisa åbnede døren.	Lisa = subjekt dør = objekt	Lisa = aktør dør = patient
Nøglen åbnede døren.	nøgle = subjekt dør = objekt	Nøgle = instrument dør = patient
Døren åbnede.	dør = subjekt	dør = patient

I klassisk maya kan denne forskel ses i følgende sætninger:

Sætning:	**Syntaktisk funktion:**	**Semantisk funktion:**
uchukuw Aj Ukul Yaxuun Bahlam ("Yaxuun Bahlam tilfangetog Aj Ukul")	Yaxuun Bahlam= subjekt Aj Ukul=objekt	Yaxuun Bahlam= aktør Aj Ukul=patient
chuhkaj Aj Ukul ("Aj Ukul blev taget til fange")	Aj Ukul=subjekt	Aj Ukul=patient
chuhkaj Aj Ukul ukabjiiy Yaxuun Bahlam ("Aj Ukul blev taget til fange under udførelse af Yaxuun Bahlam")	Aj Ukul=subjekt Yaxuun Bahlam= indirekte objekt	Aj Ukul=patient Yaxuun Bahlam= aktør

Aspekt
En grammatisk kategori af VERBER eller verbalsætninger, der beskriver på hvilken måde aktioner internt er relaterede til konteksten. De mest almindelige aspekter er:

- Perfektiv (kompletiv): Fremlægger en situation, eller et hele, som afsluttet.
- Habitual: Fremlægger en situation som en vane, karakteristisk, eller gentaget.
- Progressiv (kontinuerlig): Fremlægger en situation der foregår før, efter, eller samtidig med en anden situation.
- Imperfektiv (brugt uafhængigt af habituale eller kontinuerlige situationer): Fremlægger en situation som uafsluttet.

Ikke alle verber har de samme aspekt-egenskaber, og kan derfor tilhøre forskellige klasser. Der debatteres stadig om tilstedeværelsen af aspekt (eller TID for den sags skyld) i maya hieroglyfskrift.

Assimilering
Processen hvor en lyd bliver fusioneret med en anden for at facilitere udtale. For eksempel forandres /n/ i det yukatekiske ord *chila'n* (fortolker) til /m/ før ordet *bahlam* (jaguar); dvs. /n/ *assimileres* i stedet for en artikulation til det følgende /b/. Lydende bliver således sammensmeltet i udtale til *chila'm bahlam* (eller: /čila'mbalam/).

Bilabial
Bilabiale lyde frembringes ved at benytte begge læber. I sproget klassisk maya er der fire bilabiale lyde: /p/, /p'/, /b/, /m/, og /w/.

Bøjning
En af de største typer af MORFOLOGISKE operationer hvorved et AFFIKS er tilføjet et ord. Et bøjningsaffiks tilføjer en bestemt grammatisk funktion til et ord *uden* at ændre ordets kategori. Traditionelt set skelnes der mellem bøjning og AFLEDNING.

Cocktailfest effekt
Binaural hørelse (med begge øre) hjælper os med at fraskille interessante lyde fra baggrundsstøj. I en maya hieroglyf workshop hvor der foregår flere samtaler samtidigt, kan man fokusere på ergative mønstre eller tids deiktiske enklitiske ord og ignorere diskussioner relaterende til fritidsaktiviteter.

Deiksis
Bestemte elementer i et sprog kan have en referent, der er afhængig af den umiddelbare (generelt set ektralingvistiske) kontekst i et udtryk. For eksempel er personlige og demonstrative PRONOMINER, rummelige udtryk (f.eks. "her" og "der"), tidslige udtryk (f.eks. "i morgen" og "nu"), tid (datid, nutid, osv.), samt talerens gesti er deiktiske udtryk.

Deiktisk pronomen
Et pronomen hvis reference skal være forankret i udtrykkets kontekst. Se også DEIKSIS.

Digraf
Et bogstavpar der angiver en enkelt lyd. Nogle digrafers lydværdier er ikke lige lette at udrede, men nogle er lettere at forudsige end andre. Faktisk har det engelske ord for digraf (digraph) en digraf (ph) (udtalt [f]). I den gængse translitteration (og transskription) af mayahieroglyffer, er der fire digrafer: <tz>, <tz'>, <ch> og <ch'> udtalt som [t^s], [$t^{s'}$], [č], og [č'], respektivt).

Ergativ
Ergativ er en grammatisk kategori af SUBSTANTIVER i ergavite-absolutive sprog, der typisk markerer aktøren i transitive sætninger og det eneste argument i intransitive sætninger. Det er mere sandsynligt at ergativ kasus er formelt markeret på substantivet end at ABSOLUTIV kasus er det.

Ergativ-absolutiv kasus
En term anvendt i lingvistikken for en situation hvor en markør eller affiks benyttes til at markere det eneste ARGUMENT (dvs. et SUBJEKT) ved INTRANSITIVE verber, så vel som PATIENTEN i transitive verber, mens en anden markør eller affiks er brugt til at markere aktøren ved transitive verber. Den førstnævnte markør bliver kaldet den absolutive (ABS), og den sidstnævnte, den ergative (ERG). Ergative pronominer bliver i mayasprog benyttet som subjekter for transitive verber og som possessive pronominer, hvorimod absolutive pronominer er anvendt som objekter for transitive verber og subjekter for intransive verber. For klassisk maya betyder dette, at pronominet (pronomenalaffikset) i sætninger som f.eks. *utz'ib* ("[det er] hans/hendes skrift") og *utz'apaw* ("han/hun indsatte/indlagde det") er formelt set det samme /**u-**/, men i det første eksempel er det ejer af et substantiv (possessiv pronomen), og i det andet er det subjektet for et transitivt verbum. Ergative pronominer er i mayasprog tilføjet på venstre side af verbet (foran), hvorimod det absolutive pronominer er tilføjet på højre side (efter) verbet.

Etymologi
Etymologi er studiet af et ords eller andre lingvistiske strukturers oprindelse. For eksempel er etymologien af det danske ord "kakao" fra det spanske "*el cacao*", der er lånt fra maya "*kakaw*", der i sig selv er et låneord fra Mihe-Soke sprog ("*kakawa*").

Eufemisme
En eufemisme er et udtryk der bruges som omskrivning for et andet udtryk, der er betragtet som ubehageligt eller stødende. For eksempel kan udtryk som *ånde ud*, *få fred*, *fare heden*, *komme af dage*, *sove hen*, *gå bort* blive anset som eufemismer for konceptet *død*.

Frikativ
Frikativ er en lyd produceret ved at tvinge luft gennem det lille hulrum ved artikulationspunktet. Der er fire frikativer i klassisk maya (her skrevet som GRAFEMER): <s>, <x> (udtalt som /š/), <j> (udtalt som <ch> i "Loch" på skotsk eller som <j> i "Juan"), og <h>.

Firkantede parentes
Firkantede parentes […] benyttes i epigrafisk analyse for at indikere rekonstruerede lyde og i *translittereringen* til at angive inkorporerede stavelser eller ord. I lingvistikken er firkantede parenteser ofte brugt til at indikere FONETISKE lyde, i modsætning til FONEMISK og GRAFEMISK materiale (indikeret ved omvendte skråstreger /…/ og <vinkel parentes>, respektivt); dvs. [t] betyder dermed den fonetiske lyd 't' og /t/ repræsenterer fonemet 't' (uagtet om det udtales [t] eller [t^h]).

Fonem
Den mindste betydningsadskillende lydenhed i et sprog. Et fonem er en lyd der adskiller sig fra alle andre lyde i et givent sprog (se også KONTRAST) der producerer særskilte lingvistiske enheder. Forskelle i fonemer kaldes *fonemiske forskelle* (modsat FONETISKE forskelle). Lyde der udtales forskelligt er *fonetisk* forskellige, men disse lyde er ikke i kontrast med hinanden; forskellen er *allofonetisk*, ikke *fonemisk*. For at give et eksempel fra engelske, så er /p/-lyden i ordet "pay" [p^heI] *fonetisk* forskellig fra /p/ i ordet "play" [pleI], idet den er aspireret (i modsætning hertil, hvis den indledende trykstærke lukkelyd /p, k, t/ er efterfulgt af et af fonemerne /l, r, w, j/ i samme stavelse, er der ingen indånding. Denne forskel er ikke fonemisk, men *fonetisk*; dvs., at lydene [p] og [p^h] er *allofoner*, og de adskiller sig fra hinanden udelukkende på basis af de fonetiske "omgivelser". Se også MINIMALE PAR.

Fonetik
Studiet af et sprogs lyde. Fonetik kan yderligere opdeles i artikulatorisk, akustisk, og auditiv fonetik.

Fonologi
Studiet af hvordan lyde fungerer og organiserer sig i et givent sprog.

Glidetone
En lyd der er produceret mere eller mindre som en VOKAL, men med distributionsegenskaber som en KONSONANT. Glidetoner er ofte kaldet "semi-vokaler" og er klassificeret som en approximant. Der er to glidetoner (eller semi-vokaler) på klassisk maya: [j] og [w] (skrevet GRAFEMISK som <y> og <w> respektivt, og udtalt tilnærmelsesvis som de engelske fonemer /y/ og /w/ i ordene "year" og "wine").

Glose
En kort generel oversættelse af et ORD eller et MORFEM, der ikke tager hensyn til konteksten hvori ordet eller morfemet optræder.

Glottal
En lyd der er produceret ved sammentrækning i GLOTTIS (luftpassagen der går igennem strubehovedet mellem stemmebåndene). De to mest udbredte glottale lyde, er det GLOTTALE stop (eller glottale lukkelyde) ['] og det glottale FRIKATIVE [h]. Et glottalt lukke involvere et lukke efterfulgt af en frigivelse af stemmebåndene, hvorimod et glottalt frikativ involvere tilnærmelse mellem stemmebåndene. I enkelte engelske dialekter kan det glottale lukke høres i ord som "bottle" [bo'l], og de erstatter almindeligvis lukkelydsstavelser i udlyd, som i "Scotland" [sko'lnd], men oftere initialt i ethvert ord der start med en vokal, og begynder en sætning, samt i udtryk som "uh-uh" (uformelt talesprog der indikerer en negativ holdning eller en afvisning) og "oh-oh" ("ups"; uformelt talesprog der referer til et element af overraskelse).

Glottis
Åbningen mellem stemmebåndene.

Grafem
Et vilkårligt bogstav i alfabetet eller et symbol der repræsentere en stavelse i et syllabarium. For eksempel er symbolet forstavelsen **ba** i mayaskrift et grafem uafhængigt af hvilken form det skrives i. Et grafem i det latinske alfabet er ethvert bogstav (eller bogstaver) uden en direkte overensstemmelse med udtale. Se også DIGRAF.

Grammatik
Den sædvanlige metode hvorved grundlæggende elementer i et sprog er forbundet for at producere mere komplekse strukturer, der tillader tanker at blive kommunikeret ud gennem en klar, vanlig og systematisk konfiguration.

Homofon
En gruppe bogstaver eller (i en mere favnende definition) et ord der er skrevet forskelligt fra et andet ord, men med samme udtale; f.eks. *vær*, *hver*, *værd*, og *vejr*. Homofoner kan ligeledes adskilles fra homonymer idet homofoner repræsenterer en gruppe af bogstaver der repræsentere samme talte lyd, hvorimod homonymer er ord med samme udtale som et andet, (ofte) anderledes skrevet, ord.

Homograf
Et ord der er skrevet på præcis samme måde som et andet ord, men med en forskellig mening og potentielt anderledes udtale; f.eks. *så* (et andet verbum for "at plante") og *så* (et tidsadverbium "…og så hørte de studerende efter").

Ideografisk
En ideografisk ortografi er et skriftsystem der gengiver ord og ideer uden at repræsentere lydende i et givent sprog. I realiteten er der ingen ægte ideografiske skriftsystemer i verden, og de fleste skriftsystemer der anvender *prima facie* ideogrammer opererer faktisk med logogrammer (dvs. ordtegn der ikke nødvendigvis har en direkte korrelation eller association mellem det afbillede og den tiltænkte ide eller enhed i det virkelige liv). Ord; "ideogram" (eller "ideograf") og "logogram" (eller "logograf") er nogle gange anvendt udskifteligt, men i dag bliver den sidstnævnte foretrukket frem for den førstnævnte. Et "piktogram" (eller "piktograf") er derimod et tegn der repræsenterer et faktuelt og konkret objekt eller enhed: Et tegn der repræsenterer en realistisk hel jaguar (eller hovedet af en jaguar) ville være piktografisk (hvis det rent faktisk betegner en jaguar), men et tegn der repræsenterer hovedet af en tudse er et logogram hvis det angiver verbet 'at være født'.

Idiom
Et idiosynkratisk udtryk af flere ord med en bestemt kombination af elementer der identificeres som en SEMANTISK enhed, og som typisk refererer til et udtryk af uformel talesprog (for eksempel "gå i hundene", "lugte lunten", "stikke en plade"). Idiomets betydning kan normalt ikke direkte afledes fra des elementer. Se også EUFEMISME.

Indirekte objekt
Et indirekte OBJEKT er en grammatisk relation, hvis karakteristik og natur er bedst forklaret i en semantisk snarere end en syntaktisk terminologi. I sætningen "Vicky blev bidt af en tæge", udgør "af en tæge" det indirekte objekt.

Inhærent substantiv
Et substantiv der refererer til noget der i sin essens opfattes som permanent besiddet, og er derfor obligatorisk udtrykt som besiddet. Slægtskabstermer og kropsdele er traditionelt set inhærente substantiver i mayasprog.

Inkoativ
En klasse af aspektverber der refererer til "blivende", "tilsynekommende", eller "begyndende". Inkoative udtryk betegner begyndelsen af en tilstand eller en proces, som at vågne (blive vågen), eller dø (være død). De refererer til en ændring i subjektets tilstand, om det er utilsigtet, midlertidigt, eller permanent. I mayasprog er alle inkoative verber afledt af SUBSTANTIVER eller ADJEKTIVER.

Intransitiv
Intransitive verbalkonstruktioner har intet direkte OBJEKT; dvs. verber der ikke kræver, eller ikke kan have et direkte objekt er intransitive verber (f.eks. "at sove" og "at dø").

Kasus
Kasus er en grammatisk kategori karakteriseret ved bøjningsformer og determineret af den syntaktiske eller semantiske funktion af et substantiv eller pronomen (traditionelt set har termen *kasus* været forbeholdt de sprog der angiver bestemte funktioner ved substantiver, pronominer, eller substantiv sætninger).

Kausativt verbum
Et kausativt verbum er et verbum med et argument der udtrykker årsagen til udførelsen af det pågældende verbum: f.eks. Christophe *fik* Julie til at udgrave en grav. I en bestemt type verber er der et forskel på en kausativ og en inkoativ læsning: F.eks.

Inkoativ: Rasmus vågner
Kausativ: Rasmus lader Diana vågne

Klitik
En klitik er en grammatisk enhed med semantiske og syntaktiske karakteristika af et ord, men kan ikke stå alene (i SYNTAKS), og kræver derfor en "vært" (dvs. at en klitik er et bundet morfem). Kliser kan også påhæftes bøjede ord, et faktuk der adskiller dem fra AFFIKSER. Kliser er delt i to klasser: prokliser og enkliser; prokliser bliver hæftet foran på værtsordet, og enkliser bliver hæftet efter værtsordet. Der er en række kliser i mayahieroglyfskrift. En af de mest almindelige er DEIKTIKKEN for tid enklisen *–jiiy* ("siden").

Kognat
Et sæt ord er kognater (i relaterede sprog) hvis de er afledt fra samme oprindelige ord. Normalt har kognater ens lignende FONOLOGISKE og SEMANTISKE strukturer, men undtagelserne til denne regel er mangfoldige og kan kun spores gennem historisk lingvistik. Ordet for "bi" og "honning" er *chab* i ch'ol, ch'ontal, ch'orti', ch'olti' og tzeltal; *kab* i yukatekisk, lakandonsk, itza', og mopan; og *kaab* i k'iche', kaqchikel, og tzutujil; men de oprinder alle fra **kaab* i proto-maya, og de er derfor kognater af samme ord. Jo længere afstanden er mellem relaterede sprog (i tid og rum), des oftere variere ord af samme oprindelse. For eksempel varierer ordet for "hundrede" en hel del i indoeuropæiske sprog gennem tid og rum: På latin er det *centum*, på græsk *hekatón*, på oldirsk *cēt*, på gotisk *hund*, på svensk *hundra*, på tokhariansk *känt*, på spansk *ciento*, på sanskrit *śatám*, på litauisk *šimtas*, og på russisk *sto*, men de er alle kognater af **kmtón* på proto-indoeuropæisk. Ord i relaterede sprog ændres også semantisk, og også i det enkelte sprog over tid: For eksempel har ordet "nice" betydet "dum" og "fjollet" i det sene 13. århundredes engelsk. Ordet gennemgik en række forandringer, blandt andre *extravagant*, *elegant*, *strange*, *modest*, *thin*, og *shy* førend det endte med des nuværende betydning i slutningen af de 18. århundrede. Taget mayasprogs historie (og rekonstrueringen af klassik maya eller proto-mayasprog) i betragtning, er man nødsaget til at overveje både fonologiske og semantiske forandringer i sprogene, der ikke er, eller var, mere stabile end i andre sprog verden over.

Konsonant
En af to betydningsfulde lydklasser (foruden VOKALER). Konsonanter udtales ved en større begrænsning eller ved et fuldstændigt lukke af luftstrømmen i taleorganerne, end vokaler. Resultatet er enten friktion af, eller fuldstændig hindring af luften. Generelt set, så danner konsonanter ikke stavelser alene (uden vokaler). I lingvistikken står stort C for en (hvilken som helst) konsonant.

Kontekstafhængig
Kontekstafhængig betyder at fortolkningen (eller oversættelsen) af et givent udtryk er afhængig af den kontekst i hvilken den optræder; det værende bogstaveligt, syntaktisk eller andet.

Kontrast
Der er kontrast mellem to lyde (eller den FONETISKE forskel er kontrasterende) hvis den ene erstattet med den anden (i en identisk fonetisk kontekst) forandrer ordets mening. For eksempel /b/ og /p/ er to forskellige FONEMER på dansk: Hvis du ændrer /l/ i ordet "land" til et /r/ får du et andet ord "rand" (på japansk, for eksempel, er der ingen distinktion mellem disse fonemer). De ordpar hvis betydning kontrasteres på baggrund af fonemer bliver kaldt MINIMALE PAR. I klassisk maya eksisterer der fonetiske forskelle der er mindre kendte blandt dansktalende. En af disse er forskellen mellem (bi)labial, dental/alveolær, og VELÆRT STOP eller LUKKELYD (dvs. /p/, /t/, og /k/) på den ene hånd, og GLOTTALE stop eller lukkelyd (/p'/, /t'/, og /k'/) på den anden (indbefattet er også forskellen i ord med og uden prækonsonant eller intra-vokalsk glottale stop ('). Overvej følgende eksempel: *kab* (jord, land) og *k'ab* (hånd); *chan* (himmel, slange, 4) og *ch'an* (beskytter). Der bliver yderligere gjort en distinktion mellem korte og lange vokaler: *nah* (først) modsat *naah* (hus, bygning). Endnu en distinktion er fortaget ved ord med og uden prækonsonantal velære eller glottale FRIKATIVER: *k'an* (moden, gul) og *k'ahn* (trappe, bænk). Vokallængde og prækonsonantal velære og glottale frikativer kan ikke direkte spores i den glyfteksten og må som konsekvens rekonstrueres.

Køn
Se NOMINAL KLASSE.

Labial
En lyd der er produceret ved at indsnævre eller lukke læberne. Termen er brugt til både at referere til BILABIALE og labiodentale lyde. Der findes fire (bi)labiale lyde i klassisk maya: [p], [p'], [b], [m], og [w], og ingen labiodental lyde (fremstillet ved kontakt mellem underlæben og overtænderne, som i f.eks. [f] og [v]).

Ledsætning
En verbalsætning dannet med en nominal eller adverbielsætning. Ledsætninger kan enten være uafhængige eller afhænge: f.eks. i sætningen "jeg ved, at du vil elske at dechifrere mayaglyffer", der indeholder hovedsætningen "jeg ved", og ledsætningen "at du vil elske at dechifrere mayaglyffer".

Leksem
En term der anvendes til at udtrykke ideen om at bøjede ord (der ligeledes er ord) stadig er varianter af ét ord. For eksempel de finske ord "*käden*" ("hænder", "det af hånden"), "*kädellinen*" ("en med en hånd", "Primat"), "*käsitellä*" ("manipulere"), og "*käsin*" ("med hænder") er alle varianter af leksemet "*käsi*" eller "hånd".

Leksikal dobbelttydighed
En type dobbelttydighed der opstår når et ord har flere betydninger. Mayaordet *chan* (himmel, fire, slange) er ofte citeret som et eksempel på leksikal dobbelttydighed. Se også HOMOFON.

Lukke
En KONSONANT-type der indbefatter en fuldstændig lukning af luftvejen gennem ansatsrøret der er efterfulgt af en pludselig frigivelse af luften. Der er i klassisk maya otte lukker: /p/, /t/, /k/, / '/, /p'/, /t'/, /k'/, og /b/.

Lukkelyd
En lyd der produceres ved en fuldstændig tillukning af ansatsrøret. Se også LUKKE.

Mediopassiv
En VERBALART der er anvendt i udvalgte sprog som eksempelvis latin, oldgræsk, og i mayasprog. I mediopassiv (mellem verbalart) er agenten slettet og skal kun forstås i generel forstand, eller slet ikke. PATIENTEN bliver i stedet verbets SUBJEKT. I mediopassiv er subjektets aktion rettet mod subjektet selv; f.eks. (i klassisk maya): *chukuuy Aj Ukul* ("Aj Ukul blev fanget/pågrebet").

Metafor
Et figurativt udtryk der ikke skal forstås bogstaveligt (men refererer til en bestemt konceptuel lighed), dvs. en metafor anvender et forandret men lignende koncept til et andet koncept eller ide; f.eks. "på det her tidspunkt er jeg virkelig *drænet* og *udbrændt* i forsøget på at *absorbere* lingvistisk data".

Metonymi
En rutine i hvilken et ord (der er en attribut af et andet og mere komplekst eller abstrakt ord) står i stedet for et andet ord eller koncept. For eksempel i sætningen "*pennen* er stærkere end *sværdet*" *pen* og *sværd* repræsenterer skrift/forlagsvirksomhed og krig/militær magt/vold, respektivt. På samme måde kan ordet krone referere til monarki eller det royale hus (et koncept der ligeledes har metonymiske kvaliteter), ligesom "at læse Kierkegaard" betyder "at læse Kierkegaards værker".

Minimalt par
Et sæt af to ord eller andre strukturer der afviger i betydning og som indbyrdes kun har en forskel i deres lyde. Se KONTRAST for yderligere information.

Modus
En term for en af de fire BØJNINGS-kategorier for verber (modus, tid, aspekt og modalitet). De mest almindelige kategorier inden for modus er: indikativ (reel handling), imperativ (befaling), optativ (ønske), osv. Det lader på nuværende tidspunkt til, at indikativ er det eneste modus i mayahieroglyfskrift.

Morfem
Den mindste betydningsbærende enhed (mindste grammatiske enhed), dvs. et ord eller en del af et ord der ikke kan deles i mindre betydningsbærende elementer. Morfemer er generelt set enten RØDDER eller AFFIKSER. For eksempel har ordet "undtagelse" seks morfemer: præfikset "und-", roden "tag-", verbalafledningssuffikset "else-", pluralissuffikset "r-", bestemthedssuffikset "ne-", og gentivsuffikset "s". Et glyfisk eksempel fra klassisk maya er **chu-ka-ja**, der transskriberet *chu[h]kaj* kan deles i fire morfemer: *chu[-h]k-aj-Ø* (*chuk*: at gribe; -h-: passic markør for transitive verber af typen CVC; *-aj*: tematisk suffiks; og –Ø: 3. person absolutiv pronomen [tegnet "Ø" repræsenterer et "NULMORFEM"]).

Morfofonemisk
Omhandler ændringen af et FONEM til et andet i bestemte omgivelser. Tilstedeværelsen af morfofonemiske konstruktioner ("morfem-stavelser") i mayahieroglyfskrift er stadig omdebatteret. I dette værk er morfemstavelser ikke anset for at være en del af mayaskriftsystemet (idet nutidige rekonstruktioner udført af den europæiske skole for mayaepigrafi er en lige så brugbar løsning på de forskellige transskriptionsprocessor). Rekonstruktionsprocessen er ikke betinget af kravet om fonetisk ombytning, hvilket er en proces der ikke længere er troet at havet eksisteret.

Morfologi
En del af lingvistikken der beskæftiger sig med studiet af MORFEMER eller ords interne strukturer.

Nasal
En egenskab der karakteriserer lyde, der er frembragt ved at sænke den bløde palat (*velum*), hvilket muliggør at luft kan udledes gennem næsen. Der er to nasale lyde (nasale konsonanter) i klassisk maya: [m] og [n].

Nominal form
Former der er grammatisk sammenlignelige med substantiver. Nominale former indbefatter STAMMER, SUBSTANTIVER, PRONOMINER, substantiv ordgrupper og substantiv ledsætninger. I konstruktionen af syntaktiske systemer og verbalklasser er nominale former de mest fundamentale kategorier.

Nominal klasse
En generel term der dækker over det faktum, at f.eks. SUBSTANTIVER, VERBER og PRONOMINER kan tilhøre forskellige MORFOLOGISKE klasser. I ganske mange sprog falder substantiver i to eller tre klasser: Maskulinum, femininum eller neutrum, hvor alle tre er BØJET forskelligt. I dansk er der ikke en sådan distinktion, og i mayasprog er han- og hunkøn (maskulinum og femininum) de eneste kønsbestemte grammatiske klasser, der sommetider (lettere unøjagtigt) bliver omtalt som agentiver: *aj-* (maskulin klassifikator), og *ix-* (feminin klassifikator). Ingen af disse refererer rent faktisk til det mandlige eller kvindelige køn *per se*; den maskuline klassifikator er faktisk en neutral klassifikator, der forekommer tilføjet på en række plante- og dyrenavne, og den feminine klassifikator fungerer også som diminutiv. Når det kommer til pronominer opererer det danske sprog med køn i tredje person singularis ("han", "hun", og "den/det", "hans", "hendes", og "dens"), men visse sprog som finsk og mayasprog gør ikke. I klassisk maya er pronominet *u-* (foran ord der starter med en konsonant), og *y-* (foran ord der starter med en vokal) gældende for både men og kvinder ("han", "hende", "den/det", "hans", "hendes", og "dens/dets"). I mayasprog skal en persons køn vises på en anden måde (hvis det er nødvendigt), ved brug af klassifikatorerne (*aj-/ix-*) eller substantiver som "man", "far", "kvinde", "bedstemor" osv. Dette er ligeledes tilfældet på finsk – med undtagelse af, at ikke engang mandlige og kvindelige klassifikatorer eksisterer i sproget. Som resultat deraf må den omtalte persons køn klarlægges gennem indirekte forespørgsler.

Nulmorfem
Et nulmorfem (Ø) er et tegn der repræsenterer et element på et abstrakt niveau, hvilket ikke bliver udført i udtalelsen (i.e. den har ingen fonetisk tilstedeværelse i udtalen, ej heller en grafemisk tilstedeværelse i skriften). Et nulmorfem er dermed en repræsentation af fraværet af et forventet morfem. Der er en række nulmorfemer i klassisk maya (og som konsekvens, også i skriftsystemet). En af de mest almindelige er det absolutive pronomen i 3. person singularis (set B), som i sætningen *chumlaj* ("han/hun satte sig ned"), der på følgende måde kan adskilles i morfemer: *chum-l-aj-Ø* (verbalrod + markør af et positionsverbum + tematisk suffiks + 3. person absolutiv pronomen).

Ord
Den mindste GRAMMATISKE enhed der kan stå alene som hel udtalelse i både det talte og skrevne sprog. Ord er sammensat af STAMMER sammen med valgfrie AFFIKSER.

Ordgruppe
En ordgruppe er en SYNTAKTISK konstruktion, der består af mere end et ord, men mangler SUBJEKT-prædikatets konstruktionen der angiver en hel SÆTNING.

Objekt
Elementet der typisk refererer til PATIENTEN i en verbalsætning. Verber og sætninger der har et objekt er TRANSITIVE – de der ikke har et sådant er INTRANSITIVE. I mayasprog bliver OBJEKTET normalt efterfulgt af SUBJEKTET, dvs. sætningen *uchukuw Aj Ukul Yaxuun Bahlam* bliver oversat som "Yaxuun Bahlam greb Aj Ukul", men betyder faktisk: "greb Aj Ukul, Yaxuun Bahlam". Objekter kan opdeles i direkte og indirekte objekter.

Onomastik
En gren af SEMANTIKKEN der studerer etymologien af navne (se også TOPONYM).

Onomatopoietikon
Et onomatopoietikon referer til lyde der udgør de samlede fonetiske kvaliteter i et ord eller en enhed der producerer en lyd. Ord som "muh" og "bang" er onomatopoietiske.

Onset
Et onset er den første del af en STAVELSE før VOKALEN.

Ortografi
Måden hvorpå lyde af et givent sprog bliver gengivet grafemisk på skrift.

Palatal
En lyd der bliver produceret ved at indsnævre eller lukke mundhulen ved at hæve fortungen i retning mod den hårde palatal (gane). I klassisk maya var der kun en (ren) palatal lyd (baseret på udtalen af moderne mayasprog) [j] (grafemisk <y>) og tre palatale-ALVEOLÆRE lyde [č], [č'], og [š] (grafemisk <ch>, <ch'>, og <x>, respektivt).

Participium
En nominal form af et verbum. Participier kan karakteriseres som adjektiviske verbalformer. De kan ligeledes bøjes i kasus og i udvalgte tider (og også i f.eks. passiv): F.eks. (1) Rasmus ses *skrivende* hieroglyffer (2) Rasmus har *skrevet* hieroglyffer; (3) disse hieroglyffer var *skrevet* af Rasmus. I ch'olanske sprog er participium ofte refereret til som statiske adjektiver. Et af de (statiske) participier i mayahieroglyfskrift er termen *hamliiy* (*ham-l-iiy-Ø*), der kan oversættes med "det var i et *åbent* stadie".

Partikel
En partikel er et ord der ikke tilhører en af hovedordklasserne. Den er ligeledes ubøjelig. Nogle gange er PREPOSITIONER opfattet som partikler. Det følgende er danske eksempler på partikler: at, men, og, ja, nej, åh.

Passiv
Passiv VERBALART er en bøjning (eller AFLEDNING) af et TRANSITIVT VERBUM, hvori OBJEKTET for det transitive verbum bliver det passive SUBJEKT; dvs., at passiv indikerer, at subjektet er patienten eller modtageren af aktionen udtrykt ved verbet. For at benytte det ovenstående eksempel (se OBJEKT), skal sætningen *chu[h]kaj Aj Ukul* oversættes med "Aj Ukul blev fanget/pågrebet".

Patient
En variant af et verbielt argument. Et argument er en patient hvis aktionen udtrykt ved verbet er rettet mod, eller påvirker argumentets referent.

Person
En grammatisk kategori der viser om en NOMINAL indbefatter taleren og/eller tilhøreren. Taleren kaldes *første person*, tilhøreren kaldes *anden person*, og en hvilken som helst tredjepart kaldes for *tredje person*. På dansk kan kun

pronominer blive beskrevet således: F.eks. "vi" er et *første person pluralis pronomen*. De fleste mayatekster er skrevet i *tredje person singularis*.

Pluralis
En klasse af grammatiske former der indikerer TAL på SUBSTANTIVER og PRONOMINER.

Possessiv
Er et grammatisk kasus, der indikerer ejerskab eller en ejerskabslignende relation. Mange mayaord (så som kropsdele og slægtskabstermer) er INHÆRENT besiddet, og kan derfor stå alene (se ordbogen). Se også PRONOMINER.

Prædikat
Et segment af en SÆTNING, der udtrykker noget om SUBJEKTET (subjektet i sig selv ekskluderet).

Præfiks
Normalt set et bundet MORFEM (eller AFFIKS), der er påsat et ord på dettes venstre side (dvs. foran tegnet). Præfikser er i mayaepigrafi indikeret ved grafemtegn der er påhæftet venstre side af et andet tegn.

Pronomen
Et ord der kan substituere et SUBSTANTIV eller en substantivsætning. Der skelnes mellem flere forskellige typer af pronominer i grammatik, der i blandt *personlige pronominer* (f.eks. jeg, du, han, hende), *possessive pronominer* (f.eks. din, jeres), *demonstrative pronominer* (f.eks. dette, disse), *interrogative pronominer* (f.eks. hvad, hvem), *refleksive pronominer* (f.eks. mig, dig), osv. I klassisk maya angiver pronominerne PERSON, men ikke KØN. For eksempel så er det ergative pronomen i 3. person singularis i klassisk maya "*u*", og kan enten betyde "han", "hende", "den/det" eller "hans", "hendes", "dens/dets", og kønnet kan kun udledes via konteksten. I klassisk maya skrif er der tre sæt pronominer: (1) personlige pronominer, (2) POSSESIVE pronominer, og i sjældne tilfælde (3) demonstrative pronominer:

personlige og possessive pronominer:			**demonstrative pronominer:**		
	u *u*	"han, hun, den/det, hans, hendes, dens" (foran konsonanter)		ha-i *ha'i'*	"den/det/de/der"
	ya[159] *y-*	"han, hun, den/det, hans, hendes, dens/dets" (foran vokaler)	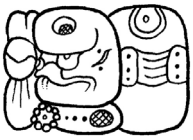	ha-o-ba *ha'ob*	"disse, de, dem"

Tabel XXIII: Eksempel på pronominer I klassisk maya hieroglyftekster

Proto-
Et præfikset ord der indikerer en formodet "stamfader" for relaterede sprog. For eksempel er stamfaderen til alle mayasprog beskrevet som proto-maya, og proto-tzeltal er den direkte stamfader til tzeltalsprog. Komparativ historisk lingvistik som et felt, beskæftiger sig med at bestemme proto-former for en given sprogfamilie, ved at analysere en række KOGNATER i et beskrevet sprog. Rekonstruerede protoformer er markeret med en asterisk (*) umiddelbart foran ordet: F.eks. *k'e'ŋ er foreslået som protoformen for ordet for "hule" på klassisk maya (*ch'e'n*).

Rod
Basisformen af et ord, der ikke kan analyseres yderligere uden at miste ordets identitet. Rødder er i mayasprog monomorfemiske STAMMER, der enten er frie MORFEMER (f.eks. "gå", "dig"), eller bundne morfemer (f.eks. "ind-", "u-", "-hed").

[159] Dette er blot et (grafemisk) eksempel på personlige og possessive prævokale pronominers (**ya**-tegnet bruges ved ord der har initialvokalen /a/). Andre er **ye, yi, yo**, og **yu**, der svarer til initialvokalerne (/e/, /i/, /o/, og /u/, respektivt).

Semantik
Studiet af betydning i sprog.

Semivokaler
Lydende [w], [j], og [l], men mere almindeligt [w] og [j] bliver omtalt som semivokaler, da de ikke let kan klassificeres som KONSONANTER eller VOKALER. Se også APPROKSIMANTER.

Singularis
En klasse af grammatiske former der indikerer at der kun er tale om et SUBSTANTIV eller PRONOMEN. Se også TAL

Stamme
Den grundlæggende del af et ord hvorpå BØJNINGER of AFFIKSER kan fastgøres. For eksempel er *chan* (himmel) stammen af mayaordet *chanal* ("himmelsk"). Ligeledes er *k'ahk'* (ild) stammen af *k'ahk'al* (brændende). En stamme kan enten være monomorfemisk (også kaldet ROD), eller polymofemisk (bestående af flere end et morfem).

Statiske verber
Et VERBUM der udtrykker en tilstand snarere end en aktion. For eksempel er verberne *at have*, *at være* og *at vide* statiske verber på dansk.

Stavelse
Den mindste enhed for en lydsekvens. Stavelser består ofte af en kerne (typisk en VOKAL eller flere vokaler) og en valgfri initial og/eller final margin (typisk KONSONANTER). Symbolerne C (konsonant) og V (vokal) bruges til at udtrykke stavelsesstrukturer: F.eks. bliver ordet "*ch'ahom*" på klassisk maya translittereret, ved brug af denne notationsform, til: CV.CVC (*ch'a-hom*). Modsat den standardiserede lingvistiske metode, bliver ord på klassisk maya translittereret i stavelser, ud fra GRAFEMISKE stavelser; dvs. der bliver skelnet mellem *udtalte* stavelser og *grafemiske* stavelser. Ordet *ch'ahom* der dermed opdelt i tre grafemiske stavelser (stavelsestegn): **ch'a-ho-ma**, og kan blive beskrevet ved hjælp af begge notationssystmer (grafemisk og udtalt): CV.CV.CV→ CV.CVC (eller: CV-CV-CV→ CVCVC).

Stemt (lyd)
En lyd der er produceret ved at vibrere med stemmebåndet.

Subjekt
Et NOMINALT element der refererer til AGENTEN af et VERBUM (den der udfører verbet). Subjekter kan enten være SUBSTANTIVER, PRONOMINER, eller komplekse NOMINALE ledsætninger. I mayasprog følger subjektet verbet (og et eventuelt OBJEKT) in en verbum-objekt-subjekt (VOS) rækkefølge.

Substantiv
En bred kategori af ord der inkluderer SUBSTANTIVER og NOMINALER.

Substantiver
En af de største leksikale kategorier: Et ord der navngiver en enhed, om det er en person, et objekt, eller et sted. Substantiver kan fungerer som SUBJEKTER eller OBJEKTER af et VERBUM.

Suffiks
Et bundet MORFEM (eller AFFIKS), der tilføjes på slutningen af en ROD eller STAMME. Se også PRÆFIKS.

Synkope
Bortfaldet af et segment af et ord. For eksempel er det INTRANSITIVE verbum "at danse" på klassiske maya afledt fra substantivet *ahk'ot* "dans", for at producere *ahk'taj*< *ahk'ot* + *-aj* (fonemet /o/ er dermed bortfaldet [synkoperet]).

Syntaks
Studiet af de regler hvormed ord er kombineret til at danne ordgrupper, ledsætninger, og sætninger.

Sætning
En grammatisk enhed der består af en eller flere LEDSÆTNINGER.

Tal
En ligvistisk kategori af SUBSTANTIVER og PRONOMINER der indikerer antallet af individer. I klassisk maya er der to talkategorier: SINGULARIS (sg. eller SG) og PLURALIS (pl. eller PL), af hvilke singularis er langt den hyppigst forekommende med pronominer. Idet pluralissuffikset er valgfrit i mayasprog (oftest kun tilstede når der er behov for at understrege en pluralis form), er fraværet også synligt i hieroglyfskriften. Dog er der i korpusset nogle tilfælde hvor pluralissuffikset *–ob* (*-o'b/-oob*) er markeret på det demonstrative pronomen *ha'i'* ("den, det"), hvilket giver *ha'ob* (*ha'o'b/ha'oob*; "disse, de, dem"), som i eksemplet fra Copan Tempel 11 nedenfor[160]:

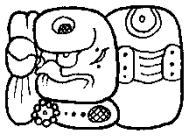

ha-o-bo
ha'ob / ha'o'b / ha'oob
ha'-ob-Ø
DEM.PRO-PL-3PA
"de er"

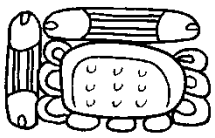

ko-ko-no-ma
ko[h]knom
ko[h]k-n-om-Ø
vagt-APAS-AG-3PA
"vagterne"

-taak er et andet pluralissuffiks der er tilstede i mayaskriftsystemet. Des brug er begrænset til personer, som i ordet *ch'oktaaak* (*ch'ok-taak*) eller "unge".

Tid
En grammatisk kategori eller udtryk af tid i en situation relativ til en anden tid (normalt associeret med verber). Tid er traditionelt set klassificeret i fortid, nutid og fremtid. Det er stadig debatteret om tid (eller ASPEKT) er tilstede i mayahieroglyfskrift.

Toponym
Et toponym er et SUBSTANTIV (eller substantivsætning) der er tildelt en geografisk beliggenhed. For eksempel er *Belize*, *Pook's Hill*, *Tikal*, *Leiden*, *Shite Creek*, *Koiransellaisenoja*, *Naughty Girl Meadow*, *Qaanaaq*, *Nunathloogagamiutbingoi*, *El Pueblo de Nuestra Señora la Reina de los Angeles de Porciúncula*, *Taumatawhakatangihangakoauauotamateaturipukakapikimaungahoronukupokaiwhenuakitanatahu* og *Ii* alle toponymer.

Transitiv
Et verbum eller en verbalform der kræver et direkte OBJEKT.

Tryk
Den relative betydelighed af en enhed i det talte sprog, der typisk er tildelt en enkelt stavelse i et ord. Normalt er en stavelse med tryk udtalt ved en øget artikulation, samt en højere tone. I mayaord er trykket typisk i sidste stavelse.

Velær
En lyd der er produceret ved en tillukning udført ved at hæve den bagerste del af tungen (*dorsum*) mod den bløde gane (*velum*). Der er to rene velære lyde i klassisk maya: [k] og [k'], og en lyd er enten er velær eller uvelær: [x] (her skrevet grafemisk som <j> og udtalt som i det spanske navn "Juan") – ikke til at forveksle med GRAFEMET <x>.

Verbalart
Et grammatisk bøjningssystem af verber der indikerer en relation mellem et VERBUMs SUBJEKT og den aktion der bliver udtrykt ved verbet. Der er fire verbalarter tilstede i klassisk maya: AKTIV, PASSIV, mediopassiv (eller middel verbalart), og antipassiv. For yderligere information konsulter sektionen omhandlende grammatik på side 65.

[160] Vi vil gerne takke Marc Zender for at udpege denne reference, og for at have leveret de lingvistiske data for den.

Verbum
Et ord der betegner en situation, begivenhed, eller aktion. Verber kan typisk blive bøjet i f.eks. person, aspekt, verbalart, og tid.

Vokal
En af de to betydelige lydklasser (foruden KONSONANTER). Vokaler er oftest udtalt med et relativt åbent ansatsrør uden nogen videre hindring af luftstrømmen gennem munden. I modsætning til konsonanter kan vokaler egenhændigt udgøre stavelser. Der er fem vokaler (eller ti hvis lange og korte vokaler anses for at være selvstændige vokaler) i klassisk maya: /a/, /e/, /i/, /o/, og /u/.

FORKORTELSER ANVENDT I MORFOLOGISK SEGMENTERING OG MORFOLOGISK ANALYSE

(Tilpasset til Mayalingvistik)

Forkortelse:	Forklaring:
Ø	nulmorfem
-	morfemgrænse
1	første person
2	anden person
3	tredje person
1S	første person singularis
2P	anden person pluralis
3SA	tredje person singularis absolutiv
3SE	tredje person singularis ergativ
A	absolutiv
ADJ	adjektiv
ADV	adverbium
AFT	affektiv
APAS	antipassiv
DEM	demonstrativt pronomen
ERG	ergativ
FKL	kvindelig/feminin klassifikator
INK	inkoativ
INS	instrumentalt suffiks
IV	intransitivt verbum
IVA	intransitivt verbum , afledt
LOK	lokativsuffiks
MKL	mandlig/maskulin/neutral klassifikator
SB	substantiv
NKL	tal/numerisk klassifikator
NUM	numerus (talord)
PL	pluralis
PAS	passiv
PV	positionsverbum
REL	relationelt suffiks
SG	singularis
SUF	suffiks (for uidentificerede suffikser)
TEM	tematisk suffiks
TV	transitivet verbum

Andre forkortelser:

*	rekonstrueret ord eller morfem (i historisk lingvistik)
*	ukorrekt ord, ordgruppe, sætning, osv. (generelt)
C	konsonant (vilkårlig)
V	vokal (vilkårlig)

Forkortelser anvendt i mayaepigrafi:

IFD	Indikator for Foregående Dato
KT	korttælling
AN	Afstandsnumre
ANIG	Afstandsnumres Introduktionsglyf
EG	Emblemglyf
IS	Indledende Serie
ISIG	Den Indledende Series Introduktionsglyf
LT	Langtælling
IED	Indikator for Efterfølgende Dato
PS	Periodeslutning
PSS	Primære Standard Sekvens

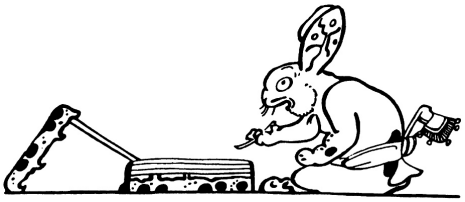

REFERENCER OG YDERLIGERE LÆSEMATERIALE

ACUÑA, René (red.)
1993 Bocabulario de Maya Than: Codex Vindobonensis N.S. 3833. Facsímil y transcripción crítica anotada Instituto de Investigaciones Filológicas, Centro de Estudios Mayas, *Fuentes para el Estudio de la Cultura Maya*, 10. Universidad Nacional Autónoma de México, México, D.F.

ANGULO V., Jorge
1970 Un posible códice de El Mirador, Chiapas. *Tecnologia* 4. Departamento de Prehistoria. Instituto Nacional de Antropología e Historia, México, D.F.

ANTTILA, Raimo
1972 *An Introduction to Historical and Comparative Linguistics*. MacMillan Publishing Co., Inc., New York.

AULIE, H. Wilbur og Evelyn W. Aulie
1999 *Diccionario Ch'ol de Tumbal, Chiapas, con variaciones dialectales de Tila y Sabanilla.* Genredigeret af Emily F. Scharfe de Stairs. Instituto Lingüístico de Verano, A.C., México, D.F.

BARRERA VÁSQUEZ, Alfredo
1980 *Diccionario Maya Cordemex: Maya-Español, Español-Maya*. Ediciones Cordemex, Mérida, Yucatán, México.

BAUER, Laurie
1988 *Introducing Linguistic Morphology*. Edinburgh University Press, Edinburgh.

BEETZ, Carl P. og Linton Satterthwaite
1981 *The Monuments and Inscriptions of Caracol, Belize*. University Museum Monograph 45, University of Pennsylvania, Philadelphia.

BELIAEV, Dmitri
2005 *Epigraphic Evidence for the Highland–Lowland Maya Interaction in the Classic Period*. Paper presented at the 10th European Maya Conference, Leiden.

BERLIN, Heinrich
1958 El glifo "emblema" en las inscripciones mayas. *Journal de la Société des Américanistes* n.s. 47: 111-119.

BICKFORD, J. Albert og David Tuggy (red.)
2001 *Electronic Glossary of Linguistic Terms*.
URL: <http://www.sil.org/americas/mexico/ling/glosario/E005ai-Glossary.htm>

BOOT, Erik
2009 A Classic Maya – English / English – Classic Maya Vocabulary of Hieroglyphic Readings. *Mesoweb*.
URL: <http://www.mesoweb.com>

BRICKER, Victoria R.
1986 *A Grammar of Maya Hieroglyphs*. Middle American Research Institute, Publication No. 56. Tulane University, New Orleans.
1992 Noun and Verb Morphology in the Maya Script. *Handbook of Middle American Indians, Supplement Vol. 5: Epigraphy*. University of Texas Press, Austin.
2000a Bilingualism in the Maya Codices and the Books of Chilam Balam. *Written Language and Literacy*, Vol. 3:1, s. 77-115.
2000b Aspect, Deixis, and Voice: Commentary on Papers by Wald and Lacadena. *Written Language and Literacy*, Vol. 3:1, s. 181-188.

CAMPBELL, Lyle
1998 *Historical Linguistics: An Introduction.* Edinburgh University Press, Edinburgh.

CARLSON, John B.
1983 The Grolier Codex: A Preliminary Report on the Content and Authenticity of a Thirteenth-Century Maya Venus Almanac. *Calendars in Mesoamerica and Peru: Native American Computations of Time*: *Proceedings of the 44th International Congress of Americanists*, redigeret af Anthony F. Aveni og Gordon Brotherston. *BAR International Series* 174, Oxford.

CARR, Philip
1993 *Phonology*. The MacMillan Press Ltd., London.

CHASE, Arlen F., Nikolai Grube, og Diane Z. Chase
1991 Three Terminal Classic Monuments from Caracol, Belize. *Research Reports on Ancient Maya Writing* 36.

CIUDAD REAL, Antonio de
1984 *Calepino Maya de Motul, Tomos I-II*. Redigeret af René Acuña. Universidad Nacional Autónoma de México, México, D.F.

Codex Tro-Cortesianus (Codex Madrid)
1967 Akademische Druck- u. Verlagsanstalt, Graz.

Códice de Madrid
1933 Drawings by Carlos A. Villacorta. Tipografía Nacional, Guatemala.

COE, Michael D.
1992 *Breaking the Maya Code*. Thames and Hudson, Inc., New York.

COE, Michael D. og Justin Kerr
1998 *The Art of the Maya Scribe*. Harry N. Abrams, Inc., New York.

COE, Michael D. og Mark Van Stone
2001 *Reading the Maya Glyphs*. Thames and Hudson Inc., New York.

CRYSTAL, David
2008 *A Dictionary of Linguistics and Phonetics*. 6. udgave. Blackwell Publishing, Malden, Oxford & Carlton.

DIENHART, John M.
1989 *The Mayan Languages: A Comparative Vocabulary, Vols. 1-3.* Odense University Press, Odense, Danmark.

DON, Jan, Johan Kerstens, og Eddy Ruys
1999 *Lexicon of Linguistics*. Utrecht Institute of Linguistics OTS, Utrecht University.
URL: <http://tristram.let.uu.nl/UiL-OTS/Lexicon/>

EUW, Eric von
1977 *Corpus of Maya Hieroglyphic Inscriptions*, Vol. 4, Part 1: Itzimte, Pixoy, Tzum. Peabody Museum of Archaeology and Ethnology, Harvard University, Cambridge, Massachusetts.
1978 *Corpus of Maya Hieroglyphic Inscriptions*, Vol. 5, Part 1: Xultun. Peabody Museum of Archaeology and Ethnology, Harvard University, Cambridge, Massachusetts.

EUW, Eric von og Ian Graham
1984 *Corpus of Maya Hieroglyphic Inscriptions*, Vol. 5, Part 2: Xultun, La Honradez, Uaxactun. Peabody Museum of Archaeology and Ethnology, Harvard University, Cambridge, Massachusetts.

FELDMAN, Lawrence H.
1998 *Pokom Maya and Their Colonial Dictionaries*. Rapport indleveret til The Foundation for the Advancement of Mesoamerican Studies, Inc.

FÖRSTEMANN, Ernst
1880 *Die Mayahandschrift der Königlichen öffentlichen Bibliothek zu Dresden*. Verlag der A. Naumann'schen Lichtdruckerei, Leipzig.

FOX, James A. og John S. Justeson
1984 Conventions for the Transliteration of Mayan Hieroglyphs. *Phoneticism in Mayan Hieroglyphic Writing* (redigeret af John S. Justeson og Lyle Campbell, Institute for Mesoamerican Studies, State University of New York at Albany, Publication No. 9), s. 363-366.
1984 Polyvalence in Mayan Hieroglyphic Writing. *Phoneticism in Mayan Hieroglyphic Writing* (red. John S. Justeson og Lyle Campbell, Institute for Mesoamerican Studies, State University of New York at Albany, Publication No. 9), s. 17-76.

FRAWLEY, William
1987 *Text and Epistemology.* Ablex, Norwood.
1992 *Linguistic Semantics*. Lawrence Erlbaum, Hillsdale.

FREIDEL, David A., Linda Schele, og Joy Parker
1993 *Maya Cosmos: Three Thousand Years on the Shaman's Path*. William Morrow & Co., Inc., New York.

GRAFF, Don og Gabrielle Vail
2001 Censers and Stars: Issues in the Dating of the Madrid Codex. *Latin American Indian Literatures Journal* 17, s. 58-95.

GRAHAM, Ian
1967 Archaeological Explorations in El Peten, Guatemala. *Middle American Research Institute*, Publication No. 33. Tulane University, New Orleans.
1975 *Corpus of Maya Hieroglyphic Inscriptions*, Vol. 1: Introduction to the Corpus. Peabody Museum of Archaeology and Ethnology, Harvard University, Cambridge, Massachusetts.
1978 *Corpus of Maya Hieroglyphic Inscriptions*, Vol. 2, Part 2: Naranjo, Chunhuitz, Xunantunich. Peabody Museum of Archaeology and Ethnology, Harvard University, Cambridge, Massachusetts.
1979 *Corpus of Maya Hieroglyphic Inscriptions*, Vol. 3, Part 2: Yaxchilan. Peabody Museum of Archaeology and Ethnology. Harvard University, Cambridge, Massachusetts.
1980 *Corpus of Maya Hieroglyphic Inscriptions*, Vol. 2, Part 3: Ixkun, Ucanal, Ixtutz, Naranjo. Peabody Museum of Archaeology and Ethnology, Harvard University, Cambridge, Massachusetts.
1982 *Corpus of Maya Hieroglyphic Inscriptions*, Vol. 3, Part 3: Yaxchilan. Peabody Museum of Archaeology and Ethnology, Harvard University, Cambridge, Massachusetts.
1986 *Corpus of Maya Hieroglyphic Inscriptions*, Vol. 5, Part 3: Uaxactun. Peabody Museum of Archaeology and Ethnology, Harvard University, Cambridge, Massachusetts.
1992 *Corpus of Maya Hieroglyphic Inscriptions*, Vol. 4, Part 2: Uxmal, Xcalumkin. Peabody Museum of Archaeology and Ethnology, Harvard University, Cambridge, Massachusetts.
1996 *Corpus of Maya Hieroglyphic Inscriptions*, Vol. 7, Part 1: Seibal. Peabody Museum of Archaeology and Ethnology, Harvard University, Cambridge, Massachusetts.

GRAHAM, Ian og Eric von Euw
1975 *Corpus of Maya Hieroglyphic Inscriptions*, Vol. 2, Part 1: Naranjo. Peabody Museum of Archaeology and Ethnology. Harvard University, Cambridge, Massachusetts.
1977 *Corpus of Maya Hieroglyphic Inscriptions*, Vol. 3, Part 1: Yaxchilan. Peabody Museum of Archaeology and Ethnology. Harvard University, Cambridge, Massachusetts.
1992 *Corpus of Maya Hieroglyphic Inscriptions*, Vol. 4, Part 3: Uxmal. Peabody Museum of Archaeology and Ethnology, Harvard University, Cambridge, Massachusetts.
1997 *Corpus of Maya Hieroglyphic Inscriptions*, Vol. 8, Part 1: Coba. Peabody Museum of Archaeology and Ethnology, Harvard University, Cambridge, Massachusetts.

GRAHAM, Ian og Peter Mathews
1996 *Corpus of Maya Hieroglyphic Inscriptions*, Vol. 6, Part 2: Tonina. Peabody Museum of Archaeology and Ethnology, Harvard University, Cambridge, Massachusetts.
1999 *Corpus of Maya Hieroglyphic Inscriptions*, Vol. 6, Part 3: Tonina. Peabody Museum of Archaeology and Ethnology, Harvard University, Cambridge, Massachusetts.

GRUBE, Nikolai
1994 Epigraphic Research at Caracol, Belize. *Studies in the Archaeology of Caracol, Belize* (redigeret af Arlen F. Chase og Diane Z. Chase), s. 83-122. Pre-columbian Art Research Institute Monograph 7, San Francisco.

GRUBE, Nikolai (red.)
2001 Maya: Divine Kings of the Rainforest. Könemann Verlagsgesellschaft mbH, Köln.

GRUBE, Nikolai, Alfonso Lacadena, og Simon Martin
2003 Chichen Itza and Ek Balam: Terminal Classic Inscriptions from Yucatan. *Notebook for the XXVIIth Maya Hieroglyphic Forum at Texas, Part II*. Maya Workshop Foundation, The University of Texas, Austin.

GRUBE, Nikolai og Werner Nahm
1994 A Census of Xibalba: A Complete Inventory of *Way* Characters on Maya Ceramics. *The Maya Vase Book: A Corpus of Rollout Photographs of Maya Vases,* Vol. 4 (red. Justin Kerr), Kerr Associates, New York, N.Y., s. 686-715.

GUTIERREZ, Mary Ellen
1993 Caracol, Altar 21: A Reconsideration of the Chronological Framework and Implications for the Middle Classic dynastic Sequence. *Mexicon*, Vol. XV, Nr. 2, s. 28-32.

HARRIS, John F. og Stephen K. Stearns
1997 *Understanding Maya Inscriptions: A Hieroglyph Handbook.* The University Museum of Archaeology and Anthropology, University of Pennsylvania, Philadelphia.

HELMKE, Christophe
1997 *Portraits of Kings: An Analysis of Design of Classic Maya Stelae*. Honours Thesis. Department of Anthropology, McGill University, Montreal.

HELMKE, Christophe, Harri Kettunen, og Stanley Guenter
2006 Comments on the Hieroglyphic Texts of the B-Group Ballcourt Markers at Caracol, Belize. *Wayeb Notes* 23.

HOBBS, James B.
1999 *Homophones and Homographs: An American Dictionary*. 3rd edition. McFarland & Company, Inc., Jefferson, North Carolina.

HOFLING, Charles Andrew
2000 Mayan Texts, Scribal Practices, Language Varieties, Language Contacts, and Speech Communities: Commentary on Papers by Macri, Vail, and Bricker. *Written Language and Literacy*, Vol. 3:1, s. 117-122.

HOUSTON, Stephen D.
1987 Notes on Caracol Epigraphy and Its Significance. *Investigations at the Classic Maya City of Caracol, Belize 1985-1987* (redigeret af Arlen D. Chase og Diane Z. Chase), s. 85-100. Pre-columbian Art Research Institute Monograph 3, San Francisco.
1989 *Maya Glyphs*. University of California Press, Berkeley.
1997 The Shifting Now: Aspect, Deixis, and Narrative in Classic Maya Texts. *American Anthropologist* Vol. 99, s. 291-305.
2004 Writing in Early Mesoamerica. *The First Writing: Script Invention as History and Process* (redigeret af Stephen D. Houston, Cambridge University Press, Cambridge), s. 274-309.

HOUSTON, Stephen, Oswaldo Chinchilla Mazariegos, og David Stuart
2001 *The Decipherment of Ancient Maya Writing*. University of Oklahoma Press, Norman.

HOUSTON, Stephen, David Stuart, og John Robertson
1998 Disharmony in Maya Hieroglyphic Writing: Linguistic Change and Continuity in Classic Society. *Anatomía de una civilización: Aproximaciones interdisciplinarias a la cultura maya* (redigeret af Andrés Ciudad Ruiz & al., Sociedad Española de Estudios Mayas), s. 275-296.

HOUSTON, Stephen, John Robertson, og David Stuart
2000 The Language of Classic Maya Inscriptions. *Current Anthropology, Vol. 41, No. 3.* The Wenner-Gren Foundation for Anthropological Research, s. 321-356.
2004 Disharmony in Maya Hieroglyphic Writing. *The Linguistics of Maya Writing* (redigeret af Søren Wichmann, University of Utah Press, Salt Lake City), s. 83-101.

HULL, Kerry
2002 *A Comparative Analysis of Ch'orti' Verbal Art and the Poetic Discourse Structures of Maya Hieroglyphic Writing*. Report submitted to FAMSI. URL: <http://www.famsi.org/reports/hull2/hull2.htm>

IIVONEN, Antti, Mari Horppila, Miika Heikkonen, og Olli Rissanen
2000 *Fonetiikan perussanasto*. Helsingin yliopisto, Fonetiikan laitos. URL: <http://www.opiskelijakirjasto.lib.helsinki.fi/fonterm/>

KARLSSON, Fred
1998 *Yleinen kielitiede*. Yliopistopaino, Helsinki.

KAUFMAN, Terrence
1972 El Proto-Tzeltal-Tzotzil: Fonología comparada y diccionario reconstruido. *Centro de Estudios Mayas*, Cuaderno 5, Universidad Nacional Autónoma de México, Centro de Estudios Mayas, México, D.F.

KAUFMAN, Terrence S. og William M. Norman
1984 An Outline of Proto-Cholan Phonology, Morphology and Vocabulary. *Phoneticism in Mayan Hieroglyphic Writing* (redigeret af John S. Justeson og Lyle Campbell, Institute for Mesoamerican Studies, State University of New York at Albany, Publication No. 9), s. 77-166.

KERR, Justin
1989 *The Maya Vase Book: A Corpus of Rollout Photographs of Maya Vases*, Vol. 1. Kerr Associates, New York, N.Y.
1990 *The Maya Vase Book: A Corpus of Rollout Photographs of Maya Vases*, Vol. 2. Kerr Associates, New York, N.Y.
1992 *The Maya Vase Book: A Corpus of Rollout Photographs of Maya Vases*, Vol. 3. Kerr Associates, New York, N.Y.
1994 *The Maya Vase Book: A Corpus of Rollout Photographs of Maya Vases*, Vol. 4. Kerr Associates, New York, N.Y.
1997 *The Maya Vase Book: A Corpus of Rollout Photographs of Maya Vases*, Vol. 5. Kerr Associates, New York, N.Y.
2000 *The Maya Vase Book: A Corpus of Rollout Photographs of Maya Vases*, Vol. 6. Kerr Associates, New York, N.Y.
uden år *Maya Vase Database: An Archive of Rollout Photographs Created by Justin Kerr*. URL: <http://www.famsi.org/research/kerr>

KETTUNEN, Harri
1996 An Interview with Linda Schele and Peter Mathews. *Revista Xaman 2/1996*.
1998a Relación de las cosas de San Petersburgo: An Interview with Dr. Yuri Valentinovich Knorozov, Part I. *Revista Xaman 3/1998*.
1998b Relación de las cosas de San Petersburgo: An Interview with Dr. Yuri Valentinovich Knorozov, Part II. *Revista Xaman 5/1998*.
2002 *Applied Linguistic Terminology Associated with Maya Epigraphy*. Typescript. Department of World Cultures, University of Helsinki.
2003 *Mayahieroglyfit*. Acta Ibero-Americana Fennica. Series Hispano-Americana 3, Instituto Iberoamericano de Finlandia, Suomen Madridin instituutti, DARK, Vantaa.
2005 An Old Euphemism in New Clothes: Observations on a Possible Death Difrasismo in Maya Hieroglyphic Writing. *Wayeb Notes*, No. 16.
2009 *Scribal Tradition Meets Harmony Rules: Implications of Statistical Patterns of Synharmonic and Disharmonic Spellings in Maya Hieroglyphic Writing*. Final Report, Post-Doctoral Project, Academy of Finland & Department of World Cultures, University of Helsinki.
2010 *Mayojen merkillinen kirjoitusjärjestelmä*. Foredrag givet ved Studia Humaniora, February 11, 2010, University of Helsinki.

KETTUNEN, Harri og Christophe Helmke
2010 *La escritura jeroglífica maya*. Acta Ibero-Americana Fennica, Series Hispano-Americana 8. Instituto Iberoamericano de Finlandia, Madrid. Con contribuciones de Gabrielle Vail. Traducción al español: Verónica Amellali Vázquez López y Juan Ignacio Cases Martín.

KETTUNEN, Harri, Christophe Helmke, og Stanley Guenter
2002 *Transcriptions and Transliterations of Selected Texts from Yaxchilan, Chiapas, Mexico*. Første udgave. Manuskript of forfatternes besiddelse.

KNOROZOV, Yuri V.
1952 Drevnyaya pis'mennost' Tsentral'noy Ameriki. *Sovetskaya Etnografiya* 3: 100-118.
1952 *Ancient Writing of Central America*. Translated from Sovietskaya Etnografiya 3: 100-118.
1967 *(Selected Chapters from) The Writing of the Maya Indians*. Oversat fra russisk af Sophie Coe. Russian Translation Series of the Peabody Museum of Archaeology and Ethnology, Vol. IV, Harvard University, Cambridge.

KOSUNEN, Riina og Susanne Väisänen
2001 *Kääntämisen opetussanasto*. Turun yliopisto, Kääntämisen ja tulkkauksen keskus. URL: <http://www.utu.fi/hum/centra/pedaterm/>

Kumatzim Wuj Jun: Códice de Dresde
1998 Editorial Cholsamaj, Guatemala.

LACADENA, Alfonso
2000 Antipassive Constructions in the Maya Glyphic Texts. *Written Language and Literacy*, Vol. 3:1, s. 155-180.
2003 El sufijo verbalizador *-Vj (-aj ~ iij)* en la escritura jeroglífica maya. *De la tablilla a la Inteligencia artificial: Homenaje al Prof. Dr. Cunchillos en su 65 aniversario* (redigeret af A. González, J. P. Vita, og J. A. Zamora, Instituto de Estudios Islámicos y de Oriente Próximo, Zaragoza), s. 913-931.
2004 Passive Voice in Classic Maya Texts: *-h-...-aj* and *-n-aj* Contructions. *The Linguistics of Maya Writing* (redigeret af Søren Wichmann, University of Utah Press, Salt Lake City), s. 165-194.
2009 Apuntes para un estudio sobre literatura Maya antigua. *Texto y contexto: Perspectivas intraculturales en el análisis de la literatura maya yucateca*, redigeret af Antje Gunsenheimer, Tsubasa Okoshi Harada, and John F. Chuchiak, s. 31-52. BAS, Bonn.

LACADENA, Alfonso og Søren Wichmann
2000 *The Dynamics of Language in the Western Lowland Maya Region*. Foredrag givet ved Chacmool-konferencen i 2000. Calgary, November 9-11, 2000.
2002a The Distribution of Lowland Maya Languages in the Classic Period. *La organización social entre los mayas: Memoria de la Tercera Mesa Redonda de Palenque, Vol. II*, redigeret af Vera Tiesler Blos, Rafael Cobos og Merle Greene Robertson, s. 275-314. Instituto Nacional de Antropología e Historia, México D.F.
2002b *Classic Maya Grammar*. Advanced Workshop, 7th European Maya Conference, London.
2004 On the Representation of the Glottal Stop in Maya Writing. *The Linguistics of Maya Writing*, redigeret af Søren Wichmann, , s. 103-162. University of Utah Press, Salt Lake City.
2005 *Harmony Rules and the Suffix Domain: A Study of Maya Scribal Conventions*. Elektronisk dokument. <http://email.eva.mpg.de/~wichmann/harm-rul-suf-dom7.pdf>
2009 Apuntes para un estudio de literatura maya antigua. En *Text and Context: Yucatec Maya Literature in a Diachronic Perspective/ Texto y Contexto: La Literatura Maya Yucateca en Perspectiva Diacrónica*, editado por Antje Gunsenheimer, Tsubasa Okoshi y John F. Chuchiak, pp. 31-52. BAS (Bonner Amerikanistische Studien), Shaker Verlag Aachen, Bonn.

LACADENA, Alfonso og Marc Zender
2001 *Classic Maya Grammar: Advanced Group*. Den Sjette Europæiske Mayakonference, Hamburg Universitet & Wayeb.

LANDA, Diego de
1986 *Relación de las Cosas de Yucatán*. 13. ed. Editorial Porrua, S.A., México, D.F.

LOUNSBURY, Floyd G.
1984 Glyphic Substitutions: Homophonic and Synonymic. *Phoneticism in Mayan Hieroglyphic Writing*, redigeret John S. Justeson and Lyle Campbell, s. 167-184. Institute for Mesoamerican Studies, State University of New York at Albany, Publication No. 9.

LOVE, Bruce
1994 *The Paris Codex: Handbook for a Maya Priest*. University of Texas Press, Austin.

MacLEOD, Barbara
1990 *Deciphering the Primary Standard Sequence*. Unpublished Ph.D. Dissertation. Department of Anthropology, University of Texas at Austin.

MACRI, Martha J.
2000 Numeral Classifiers and Counted Nouns in the Classic Maya Inscriptions. *Written Language and Literacy*, Vol. 3(1): 13-36.

MARCUS, Joyce
1992 *Mesoamerican Writing Systems - Propaganda, Myth, and History in Four Ancient Civilizations*. Princeton University Press, Princeton.

MARHENKE, Randa
1997 Latin in the Madrid Codex. *U Mut Maya*, VI: 199-201.

MARTIN, Simon og Nikolai Grube
2000 *Chronicle of the Maya Kings and Queens: Deciphering the Dynasties of the Ancient Maya*. Thames & Hudson, London.
2008 *Chronicle of the Maya Kings and Queens: Deciphering the Dynasties of the Ancient Maya*. Revideret udgave. Thames & Hudson, London.

MATHEWS, Peter
1997 *La escultura de Yaxchilán*. Serie Arqueología, Colección científica No. 368. Instituto Nacional de Antropología e Historia, México, D.F.

MATHEWS, Peter og Marc Zender
1998 *Notebook for the Kelowna Museum's Second Annual Maya Hieroglyphic Workshop Online.* URL: <http://www.acs.ucalgary.ca/~harriscj /mayaglyphs/>

MAUDSLAY, Alfred P.
1974 [1889-1902] *Biologia Centrali-Americana: Archaeology*, vols. I-VI. R.H. Porter & Dulau & Co., London.

MILBRATH, Susan
1999 *Star Gods of the Maya: Astronomy in Art, Folklore, and Calendars*. University of Texas Press, Austin.

MORAN, Francisco de
1695 *Arte y vocabulario de la lengua Cholti que quiere decir la Lengua de Milperos*. Manuscript Collection 497.4/M79, American Philosophical Society, Philadelphia.

MORLEY, Sylvanus G.
1937 *The Inscriptions of Peten*. Vols. I-V. Carnegie Institution of Washington, Publication No. 437, Washington.

NODINE, Mark H.
1996 *Glossary of Grammatical Terms*. URL: <http://www.cs.brown.edu/fun/ welsh/Glossary.html>

NORD, Christiane
1991 *Text Analysis in Translation : Theory, Methodology, and Didactic Application of a Model for Translation-Oriented Text Analysis*. Rodopi, Amsterdam.

PROSKOURIAKOFF, Tatiana
1950 *A Study of Classic Maya Sculpture*. Publication No. 593, Carnegie Institution of Washington, Washington, D.C.
1960 Historical Implications of a Pattern of Dates at Piedras Negras, Guatemala. *American Antiquity* Vol. 25 (4): 454-475.
1963 Historical Data in the Inscriptions of Yaxchilan, Part I. *Estudios de Cultura Maya* 3: 149-167.

REENTS-BUDET, Dorie
1994 *Painting the Maya Universe: Royal Ceramics of the Classic Period*. Duke University Press, London.

ROBERTSON, John S.
1992 *The History of Tense/Aspect/Mood/Voice in the Mayan Verbal Complex*. University of Texas Press, Austin.

ROBERTSON, John, Stephen Houston, Marc Zender, og David Stuart
2007 Universals and the Logic of the Material Implication: A Case Study from Maya Hieroglyphic Writing. *Research Reports on Ancient Maya Writing*, Number 62.
URL: http://www.utmesoamerica.org/pdf_meso/RRAMW62.pdf

ROBERTSON, Merle Greene
1985 *The Sculpture of Palenque, Vol. III: The Late Buildings of the Palace*. Princeton University Press, Princeton, New Jersey.
1991 *The Sculpture of Palenque, Vol. IV: The Cross Group, the North Group, the Olvidado, and Other Pieces*. Princeton University Press, Princeton, New Jersey.

ROSNY, Léon de
1876 *Essai sur le déchiffrement de l'écriture hiératique de l'Amérique Centrale*. Archives de la Société Américaine de France 2: 5-108.
2001 [1876] Essai sur le déchiffrement de l´écriture hiératique de L'Amérique Centrale (excerpts). *The Decipherment of Ancient Maya Writing*, redigeret af Stephen Houston, Oswaldo Chinchilla Mazariegos, og David Stuart, s. 77-88. University of Oklahoma Press, Norman.

SAEED, John I
1997 *Semantics*. Blackwell Publishers, Cambridge.

SATURNO, William A., David Stuart, og Boris Beltrán
2006 Early Maya Writing at San Bartolo, Guatemala. *Science Express*, January 5.
URL: <www.sciencexpress.org>

SATURNO, William A., Karl Taube, og David Stuart
2005 *The Murals of San Bartolo, Guatemala, Part I: The North Wall.* Ancient America, 7. Center for Ancient American Studies. Barnardsville.

SCHELE, Linda
1982 *Maya Glyphs: The Verbs*. University of Texas Press, Austin.

SCHELE, Linda (red.)
1990 *Notebook for the XIVth Maya Hieroglyphic Workshop at Texas*. The University of Texas, Austin.

SCHELE, Linda og David Freidel
1990 *A Forest of Kings: The untold Story of the Ancient Maya*. William Morrow and Company, Inc., New York.

SCHELE, Linda og Nikolai Grube
1996 The Workshop for Maya on Hieroglyphic Writing. *Maya Cultural Activism*, redigeret af Edward F. Fischer og R. McKenna Brown, s. 131-140. The University of Texas Press, Austin.

SCHELE, Linda og Nikolai Grube
2002 Introduction to Reading Maya Hieroglyphs. *Notebook for the XXVIth Maya Hieroglyphic Forum at Texas*. Maya Workshop Foundation, Austin, Texas.

SCHELE, Linda og Peter Mathews
1998 *The Code of Kings: The Language of Seven Sacred Maya Temples and Tombs*. Scribner, New York.

SCHELE, Linda og Mary Ellen Miller
1986 *The Blood of Kings: Dynasty and Ritual in Maya Art*. George Braziller, Inc., New York.

SCHELE, Linda, Robert Wald, og Peter Keeler
1999 *A Palenque Triad*. 2. udgave. Maya Workshop Foundation, Austin, Texas.

SCHELLHAS, Paul
2001 [1945] Die Entzifferung der Mayahieroglyphen: ein unlösbares Problem? Translated in *The Decipherment of Ancient Maya Writing*, redigeret af Stephen Houston, Oswaldo Chinchilla Mazariegos, og David Stuart, s. 173-179. University of Oklahoma Press, Norman 2001.

SHARER, Robert J.
1994 *The Ancient Maya.* 5th ed. Stanford University Press, Stanford, California.

SPENCER, Andrew
1991 *Morphological Theory: An Introduction to Word Structure in Generative Grammar*. Basil Blackwell, Cambridge.

STEPHENS, John Lloyd
1993 [1841] *Incidents of Travel in Central America, Chiapas, and Yucatan*. Smithsonian Institution Press, Washington.

STONE, Andrea J.
1995 *Images from the Underworld: Naj Tunich and the Tradition of Maya Cave Painting*. University of Texas Press, Austin.

STUART, David
1987 Ten Phonetic Syllables. *Research Reports on Ancient Maya Writing* No. 14. Center for Maya Research, Washington, D.C.
1994 Kings of Stone: A Consideration of Stelae in Maya Ritual and Representation. *RES* 29/30: 149-171.
1995 *A Study of Maya Inscriptions*. PhD Dissertation, Vanderbilt University, Nashville, Tennessee.
1996 *Hieroglyphs and History at Copan.* URL: <http://www.peabody.harvard.edu/Copan/text.html>
1998 The Arrival of Strangers: Teotihuacan and Tollan in Classic Maya History. Uddrag af et foredrag givet ved Princeton University, October 1996 - Revised February 1998. *Precolumbian Art Research Institute (P.A.R.I.) Onlinepublikation*: Newsletter No. 25.
URL: <http://mesoweb.com/pari/online_publications.html>
2005 *The Inscriptions from Temple XIX at Palenque: A Commentary*. The Pre-Columbian Art Research Institute, San Francisco
2006 *Sourcebook for the 30th Maya Meetings, March 14-19, 2006*. The Mesoamerican Center, Department of Art and Art History, The University of Texas at Austin.

STUART, David og Ian Graham
2003 *Corpus of Maya Hieroglyphic Inscriptions*, Vol. 9, Part 1: Piedras Negras. Peabody Museum of Archaeology and Ethnology, Harvard University, Cambridge, Massachusetts.

STUART, David og Stephen Houston
1994 Classic Maya Place Names. *Studies in Pre-Columbian Art & Archaeology* No. 33. Dumbarton Oaks Research Library and Collections, Trustees for Harvard University, Washington, D.C.

STUART, David, Stephen D. Houston, og John Robertson
1999 Recovering the Past: Classic Maya Language and Classic Maya Gods. *Notebook for the XXIIIrd Maya Hieroglyphic Forum at Texas*, 2. del, s. 1-96. Department of Art and Art History, the College of Fine Arts, and the Institute of Latin American Studies, The University of Texas at Austin.

STUART, George E.

1992 Quest for Decipherment: A Historical and Biographical Survey of Maya Hieroglyphic Investigation. *New Theories On the Ancient Maya*, redigeret af Elin D. Danien & Robert J. Sharer, s. 1-47. University of Pennsylvania, Philadelphia.

TATE, Carolyn Elaine
1992 *Yaxchilan: The Design of a Maya Ceremonial City*. University of Texas Press, Austin.

THOMPSON, J. Eric S.
1962 *A Catalog of Maya Hieroglyphs*. The Civilization of the American Indian Series, Vol. 62. University of Oklahoma Press, Norman.

VAIL, Gabrielle
2002 *The Madrid Codex: A Maya Hieroglyphic Book, Version 1.0.* Internetside og database er tilgængelig på: <http://www.doaks.org/codex>.

VAN VALIN, Robert D.
2001 *An Introduction To Syntax*. Cambridge University Press, Cambridge.

VILLACORTA C., J. Antonio og Carlos A. Villacorta
1933 *Códices mayas*. Tipografía Nacional, Guatemala, C. A.

WALD, Robert F.
1994 *Transitive Verb Inflection in Classic Maya Hieroglyphic Texts: Its Implications for Decipherment and Historical Linguistics*. M.A. Thesis. University of Texas at Austin.
2000 Temporal Deixis in Colonial Chontal and Maya Hieroglyphic Narrative. *Written Language and Literacy*, Vol. 3(1): 123-153.

WISDOM, Charles
1949 *Materials on the Chortí Language*. The University of Chicago Microfilm Collection of Manuscripts of Cultural Anthropology, 28, Chicago.

ZENDER, Marc U.
1999 *Diacritical Marks and Underspelling in the Classic Maya Script: Implications for Decipherment*. M.A. Thesis, Department of Archaeology, University of Calgary.
2004 On the Morphology of Intimate Possession in Mayan Languages and Classic Mayan Glyphic Nouns. *The Linguistics of Maya Writing*, redigeret af Søren Wichmann, s. 195-209. University of Utah Press, Salt Lake City.